

Porteføljestyret for forskningssystemet

Dato	Sted	
17.09.2025	Drammensveien 288	
10.00 – 17.00	Lysaker	
Sak PS-FS 48/25	Godkjenning av sakslisten og møteplaner	10.00 – 10.02
Sak PS-FS 49/25	Godkjent møteprotokoll fra porteføljestyremøte 3/25 og for sakene 45/25 og 47/25	10.02 – 10.05
Sak PS-FS 50/25	Spørsmål om habilitet	10.05 – 10.10
Sak PS-FS 51/25	Innstilling av prosjekter til bevilgning - INTPART [unntatt offentlighet §14, 1. ledd]	10.10 – 11.00
Sak PS-FS 52/25	Innstilling av prosjekter til bevilgning - ROMFORSK [unntatt offentlighet §14, 1. ledd]	11.00 – 11.30
	Pause	11.30 – 11.45
Sak PS-FS 53/25	Delta i fellesutlysninger: internasjonal stimuleringspott [unntatt offentlighet §14, 1. ledd]	11.45 – 11.55
Sak PS-FS 54/25	Investeringsplan	11.55 – 12.30
Sak PS-FS 55/25	Porteføljeanalyse	12.30 – 12.40
	Lunsj	12.40 – 13.15
Sak PS-FS 56/25	Refleksjonsnotat	13.15 – 13.45
Sak PS-FS 57/25	Forskningsrådets strategiske ansvar for instituttsektoren [unntatt offentlighet §14, 1. ledd]	13.45 – 14.45
Sak PS-FS 58/25	Nasjonalt veikart for FORSKNINGSINFRASTRUKTUR [unntatt offentlighet §14, 1. ledd]	14.45 – 15.00
	Pause	15.00 – 15.15
Sak PS-FS 59/25	Forskningssikkerhet	15.15 – 15.40
Sak PS-FS 60/25	Ny plan for kjønnsbalanse, kjønnsperspektiver og mangfold	15.40 – 16.10
Sak PS-FS 61/25	Orienteringer	16.10 – 16.50

Sak PS-FS 62/25	Evaluering av møtet	16.50 – 16.55
Sak PS-FS 63/25	Godkjenning av møteprotokoll	16.55 – 17.00

Porteføljestyre for Forskningssystemet, møte 3/2025

Dato

5. og 6. juni 2025,
kl. 10.00-17.00 og 8.45-
13.00

Sted

Lysaker

Til stede

Tanja Storsul, leder
Ågot Aakra
Sandrine Benard
Rune Dahl Fitjar (digitalt)
Magnus Gulbrandsen (fra sak 31/25)
Ingeborg Palm Helland
Marit Lofnes Mellingen
Dagfinn Myhre
Tove Klæboe Nilsen
David Budtz Pedersen
Rebekka Borsch (5. juni)
Sven Stafström
Gørill Kristiansen, observatør KD
Kristin Celius, observatør KLD

Forfall

Astri Dankertsen

Til stede fra**Forskningsrådet**

Benedicte Løseth, områdedirektør
Johannes Waage Løvhaug, avdelingsdirektør
Solveig Flock, avdelingsdirektør
Rune Vistad, avdelingsdirektør
Lillian Baltzrud, porteføljestyrekoordinator
Heidi Dybesland, referent
Trude Dypvik
Odd Ivar Eriksen
Ingerid Fossum, sak 34/25 og 35/25
Kirsti Solberg Landsvik, sak 34/25 og 35/25
Ingeborg W. Owesen, sak 36/25
Seka Iraguha, sak 37/25
Marianne Jensen, sak 37/25
Torill Iversen Wanvik (HK-dir), sak 37/25
Tom-Espen Møller, sak 40/25 og sak 41/25

Sak PS-**Forskningssystemet
28/25****Godkjenning av sakslisten****Vedtak:**

Porteføljestyret for forskningssystemet godkjente sakslisten.

Sak PS-**Forskningssystemet
29/25****Godkjenning av møteprotokoll****Vedtak:**

Porteføljestyret for forskningssystemet godkjente møteprotokollen.

Sak PS- Forskningssystemet 30/25	Spørsmål om habilitet
Vedtak:	Alle porteføljestyrets medlemmer er habile i behandlingen av alle saker på sakslisten.
Sak PS- Forskningssystemet 31/25	Porteføljeanalyse
Vedtak:	Porteføljestyret for forskningssystemet tar den framlagte porteføljeanalysen 2025 til etterretning, og ber administrasjonen jobbe videre med de kommentarene som kom fram i møtet.
Sak PS- Forskningssystemet 32/25	Utkast til investeringsplan 2026
Vedtak:	Porteføljestyret for forskningssystemet tar utkast til investeringsplan 2026-28 til etterretning.
Sak PS- Forskningssystemet 33/25	Budsjettinnspill 2027
Vedtak:	Administrasjonen tar med seg porteføljestyrets innspill i det videre arbeidet med budsjettforslaget.
Sak PS- Forskningssystemet 34/25	Utkast til veikart for forskningsinfrastruktur
Vedtak:	Administrasjonen har utarbeidet et forslag til Norsk veikart for forskningsinfrastruktur 2025. Veikartet skal vedtas av porteføljestyret for forskningssystemet 17. september 2025. Porteføljestyret for forskningssystemet gir sin tilslutning til hovedtrekkene i utkastet til veikart. Veikartet bearbeides videre i tråd med kommentarene som kom frem i møtet og fra de kommende innspillmøtene.
Sak PS- Forskningssystemet 35/25	Arbeid med ny utlysning INFRASTRUKTUR
Vedtak:	Porteføljestyret for forskningssystemet slutter seg til hovedprinsippene for utlysningen til Nasjonal satsing på forskningsinfrastruktur og gir sin tilslutning til utlysningstekst og prosess for vurdering av søknader.
Sak PS- Forskningssystemet 36/25	Plan for kjønnsbalanse, kjønnsperspektiver og mangfold
Vedtak:	Administrasjonen tar med seg porteføljestyrets innspill til ny plan for kjønnsbalanse, kjønnsperspektiver og mangfold og legger fram en ny versjon av planen til vedtak for møte i porteføljestyret 17. september 2025.

**Sak PS-
Forskingssystemet
37/25** **Søknadsprosedyre INTPART**

Vedtak: Porteføljestyret for forskningssystemet vedtar følgende prinsipper for søknadsbehandling av søknader til INTPART sendt inn til fristen 30. april 2025:

Søknader med karakterer under terskelverdien 5 fra ekspertpanelet avslås en bloc.

Prosjektsøknader med svært høy kvalitet og svært høy relevans for utlysningen kan vedtas en bloc.

Etter søknadene i trinnene over er behandlet legges det fram en gruppe søknader som er aktuelle for tildeling, som porteføljestyret kan diskutere ut ifra porteføljehensyn. Dette vil være søknader med samlet karakter fra 5 og høyere, og de vil kunne supplere søknadene tildelt midler i de forrige trinnene.

Porteføljestyret legger følgende hensyn til grunn i porteføljevurderingen.

- En helhetlig ivaretagelse av de overordnede målsetningene med INTPART og målsetningene knyttet til ulike øremerkninger i INTPART
- en balansert fordeling mellom samarbeidsland og fagfelt
- prosjekter med kvinnelig prosjektleder når søknadene ellers vurderes likt
- en balansert fordeling mellom norske institusjoner når søknadene ellers vurderes likt
- prosjekter med gode synergier til EUs rammeprogram og tydelig forankring i FNs bærekraftsmål

**Sak PS-
Forskingssystemet
38/25** **Refleksjonsnotat**

Vedtak: Porteføljestyret for forskningssystemet har diskutert utkast til refleksjonsnotat 2025. Arbeidsutvalget gis mandat til å implementere innspill som kom fram i diskusjonen i porteføljestyremøtet. Endelig versjon vedtas i møtet 17. september 2025.

**Sak PS-
Forskingssystemet
39/25** **Systemmeldingen**

Vedtak: Porteføljestyret for forskningssystemet har diskutert hvilke konsekvenser stortingsmeldingen om forskningssystemet kan ha for porteføljestyrets ansvarsområder. Administrasjonen bes om å følge opp de punktene som kom fram under diskusjonen.

**Sak PS-
Forskingssystemet
40/25** **Status for diskusjon om EUs neste rammeprogram for F&I («FP10»)**

Vedtak: Porteføljestyret for forskningssystemet har diskutert og gitt innspill til saken. Administrasjonen tar med porteføljestyrets innspill i det videre arbeidet med forberedelse til det neste rammeprogrammet for forskning og innovasjon.

**Sak PS-
Forskingssystemet
41/25** **Håndtering av situasjonen i USA**

Vedtak: Porteføljestyret for forskningssystemet tar informasjonen til etterretning.

Sak PS- Orienteringer
Forskningssystemet
42/25

Vedtak: Porteføljestyret for forskningssystemet tar orienteringene til etterretning.

Sak PS- Møteprotokoll godkjennes
Forskningssystemet
42/25

Vedtak: Porteføljestyret for forskningssystemet godkjenner møteprotokollen.

Porteføljestyre for Forskningssystemet, Sak på sirkulasjon

Dato
27.06.2025

Sted

Til stede

Ågot Aakra
Sandrine Benard
Rune Dahl Fitjar
Magnus Gulbrandsen
Ingeborg Palm Helland
Marit Lofnes Mellingen
Dagfinn Myhre
Tove Klæboe Nilsen
David Budtz Pedersen
Rebekka Borsch
Sven Stafström
Astri Dankertsen
Gørill Kristiansen, observatør KD
Kristin Celius, observatør KLD

Inhabil

Tanja Storsul

**Til stede fra
Forskningsrådet**

Johannes Waage Løvhaug, avdelingsdirektør
Marianne Jensen, avdelingsdirektør
Lillian Baltzrud, porteføljestyrekoordinator
Thomas Hansteen

**Sak PS-
Forskningsystemet
44/25**

Investeringsbeslutning Lead Agency utlysning om Hydrogen og Kunstig Intelligens med NRF i Korea

Vedtak:

Porteføljestyret for forskningssystemet tildeler 12 millioner til søknader som kom inn til utlysningen *Felles forskningsprogram 2025: utlysning om kunstig intelligens og hydrogen* med søknadsfrist 12. mars 2025, kl. 13.00 CET, til følgende fire prosjekter:

Prosjekt-nummer	Tittel	Institusjon	Søkt beløp fra Forskningsrådet (1000 kroner)
359276	MIM-AI: Development of Mechanism-Informed & Multimodal AI(MIM-AI) for Water Environment Management	NIVA	3 000
359216	AURoRA: Advancing Universal Resource-Scarce Large Vision-Language Models Towards Robust and Reliable AI	UiO	3 000

359161	Multi-Hazard Assessment of Repurposing Underground Coastal Facilities for Safe and Cost-efficient Underground Hydrogen Storage	NGI	3 000
359246	Stable devices for photoelectrochemical hydrogen production	USN	3 000

Avslag en bloc:

Alle søknader til utlysningen med gjennomsnittskarakter lavere enn 90 (vedlegg 3 til saken), etter National Research Fund of Korea sin vurderingsstandard, hvor 100 er høyest oppnåelig karakter.

**Sak PS-
Forskningssystemet
45/25**

Møteprotokoll godkjennes

Vedtak: Porteføljestyret for forskningssystemet godkjenner møteprotokollen.

PS Forskningssystemet Sak 47/25

Møteprotokoll sak 46/25 Behandlingsprosedyre

ROMFORSK

Dato
25.08.2025

Sted

Til stede

Tanja Storsul
Ågot Aakra
Sandrine Benard
Rune Dahl Fitjar
Magnus Gulbrandsen
Ingeborg Palm Helland
Marit Lofnes Mellingen
Dagfinn Myhre
Tove Klæboe Nilsen
David Budtz Pedersen
Rebekka Borsch
Sven Stafström
Astri Dankertsen
Gørill Kristiansen, observatør KD
Kristin Celius, observatør KLD

**Til stede fra
Forskningsrådet**

Benedicte Løseth, områdedirektør
Johannes Waage Løvhaug, avdelingsdirektør
Solveig Flock, avdelingsdirektør
Lillian Baltzrud, spesialrådgiver og porteføljestyrekoordinator
Rebecca Ronke, seniorrådgiver

**Sak PS-
Forskningsystemet 46/25** **Behandlingsprosedyre ROMFORSK**

Vedtak: Porteføljestyret for forskningssystemet vedtar følgende prinsipper for søknadsbehandling av ROMFORSK-søknader sendt inn til fristen 5. mars 2025:

- Etter gjennomført søknadsbehandling i henhold til vedtatt standard prosedyre for Forskerprosjekter ([Slik behandler vi Forskerprosjektsøknader](#)) diskuteres rangering av en gruppe søknader som er aktuelle for tildeling. For rangering av søknader vil ekspertpanelets vurdering anses som viktigste kriterium, og deretter porteføljehensyn basert på prioriteringene i utlysningen ([Forskerprosjekt for fornyelse \(tematisk utlysning\)](#))).

**Sak PS-
Forskningsystemet 47/25**

Møteprotokoll godkjennes

Vedtak: Porteføljestyret for forskningssystemet godkjenner møteprotokollen.

Sak PS-Forskningssystemet 50/25

Spørsmål om habilitet

Til	Ansvarlig Direktør	Saksbehandler	Vedlegg
Porteføljestyret for forskningssystemet	Johannes W. Løvhaug	Lillian Baltzrud	1. Bestemmelse om habilitet og tillit i Forskningsrådet
Fra			
Områdedirektør			
Benedicte Løseth			

BESLUTNINGSSAK

Forslag til vedtak

I dette møtet skal porteføljestyret beslutte tildeling og avslag til søknader sendt inn til INTPART-utlysning, Sak PS-FS 51/25 og til ROMFORSK-utlysning, Sak PS-FS 52/25.

Forskningsrådets administrasjon har foretatt en habilitetsvurdering, og følgende porteføljestyremedlemmer er inhabile og fratrer derfor når Sak PS-FS 51/25 diskuteres i porteføljestyretstyret:

- Tanja Storsul,
- Rune Dahl Fitjar,
- Ågot Aakre,
- Rebekka Borsch,
- Magnus Gulbrandsen og
- Sandrine Benard

For at porteføljestyret skal være beslutningsdyktig i sak 51/25 er følgende settemedlemmer oppnevnt:

Navn	Arbeidssted	Erfaring fra styresystemet
Einar Jørstad	Drammen kommune	Porteføljestyret for Demokrati og utvikling
Marit Brandtsegg	Statens vegvesen	Porteføljestyret for Energi og transport

Settemedlemmene er utvalgt etter kriteriene:

- Settemedlemmet har erfaring/kompetanse fra styresystemet vårt
- Settemedlemmet har kompetanse i forhold til saken

Habilitet hos settemedlemmene har vært kartlagt i forkant av oppnevningen.

I Sak PS-FS 52/25 er alle porteføljestyrets medlemmer funnet habile til å delta under behandlingen av saken.

Siden porteføljestyreleder Tanja Storsul er inhabil under sak 51/25, og da hun har meldt forfall til sak 52/25, er porteføljestyremedlem Sven Stafstrøm oppnevnt som setteleder under behandling av begge sakene.

Kort bakgrunn

I henhold til Forskningsrådets bestemmelser om habilitet og tillit skal porteføljestyrets medlemmer vurdere sin habilitet i alle beslutningssaker. Eventuell inhabilitet og håndteringen av denne skal protokollføres. Usikkerhet om inhabilitet skal diskuteres åpent i styremøtet og skal også protokollføres. Styremedlemmer som blir vurdert inhabile, skal forlate styremøtet under behandlingen av den aktuelle saken. Styret er beslutningsdyktig når minst halvparten av styremedlemmene er habile og deltar i beslutningen.

**Hvorfor saken
fremmes til dette
møtet**

Porteføljestyret skal avklare styremedlemmenes habilitet i beslutningssakene i møtet.

Hovedpunkter

Når porteføljestyret fatter vedtak i en beslutningssak, vil vedtaket ha betydning for den videre saksgangen. Vedtaket kan handle om enkeltaktører, for eksempel ved tildeling av prosjektmidler, eller være et strategisk vedtak som legger føringer for fremtidige tildelinger av midler. Inhabilitet kan oppstå ved begge disse vedtakstypene.

Habilitetsreglene er slik at når det på forhånd (før søknadene er kjent for porteføljestyret) er fattet vedtak om hvilken karaktergrense og/eller hvilke kriterier det er satt for støtteverdige prosjekter, kan søknader som ikke når opp til denne karaktergrensen og/eller tilfredsstillende disse kriteriene(e), avslås samlet (avslag en bloc) og med alle styremedlemmene til stede. I henhold til oppdatert prosedyre skal alle andre vedtak om avslag eller betinget tildeling fattes av et habilt styre. Styremedlemmer kan altså ikke være til stede i behandling av søknader de er inhabile for, selv om disse behandles som en del av en pakke (vedtas samlet/en bloc).

I dette møtet skal porteføljestyret beslutte tildeling og avslag til søknader sendt inn til INTPART-utlysning, Sak PS-FS 51/25 og til ROMFORSK-utlysning, Sak PS-FS 52/25.

I forkant av møtet er porteføljestyrets medlemmer bedt om å vurdere egen habilitet opp mot en liste over prosjektdeltagere i alle søknader som ligger til vurdering for begge sakene. Fem av porteføljestyrets medlemmer, samt porteføljestyrets leder, har vurdert at de er inhabile til Sak PS-FS 51/25. Ingen av porteføljestyrets medlemmer har meldt inhabilitet til Sak PS-FS 52/25, men porteføljestyrets leder har meldt forfall til møtet når denne saken behandles.

I tabellen under Forslag til vedtak har administrasjonen oppsummert habiliteten for Sak PS-FS 51/25. For å sikre et vedtaksdyktig styre i denne saken har administrasjonen oppnevnt to settemedlemmer. Begge er oppnevnt til andre porteføljestyre i Forskningsrådet og er blitt vurdert til å ha kompetanse som er nyttig for behandling av saken. Begge er bedt om å vurdere egen habilitet opp mot liste over prosjektdeltagere og begge har vurdert seg habile til å delta under saken.

Setteleder er oppnevnt både for Sak PS-FS 51/25 og Sak PS-FS 52/25.

Administrasjonen har også kartlagt egen mulig inhabilitet i de nevnte sakene. Porteføljestyrekoordinator Lillian Baltzrud er inhabil under behandling av Sak PS-FS 51/25 og fratrer derfor når saken behandles i porteføljestyretstyret

Ingen andre saker krever habilitetsavklaring i dette møte.

**Forberedelse /
prosess**

Administrasjonen har utviklet saken.

Videre saksgang

Inhabile styremedlemmer fratrer fra møtet under Sak PS-FS 51/25 og det deltar to settemedlemmer. Sven Stafström tiltrer som setteleder under begge sakene.

Bestemmelser om habilitet og tillit

i Norges forskningsråd – kortversjon

Forskningsrådet er omfattet av habilitetsbestemmelsene i Forvaltningslovens kapittel II "Om ugildhet". Bestemmelsene gjelder også eksterne enkeltpersoner som bidrar i Forskningsrådets saksbehandling, som fagekspert. Forskningsrådet har i tillegg vedtatt egne bestemmelser om habilitet og tillit. Disse er på noen punkter strengere enn lovens regler. De viktigste bestemmelsene for vurdering av habilitet er følgende:

Fra bestemmelsene:

2 Definisjoner

I disse bestemmelsene menes med:

Part – person som en avgjørelse retter seg mot eller som saken ellers direkte gjelder, jf. forvaltningslovens § 2 e). Som part regnes normalt også enkeltperson som er direkte identifisert i en søknad og som har en sentral rolle i prosjektet.

3 Habilitetskrav og avgjørelse av habilitetsspørsmålet

3.1 Automatisk inhabilitet

Ansatt, ekspert eller medlem av styrende og rådgivende organer i Forskningsrådet samt enhver annen som utfører tjeneste eller arbeid for Forskningsrådet, er i alle tilfelle inhabil til å tilrettelegge grunnlaget for en avgjørelse, eller treffe avgjørelse i en sak

- a) når han eller hun selv er part i saken
- b) når han eller hun er i slekt eller svogerskap med en part i opp- eller nedstigende linje eller i sidelinje så nært som søsken
- c) når han eller hun er eller har vært gift eller partner med eller er forlovet med, eller er samboer med, eller er fosterfar, fostermor eller fosterbarn til en part.
- d) når han eller hun er verge eller fullmektig for en part i saken eller har vært verge eller fullmektig for en part etter at saken begynte
- e) når han eller hun leder eller har en ledende stilling i, eller er medlem av styringsorgan eller bedriftsforsamling for en offentlig eller privat virksomhet, som er part i saken
- f) når han eller hun er, eller for mindre enn 3 år siden har vært, veileder for en part med sikte på doktorgrad

3.2 Inhabilitet etter skjønn

Ansatt, ekspert eller medlem av styrende og rådgivende organer i Forskningsrådet samt enhver annen som utfører tjeneste eller arbeid for Forskningsrådet, er inhabil til å tilrettelegge grunnlaget for en avgjørelse, eller treffe avgjørelse i en sak når det foreligger særegne forhold som er egnet til å svekke tilliten til hans eller hennes upartiskhet.

Ved vurderingen skal det blant annet legges vekt på om avgjørelsen i saken kan innebære særlig fordel, tap eller ulempe for ham eller henne selv eller noen som han eller hun har nær personlig tilknytning til. Det skal også legges vekt på om ugildhetsinnsigelse er reist av en part.

Kommentar til 3.2:

I skjønnsvurderingen skal en særlig vurdere og vektlegge følgende:

- personlig interesse for utfallet av saken
- nært faglig samarbeid, herunder vurdere betydningen av samforfatterskap og veiledning
- nært vennskap
- personlig eller faglig motsetningsforhold
- personlig eierskap – aksjer e.l.

Fra veiledningen:

3. Generelt om habilitetsvurdering

Ved vurdering av habilitetsforhold vil det ofte være behov for å bruke skjønn. Ved vurdering av habilitet må følgende overordnede spørsmål stilles:

- Er det noen forhold i saken som kan svekke, eller kan antas å svekke, vedkommendes profesjonelle dømmekraft?
- Er det noen forhold i saken som kan svekke, eller kan antas å svekke, vedkommendes profesjonelle dømmekraft sett utenfra?
- Er vedkommendes opptreden egnet til å svekke tilliten til beslutningen?

Det skal legges vekt på muligheten for personlig fordel, tap eller ulempe som følge av utfallet av saken.

Nedenfor er det satt opp en oversikt over hvilke forhold som bør vurderes når man skal avgjøre om en person er inhabil.

Sjekkpunkter	Nærmere beskrivelse
a) Automatisk inhabilitet	Se bestemmelsene om automatisk inhabilitet
b) Nær personlig/faglig tilknytning	Nært personlig vennskap (det må være mer enn bare bekjentskap), faglig fellesskap, for eksempel samarbeid eller samforfatterskap av nyere dato etc. Både omfang og nærhet i tid er elementer i vurderingen av nærhet i samarbeid/-samforfatterskap (se kapittel 4.1 om faglig samarbeid). Ved vurdering av om nære personlige eller faglige forhold fører til inhabilitet, må det vurderes om avgjørelsen av den aktuelle saken har betydning for den man har et nært forhold til (jf. punkt c).
c) Mulighet for personlig vinning/tap/ulempe	For å bli inhabil skal man selv, eller noen man har et nært forhold til (punkt b), ha noen grad av personlig interesse av utfallet av en sak. I Forskningsrådet vil det normalt dreie seg

	om utfallet av en prosjektbevilgningssak. Den personlige interessen kan være av faglig og/eller økonomisk art. For universitetsansatte kan egeninteressen ofte være av faglig art. Man kan ha en egeninteresse av at ens fagmiljø blir styrket, får økt anerkjennelse, eller får finansiert nytt utstyr, selv om man ikke selv er direkte involvert i det aktuelle prosjektet, fordi dette kan øke ens egne muligheter for fremtidig støtte. For en bedriftsansatt, spesielt fra en liten bedrift, kan egeninteressen være av økonomisk art, det kan trygge arbeidsplassen for alle om bedriften får en bevilgning. For ansatte ved forskningsinstitutter kan begge forhold være aktuelle, avhengig av instituttets størrelse og mangfold (se kapittel 5).
d) Andre særegne forhold som er egnet til å svekke tilliten til en beslutning hvis vedkommende deltar	Er det noen forhold som kan svekke, eller kan antas å svekke, den profesjonelle dømmekraften sett utenfra, for eksempel knyttet til kravet om forsvarlig saksbehandling, likebehandling eller saklighet? Kontrollspørsmålet må være: Hvordan tar dette seg ut utenfra? Det må være en vurdering som bygger på mer enn løse antagelser og spekulasjoner. Man må vurdere det slik at det er overveiende sannsynlig, at noen vil reise spørsmål ved en persons upartiskhet, og at dette vil svekke tilliten til den aktuelle beslutningen.

Det er viktig at alle aktuelle momenter vurderes i hvert enkelt tilfelle. Hvis flere momenter gjør seg gjeldende samtidig, kan det lettere føre til inhabilitet.

4. Vurdering av inhabilitet etter skjønn

Når det ikke foreligger automatisk inhabilitet, er det viktig å vurdere inhabilitet ut fra reglene om skjønn. Det er ulike faktorer som må vurderes under denne kategorien. Vurderingstemaene er om det foreligger andre særegne forhold som er egnet til å svekke tilliten til en beslutning dersom vedkommende deltar i saksbehandlingen. Det skal bl.a. legges vekt på om avgjørelsen i saken kan innebære en mulighet for fordel, tap eller ulempe for vedkommende selv eller noen han eller hun har nær personlig tilknytning til.

Habilitetskravene kan bli noe strengere jo vanskeligere, viktigere og mer skjønnspreget en sak er, og også når den enkeltes mulighet for å påvirke den endelige avgjørelse i en sak er stor. Det er viktig at det ikke skapes tvil om vedkommendes tilknytning til saken eller partene.

Nedenfor drøftes en del typiske situasjoner som er aktuelle i Forskningsrådet

4.1 Nært faglig samarbeid, herunder samforfatterskap og veiledning

Den som har, eller inntil nylig har hatt, et nært faglig samarbeid med en person eller institusjon som er part i saken vil kunne bli inhabil fordi et nært faglig samarbeid kan påvirke evnen til upartisk vurdering.

Generelt skal det mye til for at samarbeid i tjeneste skal medføre inhabilitet. Det er først hvis samarbeidet er særlig nært og omfattende at det kan bli spørsmål om inhabilitet av den grunn alene.

Vanlig samarbeid i tjeneste og kontakt grunnet i arbeid innen samme fagfelt vil normalt ikke føre til inhabilitet. Forvaltningsloven åpner for en bred skjønnsmessig vurdering der det avgjørende er om det er konstatert et «særegent forhold» og om det er «egnet til å svekke tilliten» til upartisk vurdering. Forskning kan imidlertid ha særtrekk som skiller det fra annet samarbeid i tjeneste, fordi forskning er en mer personlig virksomhet.

Der kriteriene for rettmessig forfatterskap er oppfylt (jfr. definisjonen i etikk.no) vil det foreligge et samarbeid, men det er ikke gitt at det medfører inhabilitet. Antall bidragsytere til en publikasjon, og rollen vedkommende har hatt, kan si noe om sannsynligheten for at samarbeidet er så nært at det vil medføre inhabilitet. Antall sampublikasjoner og utgivelseshyppigheten er også faktorer som må vurderes.

Samforfatterskap som ikke fyller vilkårene for rettmessig forfatterskap, vil ikke føre til inhabilitet med mindre det også foreligger samarbeid ut over samforfatterskapet som er av en slik karakter at det fører til inhabilitet.

- Redaktøransvar vil normalt ikke medføre inhabilitet.
- Ved rettmessig samforfatterskap som ligger nær 3 år tilbake i tid kan det være aktuelt å undersøke når samarbeidet fant sted, fordi det kan ha gått en tid før publikasjonen kom på trykk.

Veiledning

En person som har vært veileder for en part med sikte på doktorgrad for mer enn tre år siden (jf. bestemmelsenes punkt 3.1 f) må vurdere sin habilitet ut fra spørsmålene i de tre kulepunktene i kapittel 3 i veiledningen. Det samme gjelder for den som er, eller har vært, veileder for en part med sikte på andre eksamener enn doktorgrad.

5. Inhabilitet for ansatt ved samme institusjon (kollega-inhabilitet)

Når det gjelder kollegainhabilitet, kan både reglene om automatisk inhabilitet og inhabilitet etter skjønn komme til anvendelse.

Flere momenter må vurderes når en person skal være med på å fatte vedtak som gjelder søknader fra den institusjonen der vedkommende er ansatt.

- Hvilken posisjon har vedkommende i institusjonen?
 - Under ellers like forhold vil inhabilitet kunne oppstå oftere når vedkommende har en sentral posisjon i den virksomhet der vedkommende er ansatt.
- Eierrettigheter i form av aksjer eller lignende i den institusjonen hvor vedkommende er ansatt, må vurderes.
 - Høy stilling ved institusjonen kan medføre at selv en mindre aksjepost vil kunne utløse inhabilitet. Omvendt vil en stor aksjepost kunne bidra til å utløse inhabilitet også for en vanlig ansatt i vedkommende institusjon.

Vurdering av inhabilitet vil kunne påvirkes av hvilken sektor (universitetssektoren, instituttsektoren eller næringslivet) vedkommende er tilknyttet.

Under følger noen momenter som kan brukes ved habilitetsvurderingen basert på vedkommendes tilknytning til de ulike sektorene:

Universitetssektoren

Den som er rektor, dekan eller instituttleder vil være inhabil til å behandle søknader fra egen enhet i henhold til bestemmelsenes punkt 3.1 e). Det samme gjelder den som sitter i styret for universitetet, fakultetet eller instituttet.

Forsker/professor vil ofte kunne være inhabil for søknader der forskere fra egen forskergruppe, eller nære faglige samarbeidspartnere, er sentrale. Det at man kommer fra samme institutt, behøver ikke å medføre inhabilitet. Dette vil være avhengig av instituttets størrelse (antall forskere) og den faglige relasjonen mellom søker og vedkommende forsker/professor. Dette må vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle.

Instituttsektoren

Den som er leder, eller har ledende stilling, ved et institutt vil være inhabil i henhold til bestemmelsenes punkt 3.1.e). Det samme gjelder den som sitter i styret for instituttet.

Forsker-/professorstilling vil, på samme måte som for universitetssektoren, ofte kunne medføre inhabilitet for søknader der forskere fra egen forskergruppe eller nære faglige samarbeidspartnere er sentrale. I tillegg må det vurderes hvilken betydning det har for den ansatte at en søknad fra instituttet blir innvilget. I denne vurderingen må det legges særlig vekt på prosjektets betydning for instituttets økonomi og renommé.

Næringslivet

Den som er leder, eller har ledende stilling, i et selskap vil være inhabil i henhold til bestemmelsenes punkt 3.1.e). Det samme gjelder den som sitter i styret for selskapet.

Ansatte i et selskap som søker om forskningsmidler, vil, på samme måte som for universitets- og instituttsektoren, ofte kunne være inhabile for søknader der personer fra eget fagmiljø eller nære faglige samarbeidspartnere er sentrale. I tillegg må det vurderes hvilken betydning det har for de ansatte at en søknad fra selskapet blir innvilget. I denne vurderingen må det legges særlig vekt på prosjektets betydning for selskapets økonomi og renommé.

Sak PS-Forskningssystemet 52/25

Investeringsplan 2026-28

Til	Ansvarlig Direktør	Saksbehandler	Vedlegg
Porteføljestyret for forskningssystemet	Johannes W. Løvhaug	Lillian M. Baltzrud	1. Utkast til Investeringsplan 2026-28
Fra			
Administrerende direktør Benedicte Løseth			

BESLUTNINGSSAK

Forslag til vedtak	Porteføljestyret for forskningssystemet vedtar Investeringsplan for 2026-28 med følgende endringer: [Her følger en kulepunktliste basert på porteføljestyrets diskusjon.]
---------------------------	---

Kort bakgrunn	Investeringsplanen er sammen med porteføljeplan og porteføljeanalyse porteføljestyrenes styrende dokumenter. Investeringsplanen utarbeides på grunnlag av de to andre dokumentene, er treårig og oppdateres årlig. Investeringsplanen konkretiserer de faglige prioriteringene som vil ligge til grunn for utlysningene de kommende tre årene, hvor år 1 vil være mer detaljert enn de neste to årene. Investeringsplanen skal gi forutsigbarhet for søkermiljøer og departementene, og fungerer som et viktig styringsdokument for porteføljestyret. I møtet 3/25 ble utkast til investeringsplan for 2026-28 lagt fram til orientering for porteføljestyret.
----------------------	--

Hvorfor saken fremmes til dette møtet	I dette møtet skal investeringsplanen for 2026-28 vedtas av porteføljestyret. Investeringsplanene legges fram samlet for Styret i forbindelse med budsjettprosessen i november/desember. Det er porteføljestyret som vedtar investeringsplanen, og på grunn av tidsplanen for Forskningsrådets arbeid med investeringsplaner skal vedtaket gjøres om høsten og før november.
--	--

Hovedpunkter	Investeringsplanen operasjonaliserer porteføljeplanen ved å gi en oversikt over fremtidige utlysninger som planlegges med bruk av porteføljestyrets egne midler. Det er administrasjonens i Forskningsrådet sin oppgave er å iverksette den, og administrasjonen kan derfor iverksette utlysninger og andre tiltak beskrevet i investeringsplanen uten videre behandling i porteføljestyret. Dersom det oppstår behov for større endringer i investeringsplanen, f.eks. som følge av nye føringer i Statsbudsjettet og/eller tildelingsbrev etc., kan administrasjonen legge fram planen for porteføljestyret på nytt. I fjor vedtok porteføljestyret investeringsplan for 2025-27, der utlysningene i 2025 var beskrevet. I år dekker planen 2026-28, og det er utlysningene i 2026 som er beskrevet mer i detalj. De fleste av disse utlysningene for 2026 og 2027 var også med i fjorårets plan, men det har kommet noen nye, ettersom porteføljestyret har fått ansvar for noen nye investeringsordninger i 2025. Dette gjelder i hovedsak Internasjonal stimuleringspott og Rekruttering av talentfulle forskere til Norge. I år er det også en ny mal for investeringsplan, dvs. at årets variant fraviker fra fjorårets. I møte 3/25 5. juni 2025 ble utkast til investeringsplan lagt fram for styret (PS FS Sak 32/25), sammen med sakene Porteføljeanalyse (PS FS Sak 31/25) og Budsjettinnspill 2027 (PS FS Sak 33/25). Porteføljestyret ba da om at Forskningsrådets administrasjon forberedte en sak til møte 4/25 som inkluderte informasjon om
---------------------	--

porteføljestyrenes handlingsrom og mer konkret informasjon om hva som ligger bak vurderingene for de konkrete investeringspunktene.

Som bakgrunn for diskusjon og vedtak vil Jesper W. Simonsen, områdedirektør for investering, rådgivning og dialog, orientere om prosessen for hvordan bevilgede midler fra departementene omsettes til investeringsplaner i porteføljestyrene og hvilket handlingsrom porteføljestyrene har. I tillegg vil bakgrunnen for utlysningene som utgjør størst sum redegjøres for i møtet.

**Forberedelse /
prosess**

Administrasjonen har utviklet saken

Videre saksgang

Administrasjonen innarbeider kommentarene som kom fram i møtet i investeringsplanen og deretter legges den fram samlet for Styret i forbindelse med budsjettprosessen i november/desember. Når der er ferdigbehandlet publiseres den på porteføljestyrets nettsider.

Investeringsplan 2026-2028

Porteføljen Forskningssystemet

1 Innledning

Porteføljestyret for Forskningssystemet har ansvar for å ivareta og utvikle Forskningsrådets samlede portefølje innen Forskningssystemet. Porteføljen omfatter forskningsinfrastruktur, internasjonalt samarbeid, tverrgående policyområder som åpen forskning, forskningsetikk, kjønnsbalanse og mangfold, forskerrekruttering og tidlig karriere.

Porteføljestyret har en rådgivende rolle overfor Forskningsrådets styre og administrasjon i strategiske spørsmål med systemperspektiv, inkludert utviklingen av UH- og instituttsektoren og et velfungerende forskningssystem nasjonalt og internasjonalt. Porteføljen Forskningssystemet kombinerer rådgivning, policyutvikling og finansieringsordninger som påvirker strukturelle forhold i forskningssystemet, uavhengig av fag og tema.

Den største enkeltposten i porteføljens investeringsordninger er:

- Regelbaserte ordninger som grunnbevilgninger til forskningsinstitutter, returmidler fra Horisont Europa og rekrutteringsstillinger i instituttsektoren. Porteføljestyret har ansvaret for å rådggi Forskningsrådet og Kunnskapsdepartementet om disse ordningenes innretning.
- Konkurransutsatte investeringer som midler til forskningsinfrastruktur, prosjektetableringsstøtte, internasjonalt samarbeid, rekrutteringsordninger, romforskning, CERN, forskning om forsknings- og innovasjonspolitik og kjønnsbalanse og mangfold.
- Gjennomstrømningsmidler som ikke lyses ut, f.eks. tilskudd til Vitensentre, forskerlinjer og Sigma2 AS.

Investeringsplanen gjør rede for hvordan Porteføljestyret for forskningssystemet vil investere midlene det har fått ansvaret for, for å bidra til mål og prioriteringer i [Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning \(LTP\)](#) og [Systemmeldingen](#), til regjeringens [mål for Forskningsrådet](#), [Forskningsrådets strategi](#) og de fire målene for porteføljen for Forskningssystemet:

- Mål 1: Porteføljen skal bidra til helhet og godt samspill i det nasjonale forskningssystemet
- Mål 2 Porteføljen skal bidra til god interaksjon mellom det nasjonale og internasjonale forskningssystemet
- Mål 3: Porteføljen skal bidra til forskningsinfrastruktur av nasjonal strategisk interesse og legge til rette for at ressursene utnyttes best mulig
- Mål 4: Det nasjonale forskningssystemet skal være preget av god forskningskultur

Porteføljeplanen er det overordnede styringsdokumentet for hvert porteføljestyre. Den iverksettes gjennom en treårig investeringsplan, som oppdateres årlig. Investeringsplanen viser hvordan porteføljestyret vil prioritere sine midler til konkrete utlysninger og andre aktiviteter. Planen har en treårig horisont, der år 1 er detaljert, mens år 2 og 3 i større grad er retningsgivende. Alle utlysninger er med forbehold om bevilgninger i statsbudsjettet. Oppdateringene baseres på nyeste porteføljeanalyse, strategiske diskusjoner i porteføljestyret, føringer i tildelingsbrev fra departementene og antatt tilgjengelige midler i perioden planen gjelder for.

2 Prioriteringer og tiltak

Porteføljestyrets samlede prioriteringer og tiltak for perioden 2026–2028 danner grunnlaget for styrets fremtidige investeringer og øvrige aktiviteter og er beskrevet i porteføljeplanen. Det er imidlertid ikke alle prioriteringer og tiltak i planen som følges opp hvert år. Prioriteringene under skal bidra til å realisere de fire overordnede målene. For best mulig samlet måloppnåelse er det behov for å samhandle med de andre porteføljestyrene.

Samhandling og strukturutvikling:

Porteføljestyrets prioritering 1 er å styrke samhandlingen mellom UH-sektoren, instituttsektoren, helseforetakene, næringsliv og offentlig sektor. Dette skjer gjennom videreutvikling av støtteordninger

for forskning om forsknings- og innovasjonspolitik, forskerskoler og forskerlinjer, samt tiltak for bred forskerrekruttering og karriereutvikling. Rådgivning om oppgavedeling og virkemiddelbruk skal bidra til et mer helhetlig og effektivt forskningssystem. Tiltakene under denne prioriteringen skal bidra til å oppnå porteføljestyrets Mål 1 om at porteføljen skal bidra til helhet og godt samspill i det nasjonale forskningssystemet.

Internasjonalt samarbeid og synergier

Porteføljestyrets prioritering 2 og 3 er å bidra til bedre samspill med og økt finansiering fra det europeiske forskningsområdet og styrke samarbeid med land utenfor EU. Her vil tiltak som prosjektetableringsstøtte, internasjonalt partnerskap, internasjonal stimuleringspott og rekruttering av talentfulle forskere til Norge prioriteres. Porteføljestyret vil gi råd om samspill mellom nasjonale og internasjonale virkemidler, og følge opp strategier som Panoramastrategien og Afrikastrategien. Dette skal bidra til økt kvalitet, relevans og forskningssikkerhet i internasjonalt samarbeid. Tiltakene under denne prioriteringen skal bidra til å oppnå porteføljestyrets Mål 2 om at porteføljen skal bidra til god interaksjon mellom det nasjonale og internasjonale forskningssystemet.

Forskningsinfrastruktur og digital beredskap:

Porteføljestyrets prioritering 4 er å bidra til at norske miljøer har tilgang til relevant, nødvendig og oppdatert forskningsinfrastruktur. Det planlegges i tråd med dette betydelige investeringer i nasjonal forskningsinfrastruktur og norsk deltakelse i internasjonale infrastruktursamarbeid. Porteføljestyret vil også bidra til utvikling av datainfrastruktur og digitale verktøy, og gi råd om sektorovergripende finansiering og bruk. Dette skal sikre at norske forskningsmiljøer har tilgang til moderne og strategisk viktig infrastruktur. Tiltakene under denne prioriteringen skal bidra til å oppnå porteføljestyrets Mål 3 om at porteføljen skal bidra til forskningsinfrastruktur av nasjonal strategisk interesse og legge til rette for at ressursene utnyttes best mulig.

Forskingskultur og ansvarlighet:

Porteføljestyrets prioritering 5 er å videreutvikle policyer og retningslinjer for forskningsetikk, åpenhet, inkludering og ansvarlig bruk av teknologi. Under denne prioriteringen skal porteføljestyret utarbeide refleksjonsnotater om forskningskultur og videreutvikle støtteordninger rettet mot blant annet kjønnsbalanse, mangfold og urfolksperspektiver. Disse tiltakene skal bidra til en forskningskultur som fremmer kvalitet, tillit og samfunnsansvar. Tiltakene under denne prioriteringen skal bidra til å oppnå porteføljestyrets Mål 4 om at porteføljen skal bidra til at det nasjonale forskningssystemet skal være preget av god forskningskultur.

2.1 Utlysninger

Porteføljestyret planlegger å lyse ut midler til tiltak som støtter opp under de fire overordnede målene for porteføljen. Utlysningene skal bidra til helhet og samspill i forskningssystemet, styrket internasjonalt samarbeid, strategisk forskningsinfrastruktur og en forskningskultur preget av kvalitet og ansvarlighet. Utlysningene er med forbehold om bevilgninger i statsbudsjettet og vil oppdateres årlig basert på porteføljeanalyse, strategiske diskusjoner og føringer fra departementene.

Porteføljestyret har flere utlysninger som direkte bidrar til at norske forskningsmiljøer kan delta i internasjonalt samarbeid generelt og Horisont Europa spesielt. Det legges vekt på å oppnå synergieffekter og god ressursutnyttelse. Eksempler på dette er prosjektetableringsstøtte, internasjonalt partnerskap og rekruttering av internasjonale forskere til Norge. Dette er generiske utlysninger som er åpne for alle fagmiljøer. I tillegg har porteføljestyret utlysninger der deltakelse er bevilget fra internasjonal stimuleringspott. Dette er i hovedsak fellesutlysninger med andre porteføljestyre og bidrar til å komplementere mer fagrettet finansiering fra de andre styrene. Til sist har porteføljestyret utlysninger gjennom satsingen på nasjonal infrastruktur, som bidrar til å legge til rette for at norske forskningsmiljøer skal få tilgang til og delta i internasjonale forskningsinfrastrukturer.

Porteføljestyret forvalter flere ordninger som innebærer regelbaserte tildelinger og gjennomstrømningsmidler, som tilskudd til Vitensentrene og til forskerlinjer, utenlandsopphold for doktorgrads- og postdoktorstipendiater og flere mindre tildelinger for deltagelse i internasjonale

forskningsinfrastrukturer. Disse midlene utlyses ikke på samme måte som de konkurransebaserte tildelingene, og under er de skilt ut i en egen tabell.

Porteføljestyret planlegger å lyse 2573,4 millioner kroner i perioden 2026-2028. Utlysningene kan framstå annerledes på nettsiden fordi Forskningsrådet gjør tekniske endringer i investeringsprosessen.

Følgende utlysninger er planlagte:

- **Prosjektetableringsstøtte:**
Prosjektetableringsstøtte skal styrke norsk deltakelse i Horisont Europa og Det europeiske forsvarsfondet. Støtten gjelder både utlysninger fra Horisont Europa og Det europeiske forsvarsfondet (EDF), og består av to deler: en rammebevilgning og en åpen, løpende utlysning. Det ble lyst ut en rammebevilgning på 138 millioner kroner for 2025-2027, og en evt. ny ramme- bevilgningsutlysning er derfor ikke ventet før i slutten av 2027 med prosjektstart i 2028. I 2026 lyses det ut 29 millioner kroner til den løpende utlysningen av Prosjektetableringsstøtte, derav øremerkes 2 millioner kroner til samarbeid med afrikanske land og 3 millioner kroner til samarbeid med Ukraina.
- **Toppfinansiering for Marie Sklodowska-Curie Actions-kandidater:**
Toppfinansiering for utgående Marie Sklodowska-Curie Actions-kandidater skal bidra til bedre økonomiske vilkår for forskere som har fått stipend (fellowship) fra Marie Sklodowska-Curie Actions. Toppfinansiering for Marie Sklodowska-Curie Actions-kandidater har en aktiv løpende utlysning på 2,5 millioner kroner, det er ikke endelig bestemt om denne skal fortsette i perioden.
- **Samarbeidsprogram Norge Frankrike:**
Forskerutveksling for nytt samarbeid mellom Norge og Frankrike, der forskere fra Norge og Frankrike kan få støtte til korte forskeropphold eller starte felles forskerprosjekter. Programmet er en samfinansiering mellom de to landene. Det lyses ut 0,8 millioner kroner årlig i planens periode.
- **EU-nettverk og Forsterkning av EU-prosjekter:** EU-nettverkene øker deltakernes kompetanse om Horisont Europa, styrker samarbeidet på tvers av sektorer, bidrar til å lære og dele god praksis og bygge nettverk for kommende EU-søknader. I perioden 2025-2027 er det 11 nettverk. Midler til kompetansebygging og forsterkning av EU-prosjekter vurderes fortløpende. Forsterkningsmidler til norske deltagere i EU's rammeprogram for forskning har per nå underskudd, men det er fremmet satsingsforslag for 2026.
- **Internasjonale partnerskap:** Internasjonalt partnerskap-ordningen ble etablert som en oppfølging av Langtidsplan for forskning og høyere utdanning og satsing for å utvikle flere verdensledende fagmiljøer i Norge. Ordningen skal også følge opp [Panoramastrategien - Strategi for forskings- og høyere utdanningssamarbeid med Brasil, Canada, India, Japan, Kina, Russland, Sør-Afrika, Sør-Korea og USA \(2021–2027\)](#). I 2027 lyses det ut 45 millioner kroner til samarbeid med prioriterte land i Panoramastrategien. Det planlegges også utlysning av midler til Internasjonalt partnerskap for Afrika og bilateralt samarbeid med Ukraina.
- **Internasjonal stimuleringspott:** Internasjonal stimuleringspott skal forsterke porteføljenes internasjonale satsinger, bidra til å tette hull hvor satsinger ikke naturlig treffer porteføljene, og/eller raskt kunne støtte forskningspolitiske initiativer. Det er satt av 100 millioner kroner i 2026 og 100 millioner kroner i 2027. Saker om initiativer hvor man ønsker å bruke midler fra stimuleringspotten blir behandlet gjennom året. Av midlene er det tildelt 82 millioner kroner for 2026, fordelt til flere av Forskningsrådets porteføljer. Tiltakene inkluderer satsing på samarbeid med afrikanske land, samarbeid med Ukraina, nordisk samarbeid og samarbeid med Japan og India. For 2027 er det tildelt i alt 20 millioner kroner, inkludert 15 millioner kroner til et canadisk samarbeidsinitiativ for å støtte forskning som skal utnytte banebrytende teknologi for å løse globale samfunnsutfordringer. Det planlegges utlysning av midler i

samarbeid med flere europeiske land og et utvalg land i Afrika, men det er ikke klart hvor mye midler. Midlene overføres etter vedtak i systemstyret til relevante porteføljer.

- **Rekruttering av talentfulle forskere til Norge:** Målet med ordningen er at norske forskningsorganisasjoner skal ha en særlig mulighet for å knytte til seg talentfulle internasjonale forskere som kan etablere seg i Norge, og dermed bidra til kvalitetsheving og faglig merverdi til forskningsmiljøene som forskeren vil bli tilknyttet. Det er totalt satt av 300 millioner kroner til dette. Det planlegges tildeling av 250 millioner kroner i 2026 og 2027 for å styrke norske forskningsmiljøer gjennom langsiktig rekruttering av forskere fra land utenfor Europa. Midlene skal knytte talentfulle forskere til prosjekter finansiert gjennom Forskningsrådets senterutlysninger, Forskerprosjekt for erfarne forskere og Toppforskere - Forskerprosjekt for å utvikle verdensledende forskningsmiljøer. Hele rammen for perioden på 300 millioner kroner er lyst ut. Det er ikke planlagt nye utlysninger etter at midlene er brukt opp eller dersom det foreligger flere kvalifiserte søknader enn det er midler til.
- **Nasjonal satsing på forskningsinfrastruktur:** Avansert forskningsinfrastruktur er en drivkraft i et velfungerende forskningssystem og er en forutsetning for forskning av høy kvalitet, og for å styrke samarbeidet mellom forskningsinstitusjoner, næringsliv og samfunnsaktører. I 2027 lyses det ut inntil 1400 millioner kroner gjennom utlysningen til Nasjonal satsing på forskningsinfrastruktur, med søknadsfrist høsten 2027. Forskningsrådet skal også årlig, gjennom infrastrukturmidlene, finansiere Norges bidrag til de internasjonale forskningsinfrastrukturene Consortium of European Social Sciences Data Archives (CESSDA ERIC), European Carbon Dioxide Capture and Storage Laboratory Infrastructure (ECCSEL ERIC), Svalbard Integrated Arctic Earth Observing System (SIOS), European Spallation Source ERIC og Incoherent Scatter (EISCAT). Disse tildelingene skal bidra til å realisere målene og prioriteringene i Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning. I tillegg kommer flere løpende utlysninger under denne ordningen, som:
 1. Støtte til medlemskap i European Open Science Cloud Association (EOSC) for ett år av gangen på 0.5 million kroner i 2026 og 1 million kroner pr. år for årene 2027-2028,
 2. Arrangementsstøtte for utnyttelse av internasjonale forskningsinfrastrukturer på 0.5 million kroner i 2026 og 1 million kroner pr. år for årene 2027-2028,
 3. Støtte til norsk deltakelse i planlegging av forskningsinfrastruktur på veikartet for European Strategy Forum on Research Infrastructures (ESFRI Roadmap): inntil 500 000 kroner til nasjonale nettverk og videreutvikling av prosjektkonsepter, 250 000 kroner til videre deltakelse. Utlysningen har en ramme på 30 millioner kroner fra Forskningsinfrastruktur og gjelder ut 2027. Per nå er 16,128 millioner kroner tildelt.
- **Romforskning:** Romforskning-satsingen skal bidra til økt grunnleggende kunnskap om verdensrommet og jorda, samt til utviklingen av en ny generasjon romforskere. Formålet er å maksimere den forskningsmessige utnyttelsen av norsk medlemskap i flere europeiske romforskningsorganisasjoner, samt øvrig ESA-relevant vitenskapelig infrastruktur i Nord-Norge og på Svalbard. I 2027 lyses det ut 35 millioner kroner til forskerprosjekter som skal styrke norsk romforskning og utnyttelse av medlemskap i European Space Agency, European Incoherent Scatter (EISCAT), Nordic Optical Telescope, og EUs romprogram (spesielt Copernicus).
- **CERN-følgeforskning:** 250 millioner kroner planlegges tildelt i 2027 for perioden 2028-2036 til Norwegian Centre for CERN Research (NorCC) for å maksimere forskningsutbyttet av norsk medlemskap i CERN.
- **Nasjonale forskerskoler:** Formålet med nasjonale forskerskoler er å strukturere forskerutdanningen og gi et utdanningstilbud som er tilgjengelig på tvers av institusjoner. Utlysningen skal bidra til strukturert forskerutdanning, arbeidslivsrelevans og internasjonalisering. Det planlegges lyst ut 96 millioner kroner i 2027 til dette formålet.

Av rettighetsbaserte og ikke-konkurranseutsatte midler er følgende planlagt:

- **Tilskudd til vitensentrene:** Norges forskningsråd har på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet (KD) ansvar for fordeling og utbetaling av tilskudd til driftsstøtte til de regionale vitensentrene. Det forventes og tildeles 120 millioner kroner i året til dette formålet.
- **Tilskudd til SIGMA2:** Forskningsrådet forvalter på vegne av Kunnskapsdepartementet basistildelingen til Sigma2 AS. Det er forventet at den er på 60 millioner kroner årlig i investeringsplanens periode.
- **Support for membership of the European Open Science Cloud Association:** Gjennom denne ordningen kompenserer forskningsorganisasjoner og offentlig finansierte forvaltere av forskningsinfrastruktur som samarbeider nært med norske forskningsorganisasjoner, og som er medlem i EOSC AISBL.
- **Forskerlinjer og studiestipend:** Forskningsrådet har finansiert forskerlinjer ved universiteter og høyskoler innenfor ulike studieløp siden 2002. Årlig beløp for planens periode er ikke klarlagt ennå.

Planlagte utlysninger i perioden 2026 - 2028 (millioner kroner)

Utllysning	Hvem kan søke	Forventet søknadsfrist*	Forventet tildeling*	2026	2027	2028
Toppfinansiering for utgående MSCA-kandidater	Uavklart	Løpende	Løpende	2,5	2,5	2,5
Euratom	Forsknings-organisasjoner	Løpende	Løpende	20,0	20,0	20,0
Internasjonal stimuleringspott	Forsknings-organisasjoner	Uavklart	Uavklart	18,0	80,0	100,0
Klimatjenester for å redusere risiko i Vest-Afrika	Forsknings-organisasjoner, næringsliv, offentlig sektor	1. kvartal	I løpet av året	10,0	0,0	0,0
Utllysning i samarbeid med NRFU (The National Research Foundation of Ukraine)	Forsknings-organisasjoner	4. kvartal	I løpet av året	30,0	0,0	0,0
Forsterkning til samfunnssikkerhet og beredskap og demokrati under press	Forsknings-organisasjoner	1. kvartal	I løpet av året	10,0	0,0	0,0
Forskning om forskning og innovasjon	Uavklart	Uavklart	Uavklart	10,0	0,0	0,0
Samarbeidsprogram Norge-Frankrike	Forsknings-organisasjoner	3. kvartal	4. kvartal	0,8	0,8	0,8
PES – Støtte til prosjektetablering rettet mot Horisont Europa	Forsknings-organisasjoner, næringsliv, offentlig sektor	Løpende	Løpende	29,0	29,0	29,0
Utenlandsopphold for doktorgrads- og postdoktorstipendiater	Forsknings-organisasjoner, næringsliv, offentlig sektor	Løpende	Løpende	40,0	40,0	40,0
Romforskning	Forsknings-organisasjoner	1. kvartal	3. kvartal	0,0	35,0	0,0
Norwegian Centre for CER N-related Research	Forsknings-organisasjoner	1. Kvartal 2027	I løpet av 2027	0,0	250,0	0,0
PES Horisont Europa rammebevilgning	Forsknings-organisasjoner	Uavklart	Uavklart	0,0	75,0	0,0
Internasjonale partnerskap for fremragende utdanning, forskning og innovasjon	Forsknings-organisasjoner	1. kvartal	I løpet av året	0,0	45,0	0,0
Forskningsinfrastruktur	Forsknings-organisasjoner	4. kvartal	Våren påfølgende år	0,0	1 400,0	0,0
Forskerskoler	Forsknings-organisasjoner	Uavklart	Uavklart	0,0	96,0	0,0
Rekrutteringsstillinger i instituttsektoren	Forsknings-organisasjoner	Uavklart	Uavklart	0,0	0,0	160,0
Arrangementsstøtte for utnyttelse av internasjonale forskningsinfrastrukturer	Forsknings-organisasjoner	Løpende	Løpende	0,5	1,0	1,0
Sum				170,8	2074,3	353,3

* Forventet søknadsfrist og forventet tildelingstidspunkt er foreløpige planlagte tidspunkter for utlysninger i 2026 og kan endre seg etter hvert som planene utarbeides mer i detalj.

Planlagte rammer for rettighetsbaserte tildelinger og ikke-konkurranseutsatte midler i perioden 2026 - 2028 (millioner kroner)

Ordning	Hvem kan søke	Forventet søknadsfrist*	Forventet tildeling*	2026	2027	2028
Tilskudd til Vitensentre	Ikke mulig å søke	Ikke mulig å søke	1. kvartal	120,0	120,0	120,0
Tilskudd til SIGMA2	Ikke mulig å søke	Ikke mulig å søke	1. kvartal	60,0	60,0	60,0
Support for membership of the European Open Science Cloud Association	Forsknings-organisasjoner	Løpende	Løpende	0,5	1,0	1,0
Forskerlinjer og studentstipend		Ikke mulig å søke	Ikke avklart		Beløp ikke avklart**	
Sum				180,5	181,0**	181,0

* Forventet søknadsfrist og forventet tildelingstidspunkt er foreløpige planlagte tidspunkter for utlysninger i 2026 og kan endre seg etter hvert som planene utarbeides mer i detalj.

2.2 Øvrige aktiviteter

I tillegg til utlysninger vil porteføljestyret gjennomføre en rekke strategiske og rådgivende aktiviteter som skal bidra til måloppnåelse og utvikling av et velfungerende forskningssystem. Disse aktivitetene omfatter blant annet:

- **Rådgivning og policyutvikling:** Porteføljestyret vil følge opp og videreutvikle tverrgående policyer og retningslinjer innen forskningskultur, forskningsetikk, åpen forskning, rekruttering og mangfold. Det skal utarbeides refleksjonsnotater og kunnskapsgrunnlag som støtter strategiske veivalg og gir innspill til Forskningsrådet og departementenes arbeid.
- **Strategisk samspill:** Det legges vekt på å styrke samhandlingen med andre porteføljestyre, særlig innen områder som forskningsinfrastruktur, internasjonalt samarbeid og rekruttering. Porteføljestyret vil bidra til koordinering av virkemidler og investeringer på tvers av porteføljer for å oppnå størst mulig samlet effekt.
- **Oppfølging av strategier:** Porteføljestyret vil bidra til oppfølging av regjeringens strategier, herunder Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning, Panoramastrategien og Afrikastrategien. Dette inkluderer rådgivning om internasjonalt samarbeid, forskningssikkerhet og flerbruksmuligheter.
- **Utvikling av forskningssystemet:** Porteføljestyret vil gi innspill til utvikling av instituttsektoren og UH-sektoren, blant annet gjennom vurderinger av grunnbevilgninger, mobilitet og tilgang til forskningsresultater. Det skal også gis råd om bruk og videreutvikling av Forskningsrådets virkemidler.

Disse aktivitetene skal bidra til å styrke kvalitet, relevans og ansvarlighet i norsk forskning, og sikre at porteføljen for forskningssystemet utvikles i tråd med nasjonale og internasjonale prioriteringer.

Investeringsplan 2026-2028

Porteføljen Forskningssystemet

1 Innledning

Porteføljestyret for Forskningssystemet har ansvar for å ivareta og utvikle Forskningsrådets samlede portefølje innen Forskningssystemet. Porteføljen omfatter forskningsinfrastruktur, internasjonalt samarbeid, tverrgående policyområder som åpen forskning, forskningsetikk, kjønnsbalanse og mangfold, forskerrekruttering og tidlig karriere.

Porteføljestyret har en rådgivende rolle overfor Forskningsrådets styre og administrasjon i strategiske spørsmål med systemperspektiv, inkludert utviklingen av UH- og instituttsektoren og et velfungerende forskningssystem nasjonalt og internasjonalt. Porteføljen for Forskningssystemet kombinerer rådgivning, policyutvikling og finansieringsordninger som påvirker strukturelle forhold i forskningssystemet, uavhengig av fag og tema.

Den største enkeltposten i porteføljens investeringsordninger er:

- Regelbaserte ordninger som grunnbevilgninger til forskningsinstitutter, returmidler fra Horisont Europa og rekrutteringsstillinger i instituttsektoren. Porteføljestyret har ansvaret for å rådggi Forskningsrådet og Kunnskapsdepartementet om disse ordningenes innretning.
- Konkurransutsatte investeringer som midler til forskningsinfrastruktur, prosjektetableringsstøtte, internasjonalt samarbeid, rekrutteringsordninger, romforskning, CERN, forskning om forsknings- og innovasjonspolitik og kjønnsbalanse og mangfold.
- Gjennomstrømningsmidler som ikke lyses ut, f.eks. tilskudd til Vitensentre, forskerlinjer og Sigma2 AS.

Investeringsplanen gjør rede for hvordan Porteføljestyret for forskningssystemet vil investere midlene det har fått ansvaret for, for å bidra til mål og prioriteringer i [Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning \(LTP\)](#) og [Systemmeldingen](#), til regjeringens [mål for Forskningsrådet](#), [Forskningsrådets strategi](#) og de fire målene for porteføljen for Forskningssystemet:

- Mål 1: Porteføljen skal bidra til helhet og godt samspill i det nasjonale forskningssystemet
- Mål 2 Porteføljen skal bidra til god interaksjon mellom det nasjonale og internasjonale forskningssystemet
- Mål 3: Porteføljen skal bidra til forskningsinfrastruktur av nasjonal strategisk interesse og legge til rette for at ressursene utnyttes best mulig
- Mål 4: Det nasjonale forskningssystemet skal være preget av god forskningskultur

Porteføljeplanen er det overordnede styringsdokumentet for hvert porteføljestyre. Den iverksettes gjennom en treårig investeringsplan, som oppdateres årlig. Investeringsplanen viser hvordan porteføljestyret vil prioritere sine midler til konkrete utlysninger og andre aktiviteter. Planen har en treårig horisont, der år 1 er detaljert, mens år 2 og 3 i større grad er retningsgivende. Alle utlysninger er med forbehold om bevilgninger i statsbudsjettet. Oppdateringene baseres på nyeste porteføljeanalyse, strategiske diskusjoner i porteføljestyret, føringer i tildelingsbrev fra departementene og antatt tilgjengelige midler i perioden planen gjelder for.

2 Prioriteringer og tiltak

Porteføljestyrets samlede prioriteringer og tiltak for perioden 2026–2028 danner grunnlaget for styrets fremtidige investeringer og øvrige aktiviteter og er beskrevet i porteføljeplanen. Det er imidlertid ikke alle prioriteringer og tiltak i planen som følges opp hvert år. Prioriteringene under skal bidra til å realisere de fire overordnede målene. For best mulig samlet måloppnåelse er det behov for å samhandle med de andre porteføljestyrene.

Samhandling og strukturutvikling:

Porteføljestyrets prioritering 1 er å styrke samhandlingen mellom UH-sektoren, instituttsektoren, helseforetakene, næringsliv og offentlig sektor. Dette skjer gjennom videreutvikling av støtteordninger

for forskning om forsknings- og innovasjonspolitik, forskerskoler og forskerlinjer, samt tiltak for bred forskerrekruttering og karriereutvikling. Rådgivning om oppgavedeling og virkemiddelbruk skal bidra til et mer helhetlig og effektivt forskningssystem. Tiltakene under denne prioriteringen skal bidra til å oppnå porteføljestyrets Mål 1 om at porteføljen skal bidra til helhet og godt samspill i det nasjonale forskningssystemet.

Internasjonalt samarbeid og synergier

Porteføljestyrets prioritering 2 og 3 er å bidra til bedre samspill med og økt finansiering fra det europeiske forskningsområdet og styrke samarbeid med land utenfor EU. Her vil tiltak som prosjektetableringsstøtte, internasjonalt partnerskap, internasjonal stimuleringspott og rekruttering av talentfulle forskere til Norge prioriteres. Porteføljestyret vil gi råd om samspill mellom nasjonale og internasjonale virkemidler, og følge opp strategier som Panoramastrategien og Afrikastrategien. Dette skal bidra til økt kvalitet, relevans og forskningssikkerhet i internasjonalt samarbeid. Tiltakene under denne prioriteringen skal bidra til å oppnå porteføljestyrets Mål 2 om at porteføljen skal bidra til god interaksjon mellom det nasjonale og internasjonale forskningssystemet.

Forskningsinfrastruktur og digital beredskap:

Porteføljestyrets prioritering 4 er å bidra til at norske miljøer har tilgang til relevant, nødvendig og oppdatert forskningsinfrastruktur. Det planlegges i tråd med dette betydelige investeringer i nasjonal forskningsinfrastruktur og norsk deltakelse i internasjonale infrastruktursamarbeid. Porteføljestyret vil også bidra til utvikling av datainfrastruktur og digitale verktøy, og gi råd om sektorovergripende finansiering og bruk. Dette skal sikre at norske forskningsmiljøer har tilgang til moderne og strategisk viktig infrastruktur. Tiltakene under denne prioriteringen skal bidra til å oppnå porteføljestyrets Mål 3 om at porteføljen skal bidra til forskningsinfrastruktur av nasjonal strategisk interesse og legge til rette for at ressursene utnyttes best mulig.

Forskingskultur og ansvarlighet:

Porteføljestyrets prioritering 5 er å videreutvikle policyer og retningslinjer for forskningsetikk, åpenhet, inkludering og ansvarlig bruk av teknologi. Under denne prioriteringen skal porteføljestyret utarbeide refleksjonsnotater om forskningskultur og videreutvikle støtteordninger rettet mot blant annet kjønnsbalanse, mangfold og urfolksperspektiver. Disse tiltakene skal bidra til en forskningskultur som fremmer kvalitet, tillit og samfunnsansvar. Tiltakene under denne prioriteringen skal bidra til å oppnå porteføljestyrets Mål 4 om at porteføljen skal bidra til at det nasjonale forskningssystemet skal være preget av god forskningskultur.

2.1 Utlysninger

Porteføljestyret planlegger å lyse ut midler til tiltak som støtter opp under de fire overordnede målene for porteføljen. Utlysningene skal bidra til helhet og samspill i forskningssystemet, styrket internasjonalt samarbeid, strategisk forskningsinfrastruktur og en forskningskultur preget av kvalitet og ansvarlighet. Utlysningene er med forbehold om bevilgninger i statsbudsjettet og vil oppdateres årlig basert på porteføljeanalyse, strategiske diskusjoner og føringer fra departementene.

Porteføljestyret har flere utlysninger som direkte bidrar til at norske forskningsmiljøer kan delta i internasjonalt samarbeid generelt og Horisont Europa spesielt. Det legges vekt på å oppnå synergieffekter og god ressursutnyttelse. Eksempler på dette er prosjektetableringsstøtte, internasjonalt partnerskap og rekruttering av internasjonale forskere til Norge. Dette er generiske utlysninger som er åpne for alle fagmiljøer. I tillegg har porteføljestyret utlysninger der deltakelse er bevilget fra internasjonal stimuleringspott. Dette er i hovedsak fellesutlysninger med andre porteføljestyre og bidrar til å komplementere mer fagrettet finansiering fra de andre styrene. Til sist har porteføljestyret utlysninger gjennom satsingen på nasjonal infrastruktur, som bidrar til å legge til rette for at norske forskningsmiljøer skal få tilgang til og delta i internasjonale forskningsinfrastrukturer.

Porteføljestyret forvalter flere ordninger som innebærer regelbaserte tildelinger og gjennomstrømningsmidler, som tilskudd til Vitensentrene og til forskerlinjer, utenlandsopphold for doktorgrads- og postdoktorstipendiater og flere mindre tildelinger for deltagelse i internasjonale

forskningsinfrastrukturer. Disse midlene utlyses ikke på samme måte som de konkurransebaserte tildelingene, og under er de skilt ut i en egen tabell.

Porteføljestyret planlegger å lyse 2573,4 millioner kroner i perioden 2026-2028. Utlysningene kan framstå annerledes på nettsiden fordi Forskningsrådet gjør tekniske endringer i investeringsprosessen. **Under følger en nærmere beskrivelse av alle planlagte utlysninger i 2026, samt de i 2027 og 2028 som det finnes detaljert informasjon om. Det er derfor diskrepans mellom listen under og tabellene i utlysningslista.**

Følgende utlysninger er planlagte:

- **Internasjonal stimuleringspott:** Internasjonal stimuleringspott skal forsterke porteføljenes internasjonale satsinger, bidra til å tette hull hvor satsinger ikke naturlig treffer porteføljene, og/eller raskt kunne støtte forskningspolitiske initiativer. Det er satt av 100 millioner kroner i 2026 og 100 millioner kroner i 2027. Saker om initiativer hvor man ønsker å bruke midler fra stimuleringspotten blir behandlet gjennom året. Av midlene er det tildelt 82 millioner kroner for 2026, fordelt til flere av Forskningsrådets porteføljer. Tiltakene inkluderer satsing på samarbeid med afrikanske land, samarbeid med Ukraina, nordisk samarbeid og samarbeid med Japan og India. For 2027 er det tildelt i alt 20 millioner kroner, inkludert 15 millioner kroner til et canadisk samarbeidsinitiativ for å støtte forskning som skal utnytte banebrytende teknologi for å løse globale samfunnsutfordringer. Det planlegges utlysning av midler i samarbeid med flere europeiske land og et utvalg land i Afrika, men det er ikke klart hvor mye midler. Midlene overføres etter vedtak i systemstyret til relevante porteføljer.
- **Rekruttering av talentfulle forskere til Norge:** Målet med ordningen er at norske forskningsorganisasjoner skal ha en særlig mulighet for å knytte til seg talentfulle internasjonale forskere som kan etablere seg i Norge, og dermed bidra til kvalitetsheving og faglig merverdi til forskningsmiljøene som forskeren vil bli tilknyttet. Det er totalt satt av 300 millioner kroner til dette. Det planlegges tildeling av 250 millioner kroner i 2026 og 2027 for å styrke norske forskningsmiljøer gjennom langsiktig rekruttering av forskere fra land utenfor Europa. Midlene skal knytte talentfulle forskere til prosjekter finansiert gjennom Forskningsrådets senterutlysninger, Forskerprosjekt for erfarne forskere og Toppforskere - Forskerprosjekt for å utvikle verdensledende forskningsmiljøer. Hele rammen for perioden på 300 millioner kroner er lyst ut. Det er ikke planlagt nye utlysninger etter at midlene er brukt opp eller dersom det foreligger flere kvalifiserte søknader enn det er midler til.
- **Utenlandsopphold for doktorgrads- og postdoktorstipendiater:** Formålet med ordningen er å øke andelen unge forskere som tar et forskningsopphold i utlandet. Ordningen gjelder for doktorgrads- og postdoktorstipendiater som er helt eller delvis finansiert av Forskningsrådet og tilknyttet et pågående prosjekt i minimum 36 måneder. Forskningsoppholdet i utlandet kan være på minimum 3 måneder og maksimum 12 måneder. Utlysningen er løpende, og det er satt av inntil 40 millioner kroner i året til ordningen.
- **Internasjonale partnerskap for fremragende utdanning, forskning og innovasjon:** Internasjonalt partnerskap-ordningen ble etablert som en oppfølging av Langtidsplan for forskning og høyere utdanning og satsing for å utvikle flere verdensledende fagmiljøer i Norge. Ordningen skal også følge opp [Panoramastrategien - Strategi for forskings- og høyere utdanningssamarbeid med Brasil, Canada, India, Japan, Kina, Russland, Sør-Afrika, Sør-Korea og USA \(2021–2027\)](#). I 2027 lyses det ut 45 millioner kroner til samarbeid med prioriterte land i Panoramastrategien. Det planlegges også utlysning av midler til Internasjonalt partnerskap for Afrika og bilateralt samarbeid med Ukraina.
- **Prosjektetableringsstøtte Horisont Europa:** Prosjektetableringsstøtte skal styrke norsk deltakelse i Horisont Europa og Det europeiske forsvarsfondet. Støtten gjelder både utlysninger fra Horisont Europa og Det europeiske forsvarsfondet (EDF), og består av to deler: en rammebevilgning og en åpen, løpende utlysning. Det ble lyst ut en rammebevilgning på 138 millioner kroner for 2025-2027, og en evt.

ny ramme- bevilgningsutlysning er derfor ikke ventet før i slutten av 2027 med prosjektstart i 2028. I 2026 lyses det ut 29 millioner kroner til den løpende utlysningen av Prosjektetableringsstøtte, derav øremerkes 2 millioner kroner til samarbeid med afrikanske land og 3 millioner kroner til samarbeid med Ukraina.

- **Toppfinansiering for utgående Marie Sklodowska-Curie Actions-kandidater:**
Toppfinansiering for utgående Marie Sklodowska-Curie Actions-kandidater skal bidra til bedre økonomiske vilkår for forskere som har fått stipend (fellowship) fra Marie Sklodowska-Curie Actions. Toppfinansiering for Marie Sklodowska-Curie Actions-kandidater har en aktiv løpende utlysning på 2,5 millioner kroner, det er ikke endelig bestemt om denne skal fortsette i perioden.
- **Samarbeidsprogram Norge Frankrike:**
Forskerutveksling for nytt samarbeid mellom Norge og Frankrike, der forskere fra Norge og Frankrike kan få støtte til korte forskeropphold eller starte felles forskerprosjekter. Programmet er en samfinansiering mellom de to landene. Det lyses ut 0,8 millioner kroner årlig i planens periode.
- **Nasjonal satsing på forskningsinfrastruktur:** Avansert forskningsinfrastruktur er en drivkraft i et velfungerende forskningssystem og er en forutsetning for forskning av høy kvalitet, og for å styrke samarbeidet mellom forskningsinstitusjoner, næringsliv og samfunnsaktører. I 2027 lyses det ut inntil 1400 millioner kroner gjennom utlysningen til Nasjonal satsing på forskningsinfrastruktur, med søknadsfrist høsten 2027. Forskningsrådet skal også årlig, gjennom infrastrukturmidlene, finansiere Norges bidrag til de internasjonale forskningsinfrastrukturene Consortium of European Social Sciences Data Archives (CESSDA ERIC), European Carbon Dioxide Capture and Storage Laboratory Infrastructure (ECCSEL ERIC), Svalbard Integrated Arctic Earth Observing System (SIOS), European Spallation Source ERIC og Incoherent Scatter (EISCAT). Disse tildelingene skal bidra til å realisere målene og prioriteringene i Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning. I tillegg kommer flere løpende utlysninger under denne ordningen, som:
 1. Støtte til medlemskap i European Open Science Cloud Association (EOSC) for ett år av gangen på 0.5 million kroner i 2026 og 1 million kroner pr. år for årene 2027-2028,
 2. Arrangementsstøtte for utnyttelse av internasjonale forskningsinfrastrukturer på 0.5 million kroner i 2026 og 1 million kroner pr. år for årene 2027-2028,
 3. Støtte til norsk deltakelse i planlegging av forskningsinfrastruktur på veikartet for European Strategy Forum on Research Infrastructures (ESFRI Roadmap): inntil 500 000 kroner til nasjonale nettverk og videreutvikling av prosjektkonsepter, 250 000 kroner til videre deltakelse. Utlysningen har en ramme på 30 millioner kroner fra Forskningsinfrastruktur og gjelder ut 2027. Per nå er 16,128 millioner kroner tildelt.
- **CERN-følgeforskning:** 250 millioner kroner planlegges tildelt i 2027 for perioden 2028-2036 til Norwegian Centre for CERN Research (NorCC) for å maksimere forskningsutbyttet av norsk medlemskap i CERN.
- **Deltagelse i Euratom:** Norge er definert som et tredjeland i EURATOM-programmet. Dette betyr at norske aktører som deltar i prosjekter som lyses ut fra EURATOM ikke mottar prosjektfinsiering fra EU. Norske prosjektdeltakere må derfor delta i prosjektene for egen regning. Det er satt av 20 millioner kroner i året til norske FoU-aktører som deltar i EURATOM/partnerskapet, begrenset til budsjettammen Forskningsrådet disponerer (20 millioner kroner i året). Søknader behandles i den rekkefølge søknadene er sendt til utlysninger i EURATOM/partnerskapet.
- **Romforskning:** Romforskning-satsingen skal bidra til økt grunnleggende kunnskap om verdensrommet og jorda, samt til utviklingen av en ny generasjon romforskere. Formålet er å

maksimere den forskningsmessige utnyttelsen av norsk medlemskap i flere europeiske romforskningsorganisasjoner, samt øvrig ESA-relevant vitenskapelig infrastruktur i Nord-Norge og på Svalbard. I 2027 lyses det ut 35 millioner kroner til forskerprosjekter som skal styrke norsk romforskning og utnyttelse av medlemskap i European Space Agency, European Incoherent Scatter (EISCAT), Nordic Optical Telescope, og EUs romprogram (spesielt Copernicus).

- **Nasjonale forskerskoler:** Formålet med nasjonale forskerskoler er å strukturere forskerutdanningen og gi et utdanningstilbud som er tilgjengelig på tvers av institusjoner. Utlysningen skal bidra til strukturert forskerutdanning, arbeidslivsrelevans og internasjonalisering. Det planlegges lyst ut 96 millioner kroner i 2027 til dette formålet.

Av rettighetsbaserte og ikke-konkurranseutsatte midler er følgende planlagt:

- **Tilskudd til vitensentrene:** Norges forskningsråd har på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet (KD) ansvar for fordeling og utbetaling av tilskudd til driftsstøtte til de regionale vitensentrene. Det forventes og tildeles 120 millioner kroner i året til dette formålet.
- **Tilskudd til SIGMA2:** Forskningsrådet forvalter på vegne av Kunnskapsdepartementet basistildelingen til Sigma2 AS. Det er forventet at den er på 60 millioner kroner årlig i investeringsplanens periode.
- **Support for membership of the European Open Science Cloud Association:** Gjennom denne ordningen kompenserer forskningsorganisasjoner og offentlig finansierte forvaltere av forskningsinfrastruktur som samarbeider nært med norske forskningsorganisasjoner, og som er medlem i EOSC AISBL.
- **Forskerlinjer og studiestipend:** Forskningsrådet har finansiert forskerlinjer ved universiteter og høyskoler innenfor ulike studieløp siden 2002. Årlig beløp for planens periode er ikke klarlagt ennå.

Tabell 1. Planlagte utlysninger i perioden 2026 - 2028 (millioner kroner)

Utllysning	Hvem kan søke	Forventet søknadsfrist*	Forventet tildeling*	2026	2027	2028
Internasjonal stimuleringspott**	Forsknings-organisasjoner	Uavklart	Uavklart	100,0	100,0	100,0
Rekruttering av talentfulle forskere til Norge	Forsknings-organisasjoner	Løpende	Løpende	250,0	0,0	0,0
Utenlandsopphold for doktorgrads- og postdoktorstipendiater	Forsknings-organisasjoner, næringsliv, offentlig sektor	Løpende	Løpende	40,0	40,0	40,0
Internasjonale partnerskap for fremragende utdanning, forskning og innovasjon	Forsknings-organisasjoner	1. kvartal	I løpet av året	0,0	45,0	0,0
Prosjektetableringsstøtte Horisont Europa rammebevilgning	Forsknings-organisasjoner	Uavklart	Uavklart	0,0	75,0	0,0
Prosjektetableringsstøtte Horisont Europa	Forsknings-organisasjoner, næringsliv, offentlig sektor	Løpende	Løpende	29,0	29,0	29,0
Toppfinansiering for utgående MSCA-kandidater	Uavklart	Løpende	Løpende	2,5	2,5	2,5
Samarbeidsprogram Norge-Frankrike	Forsknings-organisasjoner	3. kvartal	4. kvartal	0,8	0,8	0,8
Nasjonal satsing på forskningsinfrastruktur	Forsknings-organisasjoner	4. kvartal	Våren påfølgende år	0,0	1400,0	0,0
CERN-følgeforskning	Forsknings-organisasjoner	1. Kvartal 2027	I løpet av 2027	0,0	250,0	0,0
Deltagelse i Euratom	Forsknings-organisasjoner	Løpende	Løpende	20,0	20,0	20,0
Romforskning	Forsknings-organisasjoner	1. kvartal	3. kvartal	0,0	35,0	0,0
Arrangementsstøtte for utnyttelse av internasjonale forskningsinfrastrukturer	Forsknings-organisasjoner	Løpende	Løpende	0,5	1,0	1,0
Nasjonale forskerskoler	Forsknings-organisasjoner	Uavklart	Uavklart	0,0	96,0	0,0
Forskning om forskning og innovasjon***	Uavklart	Uavklart	Uavklart	10,0	0,0	0,0
Rekrutteringsstillinger i instituttsektore***	Forsknings-organisasjoner	Uavklart	Uavklart	0,0	0,0	160,0
Sum				452,8	2094,3	353,3

* Forventet søknadsfrist og forventet tildelingstidspunkt er foreløpige planlagte tidspunkter for utlysninger i 2026 og kan endre seg etter hvert som planene utarbeides mer i detalj.

** Se tabellen under for fordeling på utlysninger

*** Detaljer rundt utlysningen er ikke avklart ennå

Tabell 2. Planlagte utlysninger med tildeling fra Internasjonal stimuleringspott 2026 - 2028 (millioner kroner) – se tabell 1

Utllysning	Hvem kan søke	Forventet søknadsfrist*	Forventet tildeling*	2026	2027	2028
Klimatjenester for å redusere risiko i Vest-Afrika	Forsknings-organisasjoner, næringsliv, offentlig sektor	1. kvartal	I løpet av året	10,0	0,0	0,0
Utllysning i samarbeid med NRFU (The National Research Foundation of Ukraine)	Forsknings-organisasjoner	4. kvartal	I løpet av året	33,0	3,0	0,0
Forsterkning til Ukraina-utlysning: samfunnssikkerhet og beredskap og demokrati under press	Forsknings-organisasjoner	1. kvartal	I løpet av året	10,0	0,0	0,0
Næringsrettet FoU-utlysning med Japan (NEDO)	Forsknings-organisasjoner	Uavklart	Uavklart	7,0	0,0	0,0
NordForsk Nordisk-Indisk samarbeid om AMR-forskning	Forsknings-organisasjoner	Uavklart	Uavklart	10,0	0,0	0,0
NordForsk Nordisk-japansk samarbeid innen helseforskning	Forsknings-organisasjoner	Uavklart	Uavklart	10,0	0,0	0,0
NordForsk- Disruptive Technologies	Forsknings-organisasjoner	Uavklart	Uavklart	0,0	15,0	0,0
PES Afrika	Forsknings-organisasjoner, næringsliv, offentlig sektor	Uavklart	Uavklart	2,0	2,0	0,0
Sum				82,0	20,0	0,0

Tabell 3 Planlagte rammer for rettighetsbaserte tildelinger og ikke-konkurransutsatte midler i perioden 2026 - 2028 (millioner kroner)

Ordning	Hvem kan søke	Forventet søknadsfrist*	Forventet tildeling*	2026	2027	2028
Tilskudd til Vitensentre	Ikke mulig å søke	Ikke mulig å søke	1. kvartal	120,0	120,0	120,0
Tilskudd til SIGMA2	Ikke mulig å søke	Ikke mulig å søke	1. kvartal	60,0	60,0	60,0
Support for membership of the European Open Science Cloud Association	Forsknings-organisasjoner	Løpende	Løpende	0,5	1,0	1,0
Forskerlinjer og studentstipend		Ikke mulig å søke	Ikke avklart		Beløp ikke avklart**	
Sum				180,5	181,0**	181,0

* Forventet søknadsfrist og forventet tildelingstidspunkt er foreløpige planlagte tidspunkter for utlysninger i 2026 og kan endre seg etter hvert som planene utarbeides mer i detalj.

2.2 Øvrige aktiviteter

I tillegg til utlysninger vil porteføljestyret gjennomføre en rekke strategiske og rådgivende aktiviteter som skal bidra til måloppnåelse og utvikling av et velfungerende forskningssystem. Disse aktivitetene omfatter blant annet:

- **Rådgivning og policyutvikling:** Porteføljestyret vil følge opp og videreutvikle tverrgående policyer og retningslinjer innen forskningskultur, forskningsetikk, åpen forskning, rekruttering og mangfold. Det skal utarbeides refleksjonsnotater og kunnskapsgrunnlag som støtter strategiske veivalg og gir innspill til Forskningsrådet og departementenes arbeid.
- **Strategisk samspill:** Det legges vekt på å styrke samhandlingen med andre porteføljestyrer, særlig innen områder som forskningsinfrastruktur, internasjonalt samarbeid og rekruttering. Porteføljestyret vil bidra til koordinering av virkemidler og investeringer på tvers av porteføljer for å oppnå størst mulig samlet effekt.
- **Oppfølging av strategier:** Porteføljestyret vil bidra til oppfølging av regjeringens strategier, herunder Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning, Panoramastrategien og Afrikastrategien. Dette inkluderer rådgivning om internasjonalt samarbeid, forskningssikkerhet og flerbruksmuligheter.
- **Utvikling av forskningssystemet:** Porteføljestyret vil gi innspill til utvikling av instituttsektoren og UH-sektoren, blant annet gjennom vurderinger av grunnbevilgninger, mobilitet og tilgang til forskningsresultater. Det skal også gis råd om bruk og videreutvikling av Forskningsrådets virkemidler.

Disse aktivitetene skal bidra til å styrke kvalitet, relevans og ansvarlighet i norsk forskning, og sikre at porteføljen for forskningssystemet utvikles i tråd med nasjonale og internasjonale prioriteringer.

Sak PS-Forskningssystemet 55/25

Porteføljeanalyse

Til	Ansvarlig Direktør	Saksbehandler	Vedlegg
Porteføljestyret for forskningssystemet	Johannes W. Løvhaug	Lillian M. Baltzrud	1. Utkast 2 til porteføljeanalyse
Fra			
Områdedirektør			
Benedicte Løseth			

ORIENTERINGSSAK

Forslag til vedtak Porteføljestyret for forskningssystemet tar porteføljeanalysen til etterretning og godkjenner at analysen i sin helhet kan publiseres på porteføljestyret nettsider.

Kort bakgrunn Porteføljeanalysen utarbeides årlig, og er sammen med porteføljepplan og investeringsplan porteføljestyrets styrende dokumenter. I møte 3/25 ble porteføljeanalyse for 2025 lagt fram til orientering for porteføljestyret. Årets versjon er i en ny mal, og det medfører noen endringer i forhold til fjorårets porteføljeanalyse. En av disse endringene er at analysen nå har et kapittel 4 Oppsummering og anbefalinger. Det kom fram under diskusjonen i møtet 3/25 at porteføljestyret ikke ønsket at kapittel 5 i versjonen som da ble lagt fram for styret skulle publiseres.

Hvorfor saken fremmes til dette møtet Administrasjonen har nå omarbeidet porteføljeanalysen, og ber porteføljestyret om å godkjenne denne versjonen, slik at den kan publiseres på porteføljestyrets nettsider.

Hovedpunkter Det kom flere tilbakemeldinger fra porteføljestyret under diskusjonen om saken i møte 3/25. Noen av disse er innarbeidet i den vedlagte versjonen, mens andre vil vi ta med oss når vi utarbeider porteføljeanalyse for 2026.

I den vedlagte versjonen er det gjort følgende hovedendringer:

- I kapittel 4 Oppsummeringer og anbefalinger er det nå konsekvent brukt formuleringer som Administrasjonen råder porteføljestyret til...» og «administrasjonen mener...».
- Det er lagt inn korte, oppsummeringer etter hvert kapittel
- Noe endret tekst under Åpen forskning s. 28-29

Innspill vi tar med oss til arbeidet med porteføljeanalyse 2026 er bl.a.:

- Bruke inflasjonsjusterte tall
- Justere regionstallene på befolkning
- Utvidet analyse av karrieremuligheter knyttet til Ph.d. og Post doktorer
- Tydeliggjøre hvor porteføljestyre bør rette innsatsen
- Se nærmere på samarbeid mellom næringsliv og akademia

**Forberedelse /
prosess**

Administrasjonen har utarbeidet saken.

Videre saksgang

Porteføljeanalysen publiseres på porteføljestyrets nettsider.

Porteføljeanalyse 2025

Forskningssystemet

Innhold

1.	Om porteføljeanalysen og tallgrunnlaget	3
2.	Status og utvikling av porteføljen	4
2.1	Om porteføljekområdet Forskningssystemet	4
2.2	Om porteføljen Forskningssystemet	6
2.2.1	Porteføljens profil	9
2.2.1.1	Delportefølje Basis/grunnbevilgninger	9
2.2.1.2	Delportefølje Internasjonalt samarbeid	12
2.2.1.3	Delportefølje Forskningsinfrastruktur	16
2.2.1.4	Delportefølje Forskningskultur	21
3.	Vurdering av måloppnåelse	32
3.1	Mål 1: Porteføljen skal bidra til helhet og godt samspill i det nasjonale forskningssystemet	32
3.2	Mål 2: Porteføljen skal bidra til god interaksjon mellom det nasjonale og det internasjonale forskningssystemet	33
3.3	Mål 3: Porteføljen skal bidra til forskningsinfrastruktur av nasjonal strategisk interesse og legge til rette for at ressursene utnyttes best mulig	33
3.4	Mål 4: Det nasjonale forskningssystemet skal være preget av god forskningskultur	34
4.	Oppsummering og anbefalinger	36

1. Om porteføljeanalysen og tallgrunnlaget

Denne porteføljeanalysen gjelder porteføljen til Porteføljestyret for forskningssystemet. Analysen baserer seg på data registrert t.o.m. 2024, og er gjort på Forskningsrådets totale portefølje av prosjekter innenfor Porteføljestyret for forskningssystemet sitt ansvarsområde.

Porteføljen forskningssystemet inneholder alle forskningsrådsfinansierte prosjekter og EU-prosjekter med norsk deltakelse som helt eller delvis er merket med Grunnbevilgninger (BASIS), Internasjonalisering (INT), Kjønnsperspektiver (KJONN), Forskningsinfrastruktur (INFRASTRUKT), Fagmiljøer og talenter (KVALITET) og Forskning og innovasjon (forskning på) (INNOFORSK).

Porteføljen forskningssystemet kan deles inn i følgende delporteføljer, der ett og samme prosjekt kan inngå helt eller delvis i flere delporteføljer avhengig av hvordan prosjektet er merket: Grunnbevilgninger (BASIS), Internasjonalisering, Forskningsinfrastruktur og Forskningskultur (Fagmiljøer og talenter, Forskning og innovasjon og Kjønnsperspektiver).

Porteføljeanalysen omfatter analyse av dataene, og bildet som framkommer skal vurderes opp mot målene for porteføljen. Prosjektene i porteføljen kan være finansiert av porteføljestyret selv, av andre styrer i Forskningsrådet eller av EU. Finansiering fra Forskningsrådet vises i statistikken som merket andel av årlig disponibelt budsjett, mens finansiering fra EU viser merket andel av årlig kontraktsbeløp for norske deltakere.

Viktig informasjon om 2024-tallene

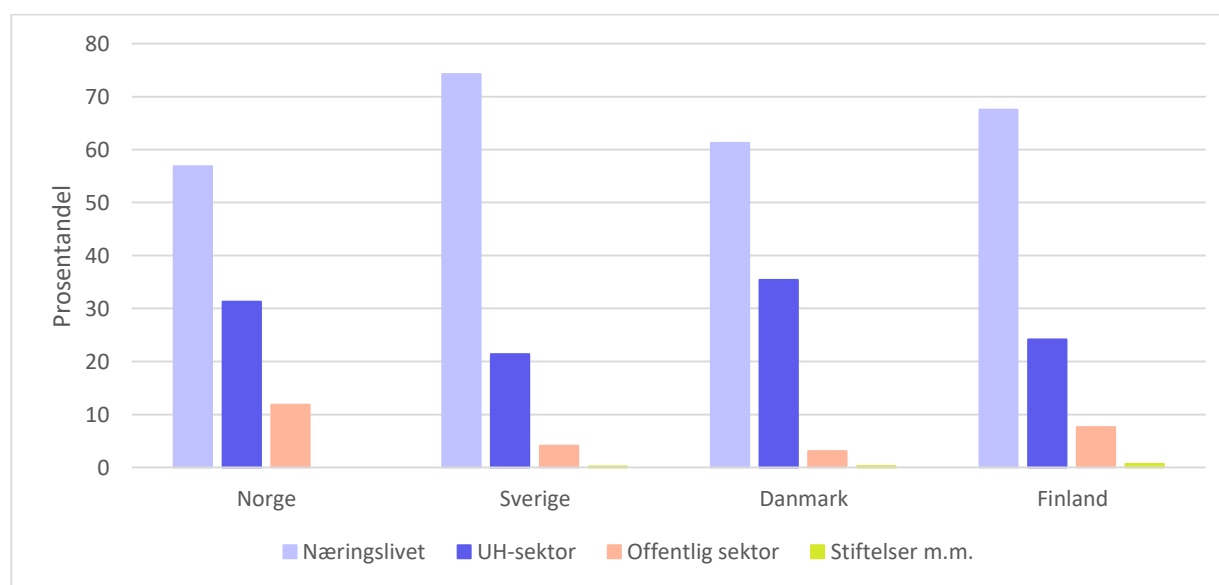
Med virkning fra 1. januar 2025 er Forskningsrådet underlagt de krav som stilles til statlig økonomiforvaltning for bruttobudsjetterte virksomheter.

Overgang fra nettobudsjettering til bruttobudsjettering har medført behov for endringer både i regnskapsprosesser og systemoppsett som bla. har medført at fristen for godkjenning og bokføring av inngående faktura var 12. desember, mot medio februar som var tidligere praksis. **Endringen medfører at utbetalinger i 2024 er betydelig lavere enn tidligere år og derfor ikke sammenlignbare.** Denne nedgangen gjenspeiler derfor ikke en tilsvarende nedgang i aktivitetsnivået i Forskningsrådets portefølje.

2. Status og utvikling av porteføljen

2.1 Om porteføljeområdet Forskningssystemet

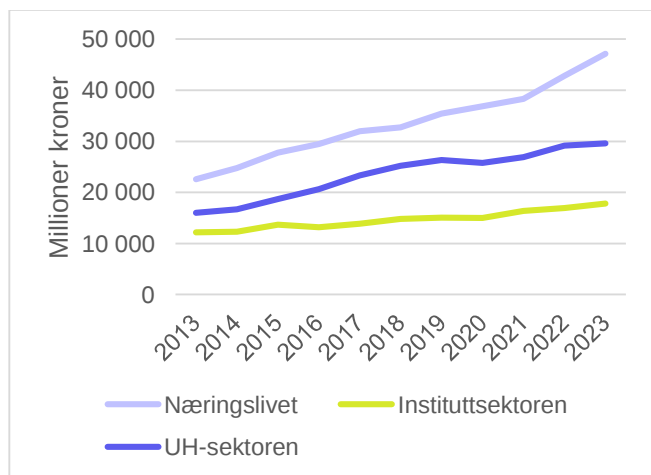
Figur 1 Brutto nasjonale utgifter til FoU etter utførende sektor og finansieringskilde 2024. Datakilde: OECD MSTI.

Et velfungerende forskningssystem er avgjørende for å fremme innovasjon, økonomisk vekst og samfunnsutvikling. I Norge ble det brukt 94,5 milliarder kroner på FoU i 2024. Av disse ble 57 prosent brukt i næringslivet, 31 prosent i UH-sektoren og 12 prosent til øvrig offentlig sektor (forskningsinstitutter m.m.). Norge skiller seg således fra de andre landene i Norden, ved at en større andel av FoU-utgiftene genereres i offentlig sektor. Det samme gjelder når en ser på FoU-finansieringen. I 2021 (sist tilgjengelige tall i OECDs statistikkbank) finansierte norske næringsliv 43 prosent av FoU i Norge, mens i Sverige finansierte næringslivet 61 prosent og i Finland 58 prosent. Tilsvarende var den offentlige FoU-finansieringen høyest i Norge med 47 prosent, mens den i Sverige og Finland lå på hhv. 23 og 26 prosent. Det har lenge vært definert som et politisk mål å øke næringslivets FoU-investeringer i Norge, og fra 2020 til 2023 har også næringslivets drifts- og kapitalutgifter til FoU steget med nærmere 28 prosent (figur 2), i nominelle kroner.

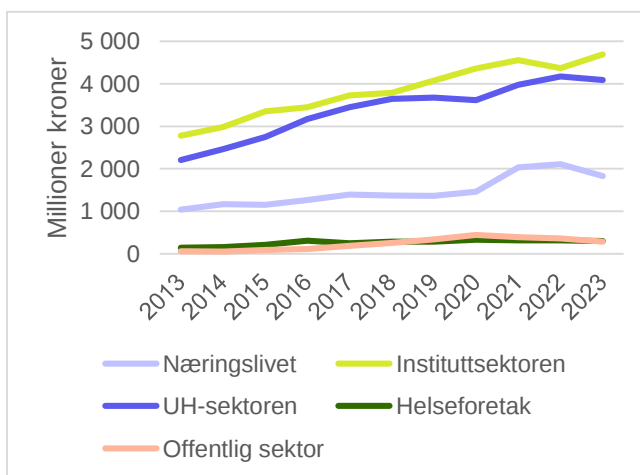
Forskningsrådet sto i 2024 for 22 prosent av all offentlig finansiert FoU i Norge¹, mens bevilgninger til institusjoner der FoU er en kjerneaktivitet utgjorde 37 prosent. Etter fem år med realnedgang var det en liten økning i bevilgningene til Forskningsrådet i 2024. Resterende FoU finansieres over grunnbevilgning til universiteter og høyskoler, av og i næringslivet, gjennom øvrige offentlig finansierte bidrag og oppdrag, i noe grad fra private stiftelser og fra utlandet (bl.a. EU).

I 2024 sto næringslivet for halvparten av utført FoU i Norge, men mottok 16 prosent av midlene Forskningsrådet tildelte samme året. Instituttsektoren sto for 19 prosent av nasjonal FoU, men mottok 41 prosent av Forskningsrådets tildelinger (inkludert grunnbevilgningene). UH-sektoren sto for 31 prosent av nasjonal FoU, men mottok 36 prosent av Forskningsrådets tildelinger. Når grunnbevilgningene ekskluderes er UH-sektoren den sektoren som mottar størst andel av Forskningsrådets konkurranseutsatte midler.

¹ Se Figur 4.1d. Anslåtte bevilgninger til FoU over vedtatt statsbudsjett etter ulike bevilgningskategorier, regnet i faste priser, i kapittel 4. Bevilgninger og virkemidler i [Indikatorrapporten 2024](#).

Figur 2 Driftsutgifter og kapitalutgifter til FoU totalt i Norge fordelt på de tre forskningsutførende sektorene (Helseforetakene er fordelt mellom UH- og instituttsektor 2013 - 2023). Datakilde: SSB.

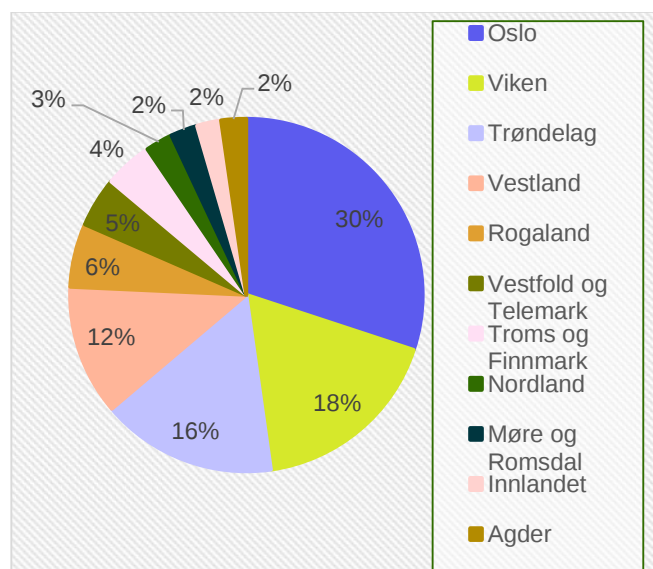

Figur 3 Forskningsrådets tildelinger fordelt på FoU-sektorer 2013 - 2023. Datakilde: Datavarehuset.

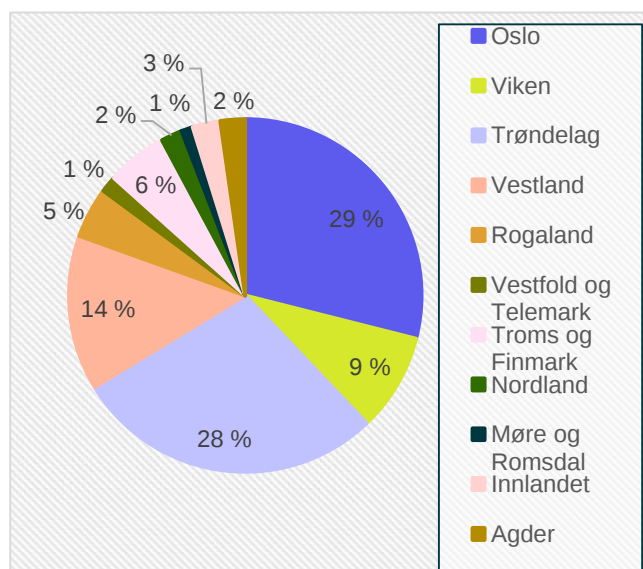
Figurene 2 og 3 viser utvikling over tid for nasjonale FoU-utgifter etter utførende sektor og Forskningsrådets tildelinger fordelt på FoU-sektor (inkludert grunnbevilgningene til instituttsektoren).² Alle sektorene har hatt vekst i denne perioden, men næringslivet og UH-sektoren har hatt større vekst enn instituttsektoren. Veksten i UH-sektoren har først og fremst kommet gjennom økning i FoU-stillinger. Det har også vært vekst for de tre sektorene gjennom tildelinger fra Forskningsrådet, og selv om UH-sektoren har hatt en noe større vekst enn instituttsektoren (når grunnbevilgningene til instituttsektoren ekskluderes), har fortsatt instituttsektoren høyere tilslagsprosent. Veksten i tildelingene til næringslivet i årene 2020-2022 skyldes først og fremst ekstraordinære koronabevilgninger, og nivået på tildelingene er fra 2023 i ferd med å stabilisere seg på nivået før koronapandemien.

Figurene 4 og 5 viser fordelingen av hhv. nasjonal FoU og Forskningsrådets tildelinger på fylkene, og viser at det er regionene med de største byene og flest og størst forskningsmiljøer som har mest FoU. Det er i stor grad samsvar mellom de to figurene.

² I nasjonal statistikk er helsesektoren fordelt mellom UH-sektor (Universitetssykehusene) og instituttsektoren (øvrige sykehus) og det eksisterer ingen tall for FoU i offentlig sektor.

Figur 4 Prosentandel av totale FoU-utgifter i Norge fordelt på fylker i 2022. Totalt 89,56 milliarder kroner. Kilde: SSB.

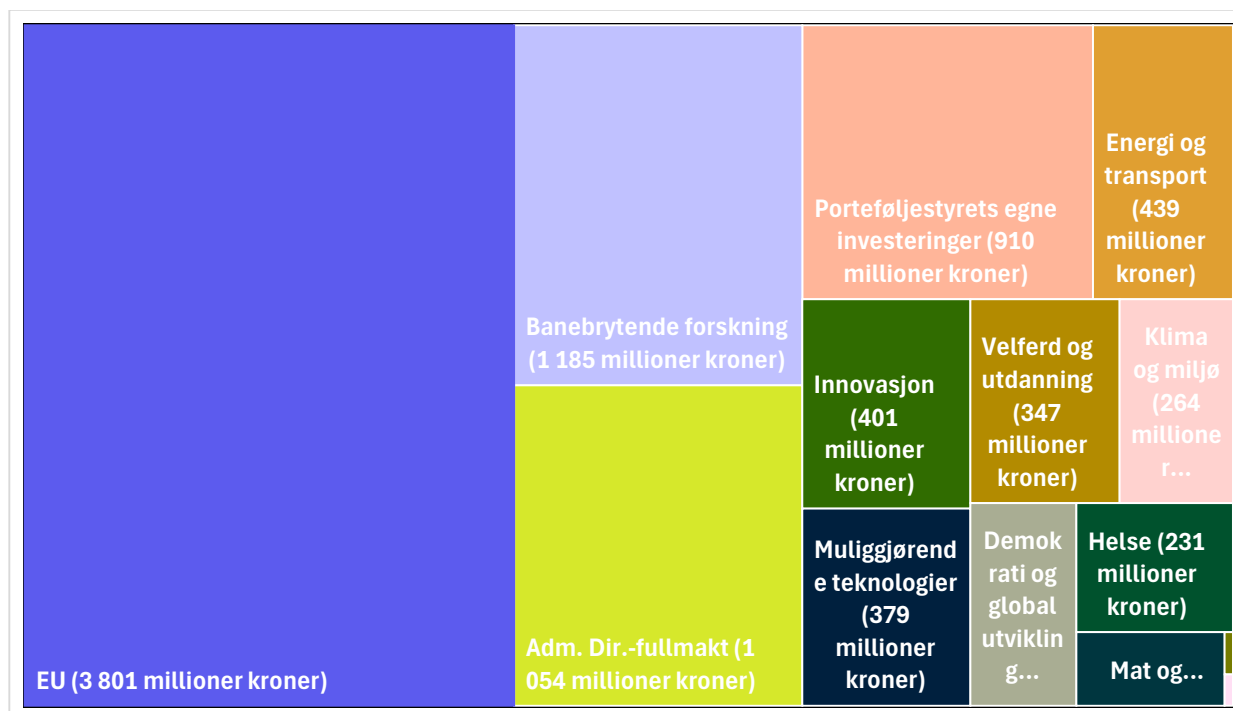
Figur 5 Prosentandel av totale FoU-midler tildelt fra Forskningsrådet fordelt på fylker i 2022. Totalt 11,36 milliarder kroner. Kilde: Datavarehuset..

Oppsummering av 2.1 Om porteføljeområdet Forskningssystemet

- I 2024 ble det brukt 94,5 mrd. kroner på FoU i Norge, hvorav 57 prosent i næringslivet, 31 prosent i universitets- og høyskolesektoren (UH), og 12 prosent i offentlig sektor.
- Norge har høyere offentlig FoU-finansiering enn nabolandene, med 47 prosent fra offentlig sektor mot 23–26 prosent i Sverige og Finland.
- Forskningsrådet stod for 22 prosent av offentlig FoU-finansiering i 2024.
- UH-sektoren mottar størst andel av konkurranseutsatte midler, mens instituttsektoren har høyest tilslagsprosent.

2.2 Om porteføljen Forskningssystemet

Porteføljen Forskningssystemet består av porteføljestyrets egne investeringer, investeringer gjort av andre porteføljestyre og EU-innsats innen porteføljens ansvarsområde. Det er i hovedsak Kunnskapsdepartementet og i noen grad Nærings- og fiskeridepartementet som finansierer porteføljestyrets investeringsordninger. Figur 6 viser forholdet mellom porteføljestyrets egne investeringer, øvrige styrer i Forskningsrådets investeringer og EU-innsats innenfor porteføljens ansvarsområde.

Figur 6 Samlet disponibelt budsjett i 2024 på porteføljestyrets egne investeringer sammenlignet med investeringer gjort av andre styrer og den relevante EU-porteføljen. Kilde: Datavarehuset.

Porteføljen Forskningssystemet besto i 2024 av en samlet FoU-innsats på 9,4 milliarder kroner. Av dette utgjorde porteføljestyrets egne investeringer 10 prosent, investeringer fra administrerende direktørs fullmakt og andre porteføljestyre utgjorde 50 prosent og EU-delen³ av porteføljen utgjorde 40 prosent. Av Forskningsrådets samlede investeringer innenfor porteføljen Forskningssystemet (5, 6 milliarder kroner) utgjorde porteføljestyrets egne investeringer 16 prosent og øvrige investeringer 84 prosent.

Porteføljestyrets egne investeringer besto i 2024 av 787 prosjekter med en samlet innsats på 910,8 millioner kroner. Porteføljestyrets egne investeringer består av tre delporteføljer:

- Internasjonalt samarbeid: Delporteføljen besto i 2024 av 560 prosjekter med en FoU-innsats på 141,9 millioner kroner.
- Infrastruktur: Delporteføljen besto i 2024 av 102 prosjekter med en FoU-innsats på 577,4 millioner kroner.
- Forskningskultur: Delporteføljen besto i 2024 av 127 prosjekter med en FoU-innsats på 191,5 millioner kroner.

Porteføljestyrets ansvarsområde inkluderer i tillegg delporteføljen grunnfinansieringen til forskningsinstituttene og Retur-EU:

- Grunnbevilgninger/basis: Delporteføljen besto i 2024 av en FoU-innsats på 1 725 milliarder kroner, hvorav grunnbevilgningen utgjorde 1 366 milliarder kroner og Retur-EU 363 millioner kroner.

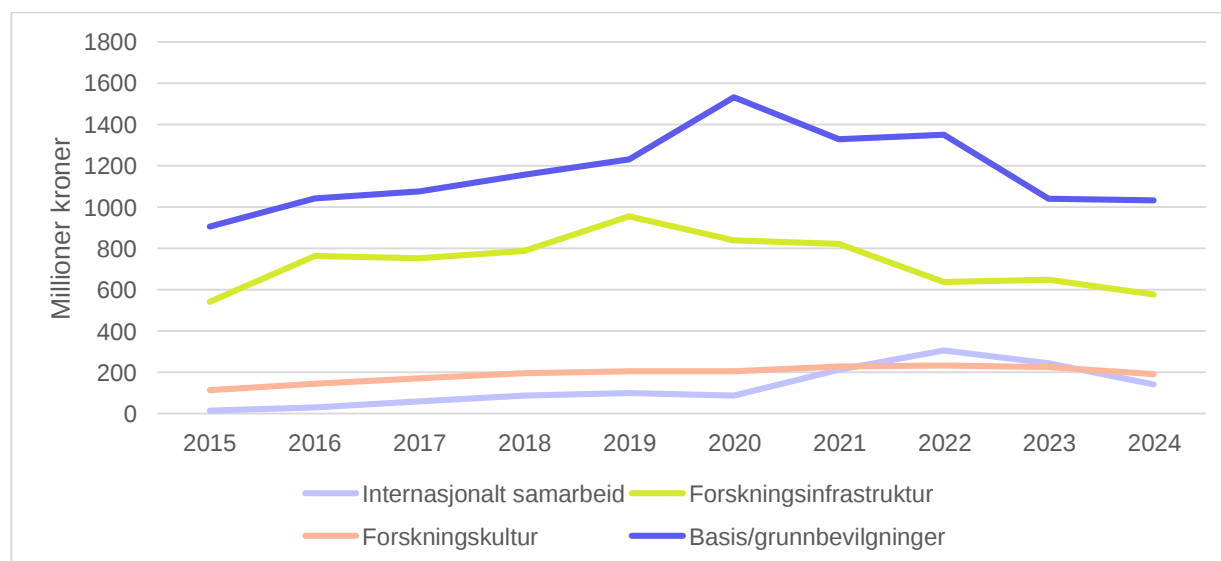
³ EU-tallene viser kontraktfestet beløp for norske deltagere i EU-prosjekter finansiert av EU.

Forskningsrådets øvrige porteføljer investerte i 2024 i FoU-prosjekter merket forskningssystemet for til sammen 4,67 milliarder kroner, tilsvarende 50 prosent av porteføljen Forskningssystemet. 1,05 milliarder kroner av disse er grunnbevilgningene til instituttsektoren (merket «Adm.dir.fullmakt»)⁴. Utover dette kommer de største investeringene fra Porteføljestyret for Banebrytende forskning (1,19 milliarder kroner). Deretter følger porteføljestyrene Energi og transport (439 millioner kroner), Muliggjørende teknologier (379 millioner kroner), Velferd og utdanning (347 millioner kroner), Klima og miljø (264 millioner kroner), Demokrati og global utvikling (245 millioner kroner), Helse (231 millioner kroner) og Mat og Bioressurser (125 millioner kroner). Dette er i hovedsak investeringer som er merket «Internasjonalisering» og «Fagmiljøer og talenter».

EU-investeringer utgjorde 40 prosent av den samlede innsatsen i porteføljen, og i 2024 var de på 3,8 milliarder kroner. Andelen som EU-investeringene utgjør av den samlede innsatsen er fordoblet, mens beløpet er mer enn fordoblet, i perioden 2019 – 2024. Dette er midler som dekker den norske andelen av EU-prosjektene. Prosjektene har en langt større totalramme, og samarbeidet resulterer i forskningsresultater som langt overgår det den norske andelen av prosjektene frembringer alene. Den store økningen skyldes at det har vært en betydelig økning i budsjettene i EUs rammeprogram i perioden, samtidig som norsk returandel har økt. Disse midlene er nærmere omtalt under Internasjonalt samarbeid.

Av porteføljestyrets egne investeringer utgjør delporteføljen internasjonalt samarbeid 16 prosent, forskningsinfrastruktur 63 prosent og forskningskultur 21 prosent (figur 7).

Figur 7 Porteføljestyrets egne investeringer og grunnbevilgninger/Retur-EU tildelt gjennom de fire delporteføljene og utvikling over tid. Kilde: Datavarehuset.

Figur 7 viser delporteføljenes utvikling fra 2015 til 2024. Midler innenfor Forskningsinfrastruktur har hatt en betydelig budsjettøkning i perioden, i tråd med den økte satsingen på forskningsinfrastruktur. Pandemien førte til betydelige forsinkelser i etableringen av nasjonale forskningsinfrastrukturer, og det gjenspeiles i den nedadgående kurven i figuren fra 2020. Den største andelen av midlene innenfor internasjonalt samarbeid går til støtte til Prosjektetablering og posisjonering (PES). Her var det en økning i 2014, ved starten av horisont 2020, og det har deretter vært en økning i flere omganger fram til 2022, med noe lavere tildelinger i 2012 og 2023. I 2016 ble Internasjonale partnerskap for fremragende utdanning, forskning og innovasjon (INTPART) innført og i 2020 Forsterkningsmidler til norske deltakere

⁴ Dette beløpet inkluderer ikke tildelingene gjennom Retur-EU.

i Horisont 2020 og Horisont Europa-prosjekter (FORSTERK). Kurven til Basisi/grunnbevilgninger, som består av grunnbevilgningene til forskningsinstituttene og Stim-EU/Retur-EU, forklares nedenfor.

Oppsummering av 2.2 Om porteføljen Forskningssystemet

- Total FoU-innsats i porteføljen i 2024: 9,4 mrd. kroner.
 - 10 prosent fra porteføljestyrets egne investeringer.
 - 50 prosent fra andre porteføljestyre og administrerende direktør.
 - 40 prosent fra EU-prosjekter.
- Porteføljestyrets egne investeringer (910,8 mill. kr) fordeler seg slik:
 - Internasjonalt samarbeid: 141,9 mill. kr (560 prosjekter)
 - Forskningsinfrastruktur: 577,4 mill. kr (102 prosjekter)
 - Forskningskultur: 191,5 mill. kr (127 prosjekter)

2.2.1 Porteføljens profil

2.2.1.1 Delportefølje Basis/grunnbevilgninger

Grunnbevilgninger og Retur-EU

Grunnbevilgningene til instituttsektoren, som er delt inn i ulike deler ut ifra hvilket departement bevilgningene kommer fra, og Retur-EU inngår ikke i porteføljestyrets egne investeringer/konkurranseutsatte investeringsordninger. De inngår likevel i porteføljestyrets totalportefølje, fordi porteføljestyret har ansvaret for å gi råd til Forskningsrådet om ordningenes innretning. I 2024 var samlet grunnbevilgning til forskningsinstituttene 1,37 milliarder kroner. Grunnbevilgningene kommer fra Klima- og miljødepartementet (Miljøarenaen), Nærings- og fiskeridepartementet (Primærnæringsarenaen og Teknisk-industriell arena), Kunnskapsdepartementet (Samfunnsvitenskapelig arena) og Landbruks- og matdepartementet (Primærnæringsarenaen).

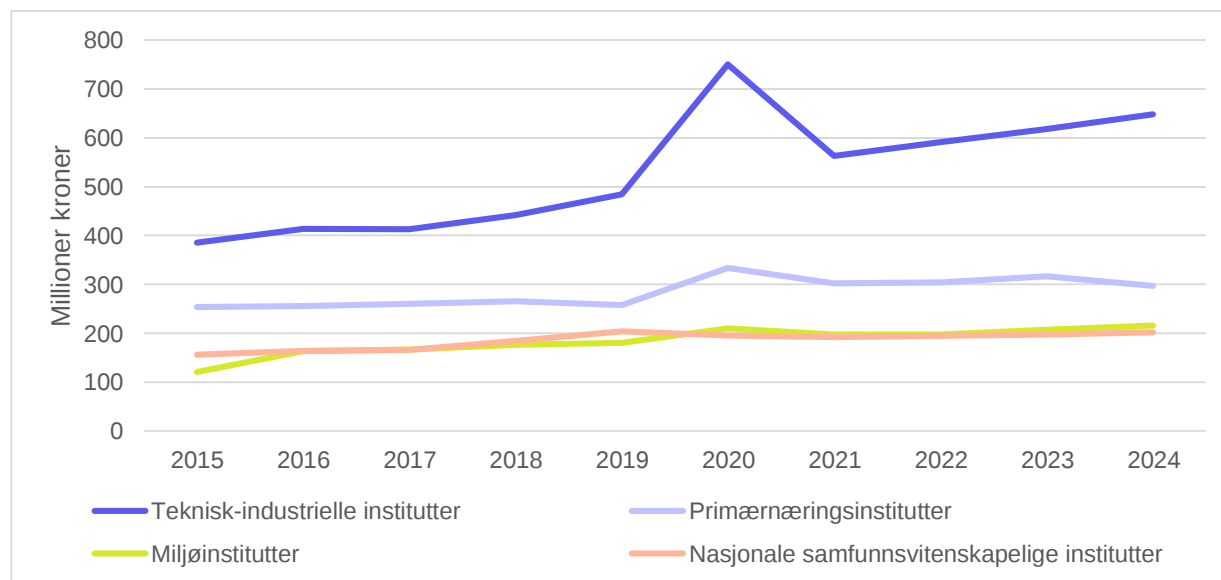
Retur-EU er en kompensasjonsordning for deltagelse i Horisont Europa. EUs finansieringsordning baserer seg på at andre forskningsorganisasjoner har høyere offentlig grunnfinansiering enn det norske forskningsinstitutter. Ordningen skal kompensere for noe av gapet mellom EUs finansiering og faktiske kostnader. I 2024 var samlet tildeling gjennom Retur-EU 363 millioner kroner. Den høye norske returandelen i EUs rammeprogram har medført en betydelig økning i utbetalingene av Retur-EU i Horisont 2020, fra 162 millioner kroner i 2015 til nesten 500 millioner kroner i 2021. For Horisont 2020 ble utbetalingene for hele prosjektperioden utbetalt det første året. For Horisont Europa er dette endret, slik at utbetalingen fordeles over tre år. På grunn av forsinket oppstart av Horisont Europa ble det ikke utbetalt midler til Retur-EU i 2022. Første utbetaling var i 2023.

Figur 8 viser utviklingen over tid i grunnbevilgningene per instituttarena, mens figur 9 viser utviklingen i Retur-EU (tidligere STIM-EU). Det er de teknisk-industrielle instituttene som mottar størst andel av både grunnbevilgningen og Retur-EU, med Sintef i spissen som den desidert største aktøren. Økningen i grunnbevilgning i 2020 skyldes at alle arenadeptementer bortsett fra KD tildelte ekstraordinær grunnbevilgning, for å sikre at forskningsinstituttene kunne opprettholde aktivitet under koronapandemien.

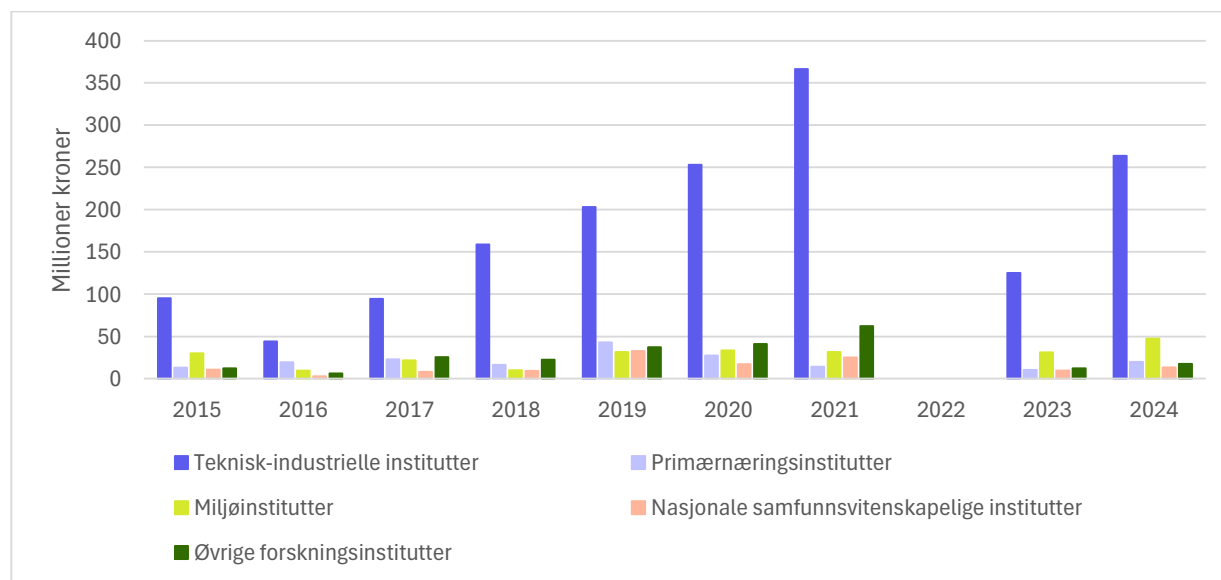
I 2023 gjennomføre Forskningsrådet en analyse av [Utviklingstrekk i instituttsektoren](#), som redegjør for utvikling i grunnbevilgningene og øvrige inntekter for de ulike instituttarenaene. Enda mer utfyllende

informasjon om instituttenes oppdragsvirksomhet finnes i den nylig publiserte NIFU-rapporten [Kontrakt og kontakt - En studie av oppdragsforskningens rolle, utvikling og betydning i det norske forskningssystemet](#) (2024).

Figur 8 Grunnbevilgninger (ekskludert Retur-EU) til forskningsinstituttene fordelt på instituttarenaene 2016 – 2024. Kilde: Datavarehuset.

Figur 9 STIM-EU/Retur-EU (millioner kroner) fordelt på instituttarenaene 2016 – 2024. Kilde: Datavarehuset.

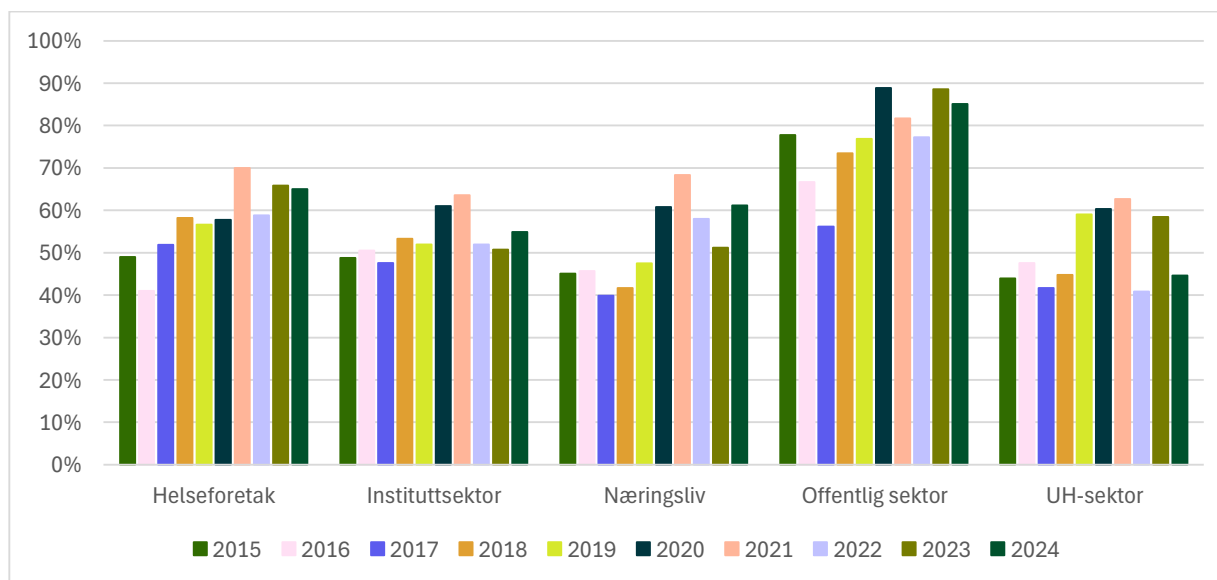

Sektorsamarbeid og tverrfaglig samarbeid i Forskningsrådets investeringer

Figur 10 viser andelen av forskningsrådsfinansierte prosjekter fra 2013 til 2021 som har minst én samarbeidspartner, fordelt på prosjektansvarliges sektor. Samarbeidspartner er telt det året et prosjekt starter opp. Det har vært en økning i prosjekter med minst én samarbeidspartner totalt sett, men økningen varierer mellom de prosjektansvarlige sektorene. Andelen prosjekter med en eller flere samarbeidspartnere er høyest for prosjekter der offentlig sektor er prosjektansvarlig.⁵

UH-sektor er den sektoren der det er lavest andel prosjekter med en eller flere samarbeidspartnere. Dette kan forklares med at det er søknadstypene Forskerprosjekt, samt Senter for fremragende forskning, denne sektoren henter flest av sin midler fra i Forskningsrådet, og ingen av disse søknadstypene har krav om samarbeid, selv om det oppfordres til internasjonalt samarbeid (som kan gi utslag i samarbeidspartnere fra utlandet).

Andelen innvilgede prosjekter i Forskningsrådet med minst en samarbeidspartner har økt fra 47 prosent i 2015 til 65 prosent i 2024, og fra 2018-19 er det en økning i andel prosjekter med en eller flere samarbeidspartnere for alle sektorene. Dette skyldes trolig faktorer som 1) Omleggingen av Forskningsrådets søknadstyper i 2019 og innføring av søknadstypen Kompetanse- og samarbeidsprosjekt-Samarbeid, 2) en stor tildeling til Senter for forskningsdrevet innovasjon i 2020, samt tildeling til prosjekter i Grønn plattform i 2021 og 3) økte tildelinger gjennom Innovasjonsprosjekt i næringslivet i pandemiårene 2020-2021. Fra 2021 til 2022 er det en nedgang i andelen prosjekter med en eller flere samarbeidspartnere, og det tyder på at tildelingene gjort under pandemien kan ha hatt en betydning for økningen i årene 2019-2021. I 2023 har UH-sektor, Helseforetak og Offentlig sektor en oppgang. Nedgangen i 2024 skyldes endringer som følge av omlegging av Forskningsrådets økonomisystemer ved inngangen til 2025, som medfører at utbetalinger i 2024 er betydelig lavere enn tidligere år og dette året er derfor ikke sammenlignbar med forgående år.

Figur 10 Prosentandel av innvilgede prosjekter finansiert av Forskningsrådet som har minst en samarbeidspartner fordelt på prosjektansvarlig sektor 2015 – 2024. Kilde: Datavarehuset.

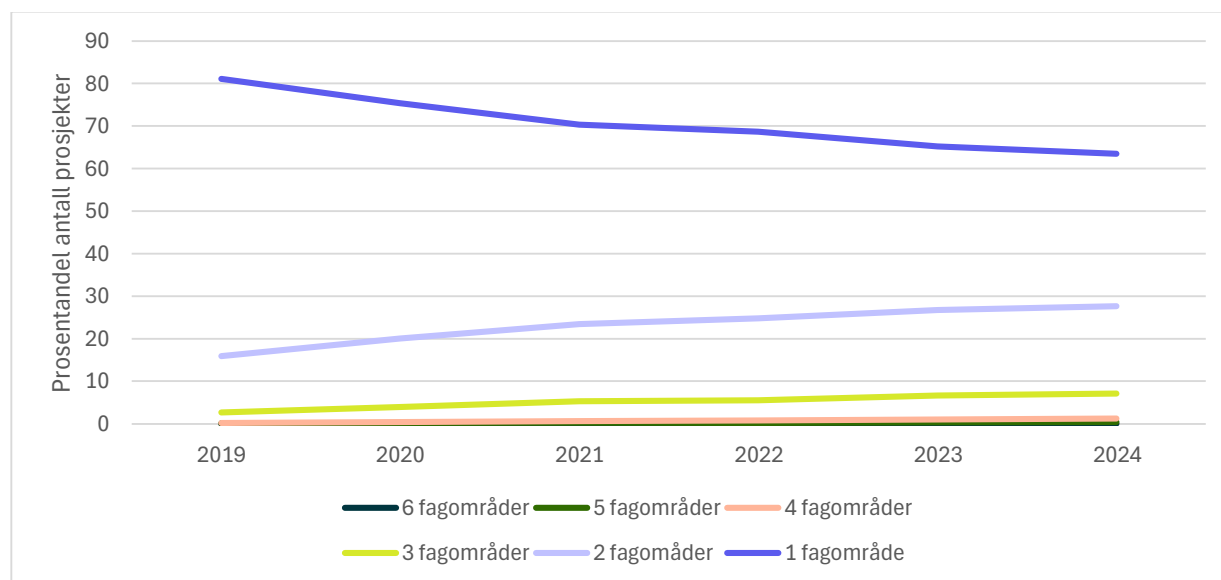
Figur 11 viser utviklingen for alle Forskningsrådsfinansierte prosjekter og hvor mange fagområder som er til stede i prosjektene. Fra 2019 til 2023 er det en betydelig nedgang i prosjekter innenfor ett

⁵ Gitt at det nesten bare er søknadstypen Innovasjonsprosjekt i offentlig sektor og Offentlig sektor ph.d. der offentlig sektor kan være prosjektansvarlig er ikke det så rart, for i begge søknadstypene har det til nå vært krav om samarbeid med forskningsutførende institusjon.

fagområde, men en tilsvarende økning for prosjekter innenfor to eller tre fagområder. Om økningen av prosjekter innenfor to eller flere områder skyldes en større vektlegging av tverrfaglighet i Forskningsrådets virkemidler er vanskelig å si, da det i perioden også har vært økende forskningspolitisk fokus på tverrfaglighet for å løse komplekse samfunnsutfordringer og utvikling av mer mission-tankegang innenfor forskningsfinansiering.

For prosjekter der to fagområder inngår var den vanligste kombinasjonen i 2024 Matematikk og naturvitenskap og Teknologi. De fire nest vanligste kombinasjonene var Medisin og helsefag og Teknologi, Humaniora og Samfunnsvitenskap, Samfunnsvitenskap og Teknologi, Medisin og Helsefag og Samfunnsvitenskap. Prosjekter merket med hovedfag Teknologi utgjorde også 34 prosent av Forskningsrådets tildelinger i 2024. Prosjekter merket hovedfag Matematikk og naturfag utgjorde 27 prosent, mens prosjekter merket hovedfag Samfunnsvitenskap utgjorde 19 prosent.⁶ Det er derfor ikke så merkelig at den vanligste kombinasjonen er nettopp Teknologi og Matematikk og naturfag.

Figur 11 Utviklingen av andel prosjekter som er merket med ett eller flere fagområder for hele Forskningsrådets portefølje 2019 - 2024. Ett prosjekt kan merkes med ett eller flere fagområder (herav tverrfaglighet), men summen av merkene kan ikke overstige 100 prosent. Kilde: Datavarehuset.

2.2.1.2 Delportefølje Internasjonalt samarbeid

Delporteføljen Internasjonalt samarbeid består av midler tildelt norske forskningsmiljøer fra EUs rammeprogram (3 801 millioner kroner i 2024), midler tildelt av andre porteføljestyre (1 928 millioner kroner i 2024) og midler tildelt gjennom porteføljestyrets egne investeringer. Porteføljestyrets egne investeringer i 2024 var på 327 millioner kroner. De omfattes hovedsakelig av formål som har internasjonalt samarbeid som hovedformål, men også av midler som inngår i andre deler av porteføljen (som for eksempel forskningsinfrastruktur), som også omfatter internasjonalt samarbeid.

Forskningsrådets virkemidler er som en hovedregel åpne for å finansiere internasjonale samarbeidspartnere, med unntak av utenlandske bedrifter. De største investeringene i internasjonalt samarbeid i 2023 ble gjort av andre porteføljestyre, hvorav Porteføljestyret for Banebrytende forskning med FRIPRO (Fri prosjektstøtte) og SFF (Senter for fremragende forskning) sto for den største andelen (577 millioner kr).

⁶ Prosjekter merket hovedfag Medisin og helse utgjorde 9 prosent, Humaniora 4 prosent og Landbruks og fiskerifag 5 prosent. Tall fra Prosjektbanken.

Porteføljestyrets egne investeringer

Porteføljestyrets egne investeringer innenfor internasjonalt samarbeid består i hovedsak av støtte til norske miljøer som søker EU, og omfatter ordningene prosjektetableringsstøtte (PES), EU-nettverkene og FORSTERK⁷. I 2024 ble det tildelt hhv. 54.4, 4.0 og 3.8 millioner kroner gjennom ordningene. Det er underskudd på FORSTERK, og det har derfor ikke vært gjennomført en utlysning under denne ordningen siden 2021. I tillegg til støtten rettet mot EU, kommer midler tildelt gjennom INTPART-ordningen.⁸ Dette er en ordning som følger opp regjeringens Panoramastrategi, og støtter prosjekter der det er samarbeid mellom norske forskningsmiljøer og forsknings- og utdanningsmiljøer i land omfattet av strategien.⁹ I 2024 ble det tildelt 88,8 millioner kroner gjennom INTPART.

Internasjonalt samarbeid i prosjekter finansiert av Forskningsrådet

Det internasjonale samarbeidet i Forskningsrådets prosjekter har økt i omfang og betydning de senere årene. Grunnstammen i samarbeidet er nettverk og kontakter enkeltforskere og forskningsinstitusjoner har med kolleger og partnere i andre land. Fra myndighetenes side legges det til rette for samarbeid gjennom inngåelse av samarbeidsavtaler og drøftelser av prioriterte områder. Forskningsrådets praksis har lenge vært at våre prosjekter kan dekke kostnadene forbundet med å ha utenlandske forskere med i prosjektet, med veldig få begrensninger.¹⁰

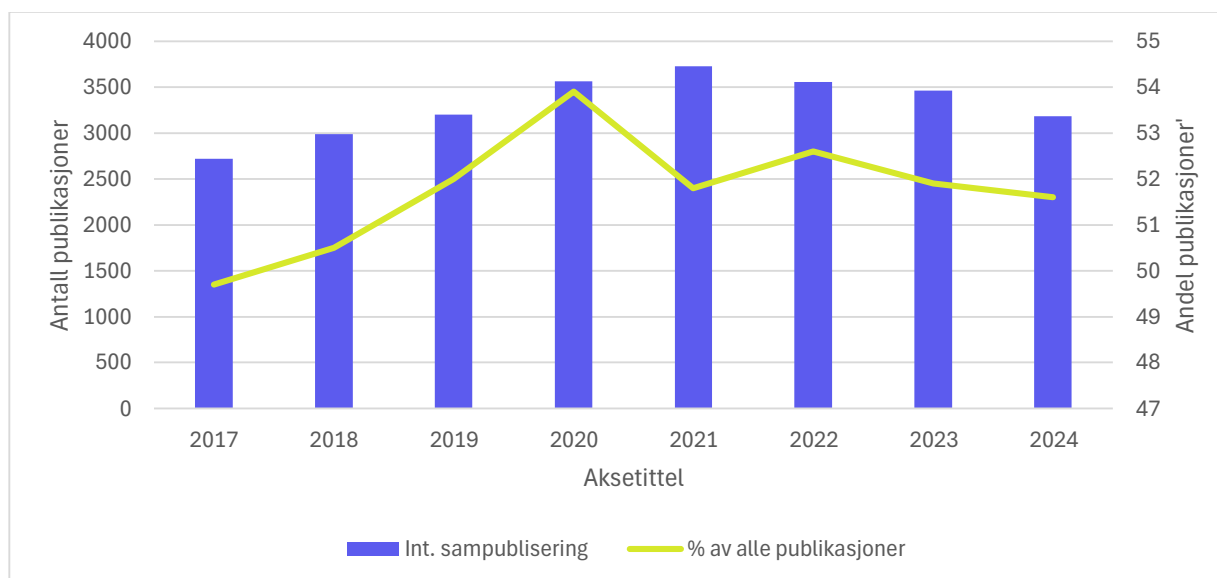
Figur 12 viser en stor økning fra 2017 til 2020 i andelen sampublikasjoner med forskere i andre land i Forskningsrådets prosjekter. Etter 2020 har det derimot vært en nedgang i antall sampublikasjoner, og fra 2021 også i andelen sampublikasjoner sett i forhold til det totale antall publikasjoner. Nedgangen følger seg inn i en generell trend i flere land. Det er sannsynlig at denne utviklingen kan henge sammen med pandemien. Gjennom Forskningsrådsfinansierte prosjekter er det flest sampubliseringer, og dermed også mest samarbeid, med forskere i Storbritannia og USA, deretter følger Sverige, Danmark og Tyskland.

⁷ EU-nettverkene skal mobilisere søkere til Horisont Europa og FORSTERK er en tilskuddsordning som skal bidra til å forsterke de norske virkningene av Horisont Europa-prosjekter.

⁸ Forskningsrådet samarbeider med Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir) om oppfølging av Panoramastrategien, i første rekke gjennom INTPART-ordningen.

⁹ Panoramastrategien er regjeringens plan for hvordan Norge skal øke samarbeidet om forskning, høyere utdanning og innovasjon med utvalgte land utenfor EU/EØS på en helhetlig og langsiktig måte. Strategien omfatter landene Brasil, Canada, India, Japan, Kina, Russland, Sør-Afrika, Sør-Korea og USA. Alle disse er blant de 30 landene der det er mest samarbeid om forskning og innovasjon i Forskningsrådets prosjekter. Norge samarbeider med panoramalandene i 185 prosjekter. Det er med norske aktører i over hvert tredje samarbeidsprosjekt med deltakelse fra panoramalandene i Horisont Europa, dvs. i 38 prosent av deres prosjekter. Denne andelen var på 36 prosent i Horisont 2020.

¹⁰ Dette er ofte ikke praksis i land norske forskere samarbeider med. Avtaler om Money Follows Cooperation (MFC) gjør det mulig for norske forskere å delta og bli finansiert av forskningsråd i samarbeidslandet når de deltar i rollen som samarbeidspartner. Slike avtaler er inngått med flere land, og Forskningsrådet arbeider aktivt for å inngå flere MFC-avtaler.

Figur 12 Sampubliseringer med andre land i Forskningsrådets prosjekter, både som antall felles publikasjoner med andre land og som andel av totalt antall publikasjoner. Kilde: Datavarehuset

Nordisk samarbeid

Det er en økning i investeringene i nordisk forskningssamarbeid. NordForsk lyste i 2024 ut prosjektstøtte for totalt 558 millioner kroner. Forskningsrådets bidrag på 82 millioner kroner var høyest blant de nordiske landene. NordForsk tilrettelegger for nordisk samarbeid med særlig fokus på strategiområdene et grønt Norden, et konkurransekraftig Norden og et sosialt bærekraftig Norden. Gjennom 2024 har NordForsk arbeidet med å tilrettelegge for økt samarbeid mellom forskningsråd i Norden og Baltikum. Fremover kan det bli aktuelt med nordisk samarbeid med Canada (disruptive technologies), India (Antimikrobiell resistens) og Japan (God aldring).

Finansiering fra EU

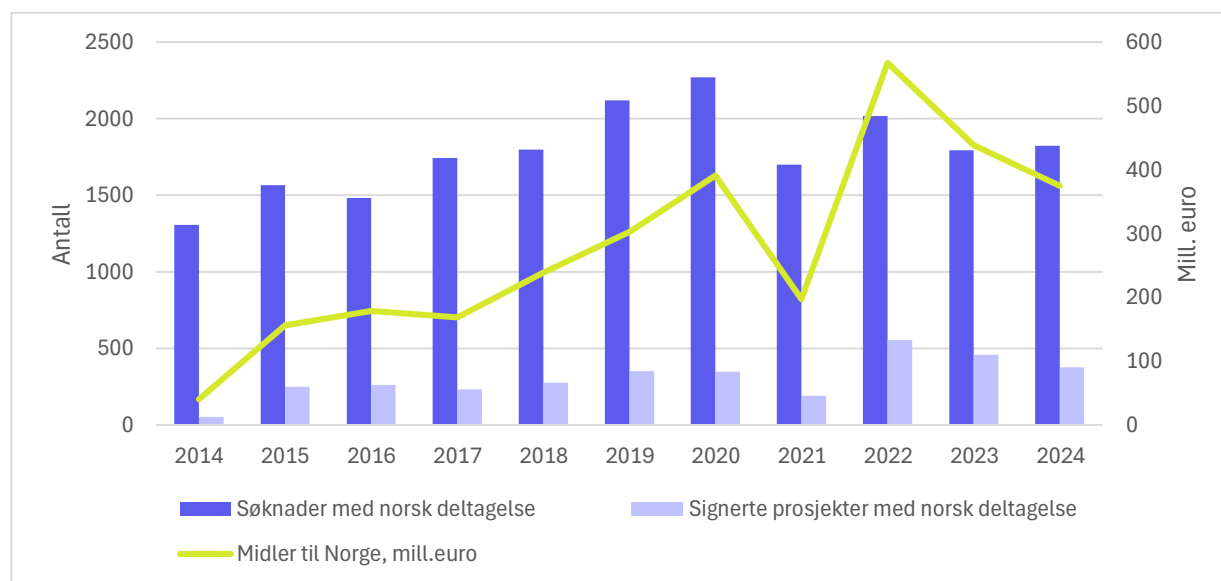
EUs rammeprogram for forskning og innovasjon er Norges viktigste kilde til finansiering av internasjonalt samarbeid. Forskningsrådet og Innovasjon Norge har fått ansvar for norsk deltakelse av regjeringen, og det er utviklet et godt støtteapparat for norsk deltakelse. I 2023 utgjorde finansieringen fra EU til norske forskningsmiljøer omkring en tredel av finansieringen norske forskningsmiljøer mottok fra Forskningsrådet samme året.

I 2021 avløste Horisont Europa Horisont 2020, og det har vært betydelig økning i rammeprogrambudsjettene i perioden til de to programmene. Det har også vært en betydelig økning i norsk returandel i perioden. Mens den norske returandelen i Horisont 2020 endte på 2,53 prosent, er den per april 2025 i Horisont Europa på 3,18 prosent, som er godt over regjeringens ambisjon på 2,8 prosent. Norsk suksessrate var i Horisont 2020 på 15,1 prosent og lå godt over suksessraten for alle land (11,9 prosent). Per april 2025 var den norske suksessraten i Horisont Europa 22,1 prosent, og ligger fortsatt betydelig høyere enn suksessraten for alle land (16,4 prosent).

Norge mottok fram til april 2025 1,5 milliarder euro i de innstilte prosjektene fra Horisont Europa. I 2023 gikk i tillegg ca. 300 millioner kroner av EØS-midlene til norske aktører som deltok i internasjonale forskningsprosjekt. De bilaterale forskningsprogrammene mellom Norge og mottagerlandene ble avsluttet i 2024, og det foregår nå forhandlinger om nye bilaterale forskningsprogrammer for en ny periode med EØS-midler.

Den omfattende deltakelsen fra forskningsmiljøer og næringsliv i store deler av verden gjør Horisont Europa til Norges viktigste arena for internasjonalt forsknings- og innovasjonssamarbeid, også utover Europa. Hittil i Horisont Europa har Norge samarbeidsrelasjoner med 116 ulike land (inkludert autonome regioner) i de innstilte prosjektene i Horisont Europa. I hele Horisont 2020 samarbeidet Norge med totalt 131 land. Det betyr at det så langt er norsk samarbeid med 72 prosent av alle landene som har deltatt i prosjektene i Horisont Europa, mens samme tall i Horisont 2020 var på 80 prosent. De landene Norge ikke samarbeider med i Horisont Europa er stort sett mindre land i rammeprogram-sammenheng, som samlet sett kun står bak en marginal andel av de totale deltakelsene i prosjektene i Horisont Europa (dvs. 0,2 prosent). Nesten halvparten av disse landene er afrikanske land.

Figur 13 Resultater fra Horisont 2020 (2014-2021) og Horisont Europa (2021-2023) for Norge i EUs rammeprogram fordelt på år. (Kommisjonen) per april 2025. Resultater for søknadene vises per søknadsfrist år, mens resultatene fra signerte prosjekter vises per kontraktssigneringsår. Beløpene er uperiodiserte, dvs. at hele beløpet til et prosjekt er rapportert på kontraktssigneringsåret og ikke fordelt på årene som prosjektet løper. Alle beløpene er i millioner euro. Datakilde; eCorda.

Figur 13 viser at de norske resultatene fra 2021 er lavere enn foregående år, da dette var et overgangså med færre utlysninger både i Horisont 2020 og i Horisont Europa. Det er også et fall i resultatene i 2023, som først og fremst skyldes at det ble utlyst mindre midler fra EU dette året.

I Horisont Europa oppfordres det til internasjonalt samarbeid med tredjeland. Hele 22 prosent av utlysningene i søyle 2 hadde krav til samarbeid med land utenfor Europa i arbeidsprogrammet for 2023-2024. Det deltar allerede flere afrikanske land i prosjektene i Horisont Europa enn i hele Horisont 2020. Hittil har Norge samarbeidet med 27 (eller 55 prosent) av totalt 49 afrikanske land som har deltatt i prosjektene i Horisont Europa. I hele Horisont 2020 samarbeidet Norge med 35 (eller 80 prosent) av totalt 44 afrikanske land.

I EUs rammeprogrammer finnes det mobilitetsvirkemidler under delprogrammet Marie Skłodowska-Curie Actions (MSCA). Norges andel av de utlyste midlene i MSCA har økt betydelig, fra 1,9 prosent i Horisont Europa til 3,2 prosent i Horisont Europa. Det er særlig høye norske returandeler i virkemidlene

Doctoral Networks og Postdoctoral Fellowships, hvor budsjettandelene er store, samt i en Cofund-utlysning i MSCA.¹¹

2.2.1.3 Delportefølje Forskningsinfrastruktur

Avansert forskningsinfrastruktur er en drivkraft i et velfungerende forskningssystem, en forutsetning for forskning av høyeste kvalitet, og gir muligheter for styrket samarbeid mellom forskningsaktører, næringsliv og samfunnet. Forskingen blir stadig mer datadrevet og behovet for infrastruktur for datahåndtering (lagring, tilgjengeliggjøring og gjenbruk) er økende. Utvikling av nye digitale verktøy og kunstig intelligens gjør at behovet for tilgang til data og regnekraft øker. Porteføljestyret for forskningssystemet har ansvar for veivalg om finansiering, utvikling og drift av nasjonal forskningsinfrastruktur.

Nasjonal satsing på forskningsinfrastruktur

Nasjonal satsing på forskningsinfrastruktur (INFRASTRUKTUR) er en konkurransebasert finansieringsordning der søknadene blir vurdert etter gitte kriterier. Bakgrunnen for hvordan Forskningsrådet prioriterer investeringer i forskningsinfrastruktur på ulike områder, er beskrevet i områdestrategiene i [Norsk veikart for forskningsinfrastruktur 2023](#), Regjeringens [Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2023-2032](#) og Forskningsrådets porteføljeplaner.

INFRASTRUKTUR har siden 2009 gjennomført åtte ordinære utlysninger. Gjennom disse har mer enn 1000 søknader gjennomgått søknadsbehandling, med et totalt søkt beløp på mer enn 50 milliarder kroner. Av disse har 172 prosjekter blitt bevilget, og det har blitt tildelt om lag 7,5 milliarder kroner. Tabell 1 viser at antall søknader er svært høyt og at en typisk søknad om støtte til forskningsinfrastruktur har hatt en stadig økning i søkt beløp.

Utlisningsår	Antall søknader	Søkt beløp (millioner kroner)	Antall tildelte prosjekt	Tildelt beløp (millioner kroner)	Tildelingsprosent (antall)	Tildelingsprosent (midler)
2009	260	6 700	22	238	8 prosent	4 prosent
2010	144	4 131	19	461	13 prosent	11 prosent
2012	69	2 750	16	503	23 prosent	18 prosent
2014	88	4 300	31	1 396	35 prosent	32 prosent
2016	92	5 700	21	996	23 prosent	17 prosent
2018	114	7 000	20	1 244	18 prosent	18 prosent
2020	120	9 200	22	1 388	18 prosent	15 prosent
2023	121	10 460	21	1 288	17 prosent	12 prosent

Tabell 1 Oversikt over søknader og tildelte prosjekter i INFRASTRUKTUR for ordinære utlysninger 2009-2023, samt tildelingsprosent basert på antall søknader og søkte midler. Tabellen omfatter kun søknader og prosjekter tilknyttet etablering og/eller oppgradering av forskningsinfrastruktur. Kilde: Datavarehuset.

Søknadsbehandlingen i INFRASTRUKTUR gjennomføres i flere trinn og omfatter en faglig vurdering utført av eksterne fagekspert og en strategisk vurdering utført av Forskningsrådets administrasjon. Internasjonale fagekspert vurderer først hvorvidt forskningsinfrastrukturen det ble søkt støtte til vil kunne bidra til forskning av høy vitenskapelig kvalitet. Ekspertpanelene settes sammen i henhold til den faglige profilen i søknadsmassen. Ekspertvurderingene er rådgivende for den

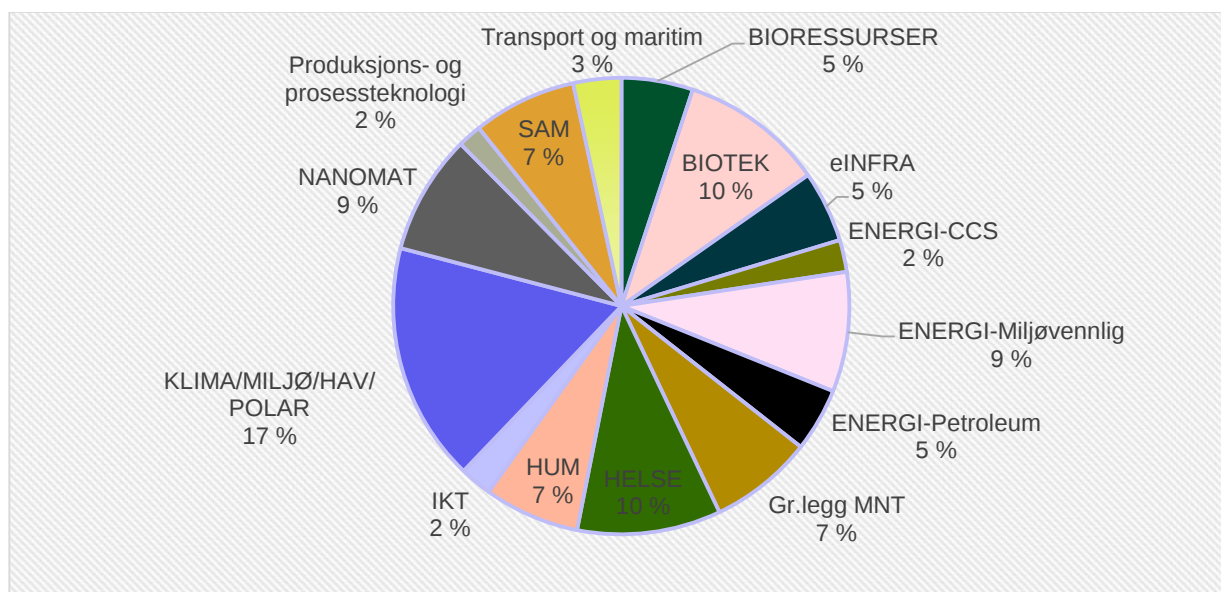
¹¹ Doctoral Networks er samarbeidsprosjekter for utdanning av ph.d. kandidater, mens postdoctoral Fellowships er individuelle postdoktorstipend av 1-3 års varighet. MSCA Cofund er samfinansiering fra nasjonale, regionale eller institusjonelle ordninger som finansierer doktorgradsutdanning eller postdoktorstipender.

administrative strategiske vurderingen, som gjøres av Forskningsrådets administrasjon. Her blir infrastrukturens nasjonale viktighet og strategiske relevans, institusjonelle forankring, samt planene for ledelse, fremtidig drift og tilgjengeliggjøring av infrastrukturene vurdert.

	Søkt totalt MNOK	Søkers foreslått minimumsramme for søknader til bevilgning	Tildeling prosent (midler)	Tildeling prosent (antall)	Antall søknader totalt	Antall søknader til bevilgning
Bioressurser	778	134	17 prosent	14 prosent	22	3
Bioteknologi	1 393	417	30 prosent	25 prosent	24	6
Digitalisering og bruk av IKT	1 361	400	29 prosent	21 prosent	19	4
Miljøvennlig energi	1 642	384	23 prosent	19 prosent	43	8
Petroleum	556	106	19 prosent	23 prosent	13	3
Grunnleggende MNT	967	117	12 prosent	12 prosent	26	3
Helse	2 399	306	13 prosent	13 prosent	46	6
HUM	700	50	7 prosent	21 prosent	24	5
Klima/miljø/hav/po lar	3 134	401	13 prosent	13 prosent	62	8
NANOMAT	1 324	259	20 prosent	28 prosent	29	8
Produksjons- og prosessteknologi	978	67	7 prosent	12 prosent	17	2
SAM	463	97	21 prosent	25 prosent	16	4
Transport og maritim	799	92	11 prosent	15 prosent	13	2
Totalt	16 494	2 830	17 prosent	18 prosent	354	62

Tabell 2 Oversikt over søknader og tildelte prosjekter i INFRASTRUKTUR for ordinære utlysninger 2018-2023, samt tildelingsprosent basert på antall søknader og søkte midler. Tabellen omfatter kun søknader og prosjekter tilknyttet etablering og/eller oppgradering av forskningsinfrastruktur. Kilde: Datavarehuset.

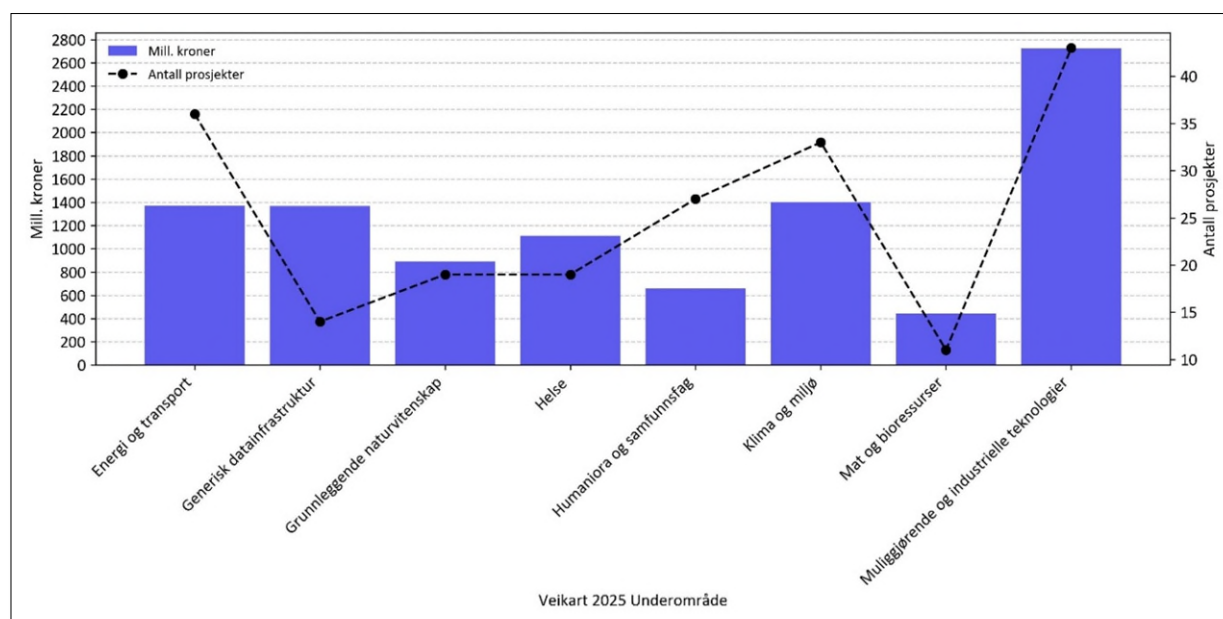

Figur 14 Antall bevilgede prosjekter (ekskl. forprosjekter) per administrative panel 2009-2023 (totalt 177 stk.) Kilde: Datavarehuset.

Dokumentet [Norsk veikart for forskningsinfrastruktur 2023](#), som inkluderer det som tidligere var Forskningsrådets strategi for forskningsinfrastruktur, "Verktøy for forskning", er i tillegg til Regjeringens [Langtidsplan for forskning og høyere utdanning](#) (LTP) et viktig grunnlag for prioriteringene som gjøres ved tildeling av nye INFRA-prosjekter. Et oppdatert veikart for 2025 er nå under utarbeidelse. Det strategiske grunnlaget beskrevet i det nye veikartet er delt inn i tre områder, med totalt åtte underområder:

- Generisk datainfrastruktur
- Muliggjørende og industrielle teknologier
- Energi og transport
- Grunnleggende naturvitenskap
- Mat og bioressurser
- Helse
- Humaniora og samfunnsvitenskap
- Klima og miljø

Figur 15 viser hvordan alle tildelinger fra INFRA-ordningen for utlysningene i perioden 2009-2023 fordeler seg på de åtte underområdene i veikartet fra 2025.

Figur 15 Tildelinger fra INFRASTRUKTUR i perioden 2009-2023 per underområde i nasjonalt veikart for forskningsinfrastruktur (2025). Søylen inkluderer tildelinger gjort gjennom de ordinære utlysningene, samt tildelinger fattet utenom utlysningene som European Spallation Source (ESS) ERIC, CESSDA ERIC, ECCSEL ERIC, Svalbard Integrated Arctic Earth Observing System - Knowledge Centre (SIOS-KC), EISCAT_3D, Helseanalyseplattformen (HAP) og basisfinansiering til Sigma2 og Sikt (tidligere NSD); totalt ca. 9,9 milliarder kroner. Kilde: Datawarehuset.

Det er et prinsipp for INFRASTRUKTUR at det investeres i forskningsinfrastruktur innenfor fagområder og -disipliner hvor Forskningsrådet finansierer forskning. Dette underbygger målet om at investering i forskningsinfrastruktur er forankret i forskningens behov i dag og fremover, og at infrastrukturene har brukergrupper som sikrer videre utnyttelse og drift av fasilitetene.

INFRASTRUKTUR har i perioden 2009-2023 bidratt med betydelige investeringer innenfor alle de nasjonalt prioriterte forskningsområdene i Langtidsplanen.

Figur 16 viser hvordan midlene fra INFRASTRUKTUR-ordningen fordeler seg på nasjonale forskningsorganisasjoner. Figuren inkluderer organisasjoner som har fått tildelt to eller flere prosjekter rettet mot etablering eller oppgradering av forskningsinfrastruktur.

Midlene fordeler seg på UH-sektor (48 prosent), institutt-sektor (30 prosent) og andre inkl. internasjonale forskningsinfrastrukturer som utbetales direkte fra Forskningsrådet (ESS i Lund, CESSDA ERIC, ECCSEL ERIC, SIOS KC) (22 prosent), men mange av infrastrukturene medfører samarbeid på tvers av sektorer. Institusjonene har lagt en betydelig egeninnsats i utvikling og drift av infrastrukturene. Infrastrukturene betjener en rekke forskningsmiljøer og næringsliv innen prioriterte områder i regjeringens langtidsplan for forskning og høyere utdanning.

Deltagelse i europeisk forskningsinfrastruktursamarbeider

Kunnskapsdepartementet har gitt Forskningsrådet i oppdrag å følge opp den norske deltakelsen i planleggingsprosjekter og etablerte forskningsinfrastrukturer i ESFRI Roadmap. Norske

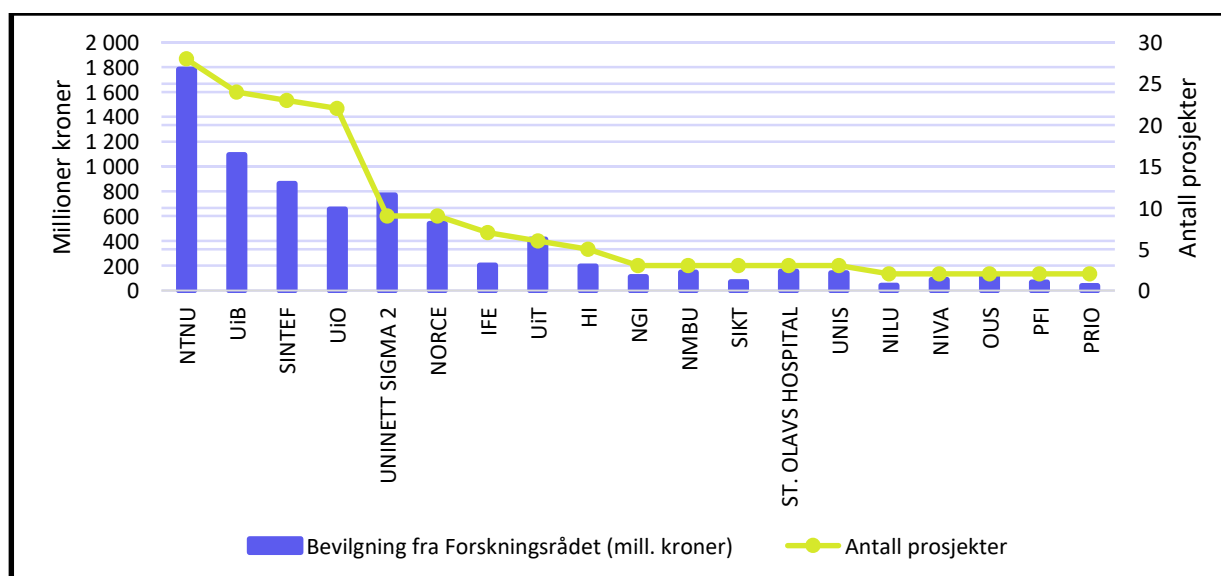

forskningsmiljøer deltar aktivt i 18 av de til sammen 41 etablerte forskningsinfrastrukturene i ESFRI Roadmap.¹²

De nasjonale konsortiene som planlegger et norsk bidrag til realisering av internasjonale forskningsinfrastrukturer, inkl. infrastruktur i ESFRIs veikart, må som hovedregel søke Nasjonal satsing på forskningsinfrastruktur (INFRASTRUKTUR) på lik linje med øvrige norske prosjekter av nasjonal karakter. Dette skal sikre at de prosjekter som har høyest kvalitet og nasjonal relevans innvilges, uavhengig av om prosjektet står på ESFRIs veikart.

Forskningsrådet utarbeider sine anbefalinger om norsk deltakelse i ESFRI-prosjektene til KD og relevante sektordepartementer etter hver søknadsbehandling i INFRASTRUKTUR. I samsvar med sektorprinsippet bør avtaler om forpliktende norsk deltakelse i ESFRI-prosjekter så langt mulig inngås av sektoransvarlig departement i samråd med KD. Sektoransvarlig departement vil også i samråd med KD være ansvarlig for å utnevne norske representanter til infrastrukturens styrende organer og kommunisere beslutningene til ESFRI.

Innenfor ordinære økonomiske rammer og søknadsbehandling for INFRASTRUKTUR-utlysningene har Forskningsrådet hittil bevilget midler til nasjonale noder i 16 distribuerte infrastrukturer i ESFRI Roadmap. I tillegg skal de norske bidragene til CESSDA ERIC, SIOS Kunnskapssenter, EISCAT3D, ECCSEL ERIC og European Spallation Source ERIC dekkes innenfor rammen av INFRASTRUKTUR.¹³ Norske forskningsmiljøer deltar i 18 internasjonale forskningsinfrastrukturer med en samlet finansiering fra INFRASTRUKTUR på godt over 2 milliarder kroner.

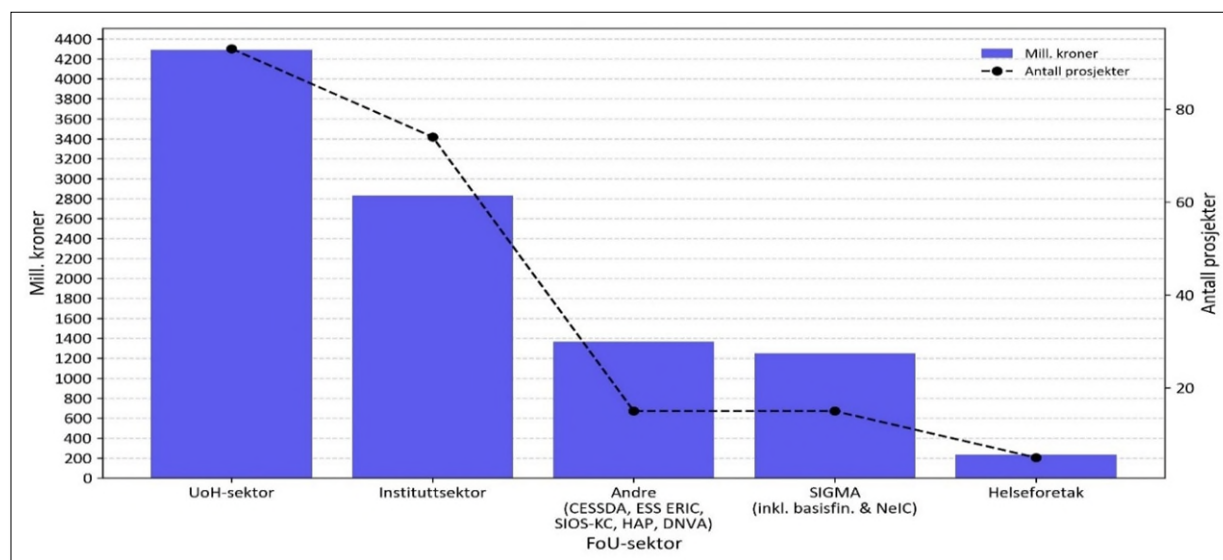
Figur 16 Total bevilgning og antall prosjekter per prosjektansvarlig som har fått tildelt 2 eller flere prosjekter i perioden 2009-2023. Kilde: Datavarehuset..

¹² Norsk veikart for forskningsinfrastruktur 2023 viser til at Norge så langt har inngått forpliktende deltakelse i 18 av de felleseuropeiske infrastrukturene, inkludert ESS ERIC i Lund, CESSDA ERIC, ECCSEL ERIC og SIOS Svalbard AS med Norge som vertsland. Veikartet viser til at Norges medlemskap i internasjonale organisasjoner/forskningsinfrastrukturer som CERN, ESRF, EMBL/EMBC, ESA, og IARC finansieres over Statsbudsjettet.

¹³ Tildelingsbrev til Norges forskningsråd 2025 fra KD datert 19. desember 2024.

Det kan også være nyttig å se på hvordan de ulike aktør-kategoriene fordeler seg i porteføljen 2009-2023. Figur 24 viser hvordan de tildelte midlene, og antall prosjekter, fordeler seg på ulike aktørkategorier. Figuren omfatter også infrastruktur-tildelinger gjort utenfor de ordinære utlysningene.

Figur 17 Tildelte midler (totalt 9,9 milliarder kroner) og antall prosjekter (totalt 202 stk.) fordelt på aktørkategori 2009-2023. Kilde: Datavarehuset.

2.2.1.4 Delportefølje Forskningskultur

Delporteføljen Forskningskultur består av underporteføljene Forskerrekruttering, Kjønn og mangfold, Åpen forskning, Etikk og forskningsintegritet og Forskning om forsknings og innovasjonspolitikk. Selv om porteføljestyret har egne finansieringsordninger knyttet til Forskerrekruttering (Vitensentrene, Forskerskoler og Forskerlinjer), Kjønn og mangfold (BALANSE+) og Forskning om forsknings og innovasjonspolitikk (tidligere kalt FORINNPOL) har alle disse områdene til felles at de er overgripende politikkområder. Det gir derfor mest mening å bruke statistikk som omfatter hele Forskningsrådets finansiering og i noen tilfeller nasjonal statistikk.

Forskerrekruttering

I 2023 la Forskningsrådet frem en omfattende plan for rekruttering til forskning og tidlig karriere¹⁴, som inneholder en rekke målrettede tiltak for å styrke forskningsmiljøene i Norge. Planen bygger videre på Forskningsrådets eksisterende innsats og inkluderer både nasjonale og internasjonale virkemidler for å sikre en robust og dynamisk forskerrekuttering. Gjennom denne planen ønsker Forskningsrådet å tilpasse sine tiltak og virkemidler for å møte samfunnets behov og bidra til å nå overordnede samfunns mål. Hovedansvaret for rekruttering og karriereløp ligger hos forskningsinstitusjonene, men Forskningsrådet spiller en sentral rolle i å legge til rette for en helhetlig og strategisk tilnærming til forskerrekuttering

Rekrutteringsstillinger

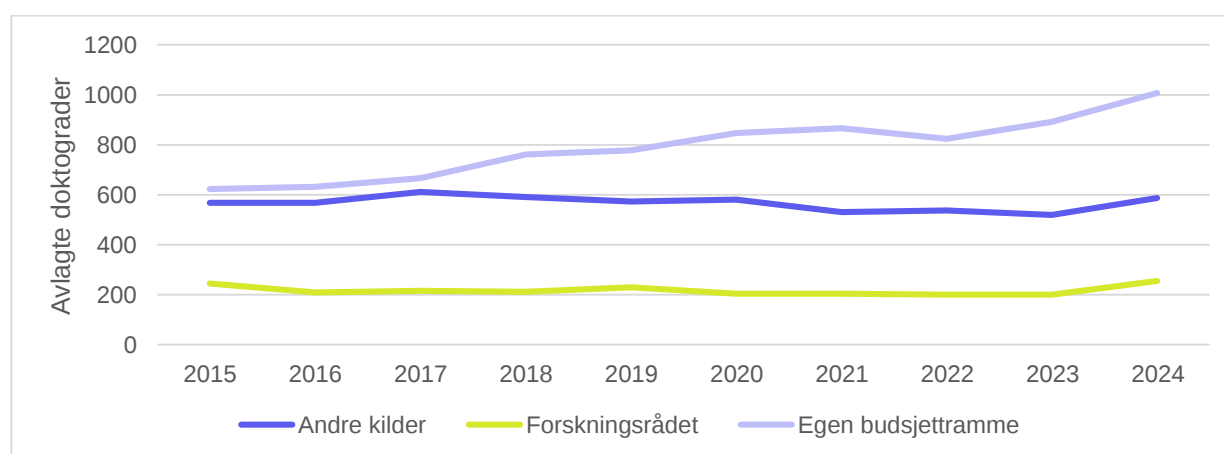
¹⁴ [Forskningsrådets plan for rekruttering til forskning og tidlig karriere.](#)

Forskningsrådets portefølje for rekruttering består i hovedsak av investeringer fra andre porteføljer i Forskningsrådet, og er midler som går til å finansiere rekrutteringsstillinger i prosjekter og senterordninger, støtte for doktorgradsprosjekter i offentlig sektor og næringslivet, samt midlene til søknadstyper for forskere tidlig i karrieren.

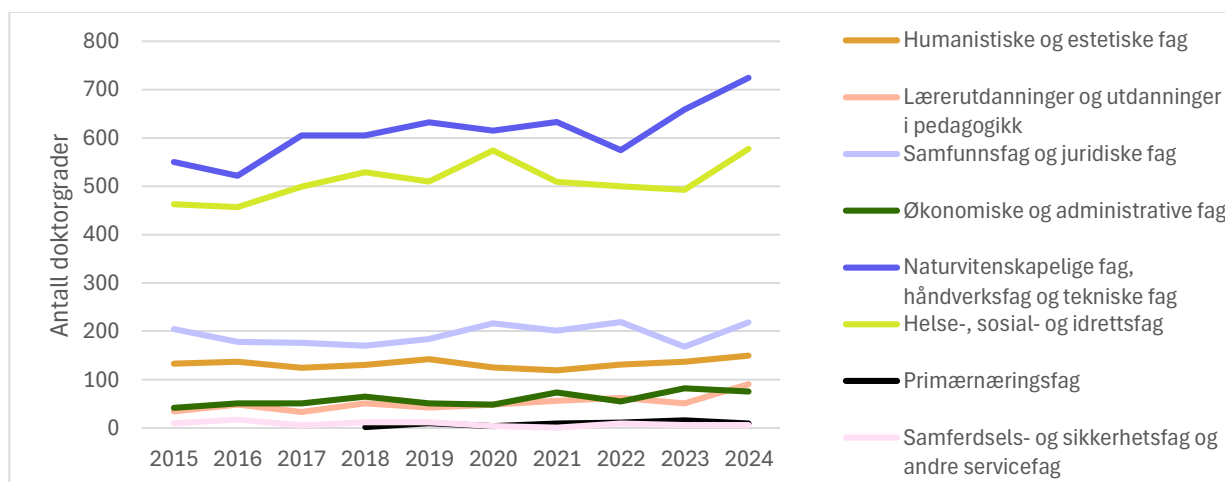
Doktorgradsstipendiater

Som figur 18 viser har antallet doktorgrader økt betraktelig i perioden 2015-2024. Samtidig har antallet som er finansiert av Forskningsrådet vært relativt stabilt de siste ti årene, og økningen er først og fremst et resultat av doktorgrader som er finansiert av universitetene og høyskolene (grunnfinansieringen til UH-institusjonene). Andre kilder inkluderer her finansiering fra forskningsinstitutter, helseforetak og sykehus og offentlige og private organisasjoner. I 2022 utgjorde avlagte doktorgrader med Forskningsrådet som hovedfinansieringskilde 14 prosent.

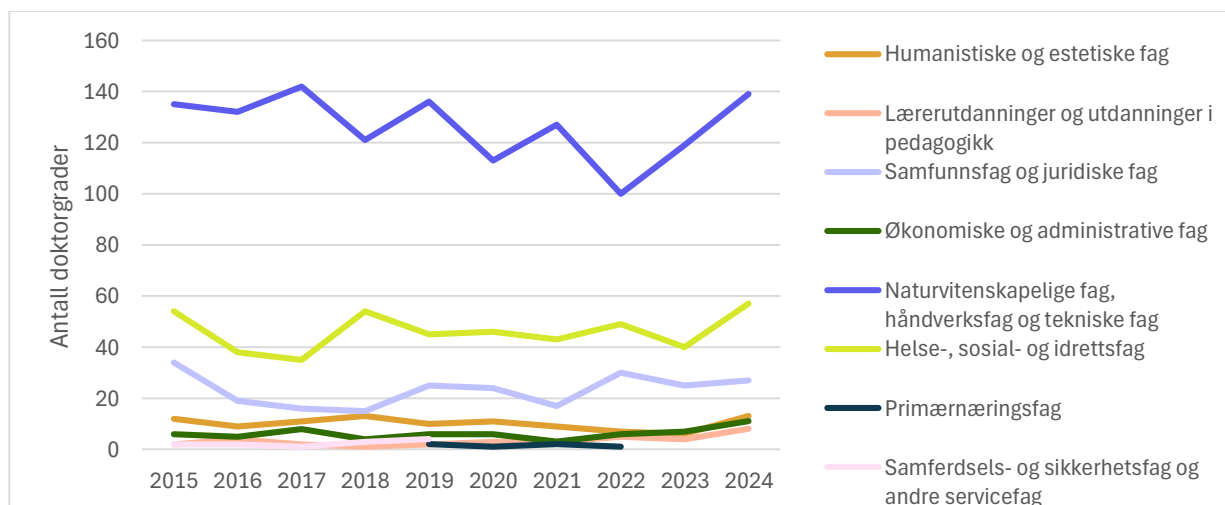
Figur 18 Avlagte doktorgrader i Norge fordelt på finansieringskilde. Kilde: DBH.

Flest avlagte doktorgrader er det innenfor Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag, etterfulgt av Helse-, sosial- og idrettsfag. Fordelingen på fagfeltene har vært relativt jevn de siste ti årene.

Figur 19 Avlagte doktorgrader i Norge etter (NUS) fagfelt. Kilde: DBH.

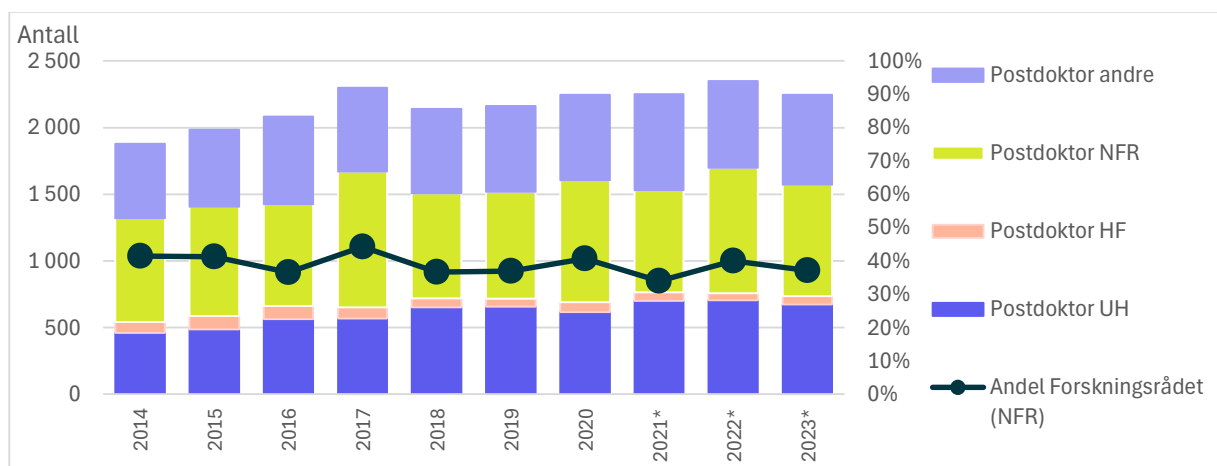
Blant avlagte doktorgrader med Forskningsrådet som hovedfinansieringskilde er fagfordelingen noe annerledes enn på nasjonalt nivå. Den største forskjellen består i at Forskningsrådet finansierer en lav andel av doktorgradene innenfor Helsefag. Også blant doktorgrader finansiert av Forskningsrådet har andelen til de ulike fagfeltene vært relativt jevn de siste ti årene.

Figur 19 Avlagte doktorgrader med Forskningsrådet som hovedfinansieringskilde etter (NUS) fagfelt. Kilde: DBH.

Postdoktorstipendiater

Situasjonen for postdoktorstipendiater er litt annerledes. Her utgjør finansiering fra Forskningsrådet en betydelig andel av det totale antallet postdoktorstipendiater i Norge, og har ligget relativt stabilt på rundt 40 prosent de siste 10 årene.

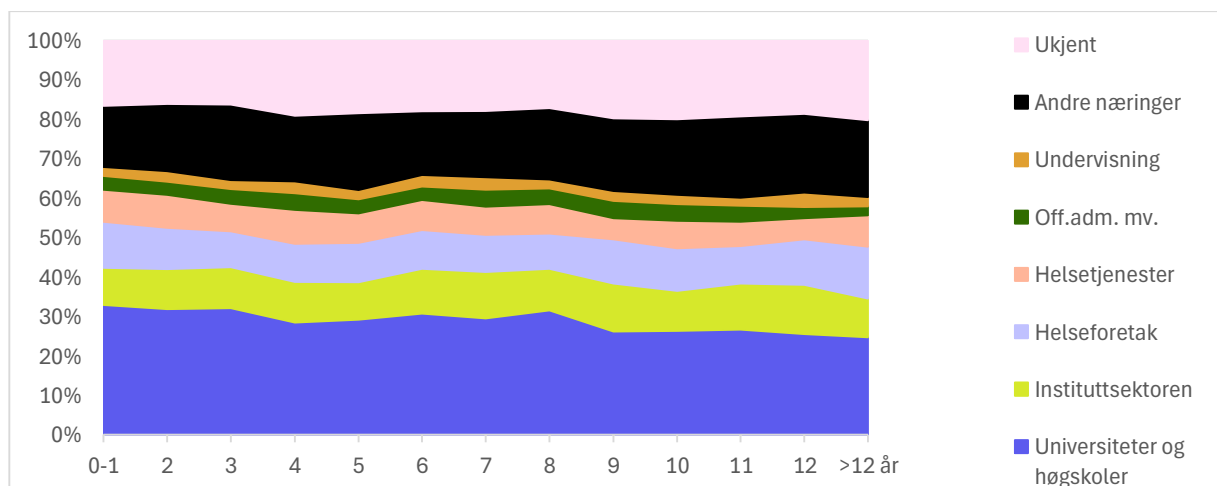

Figur 20: Antall postdoktorstillinger fordelt på finansieringskilde. For årene 2021 til 2023 er ikke postdoktorene ved universitetssykehusene fordelt etter finansieringskilde. Fordelingen er derfor estimert på bakgrunn av forutgående år. Kilde: SSB.

Mobilitet blant doktorgradsstipendiater

Tall fra forskerrekrutteringsmonitoren (SSB) viser at 52–54 prosent av de som disputerte i perioden 2019–2021, jobber i akademien i 2022. Akademien omfatter her FoU-stillinger i universiteter og høyskoler, instituttsektor og helseforetak.

For de som har disputert for mer enn tre år siden, er andelen som jobber innenfor de ulike sektorene relativt lik uavhengig av antall år siden disputas. Andelen som jobber i akademien er omkring 50 prosent, mens vel 30 prosent jobber utenfor akademien og i underkant av 20 prosent er ikke registrert sysselsatt i Norge. Et flertall av de som ikke er registrert sysselsatt, har utvandret fra landet.

Figur 21 Arbeidssted i 2022 for personer tatt opp på doktorgradsprogram 2005–2016, antall år etter disputas. Kilde: Indikatorrapporten.

Forbedret rekrutteringsstatistikk

Som del av oppfølgingen av Forskningsrådets plan for rekruttering til forskning og tidlig karriere har Forskningsrådet behov for utvidet statistikk knyttet til rekruttering og karriere. Dette gjelder statistikk på flere nivåer, både nasjonalt og spesifikt for Forskningsrådets porteføljer og virkemidler. I samarbeid med SSB jobbes det for å koble data fra Forskningsrådet med sentrale registre ved SSB. Dette vil muliggjøre

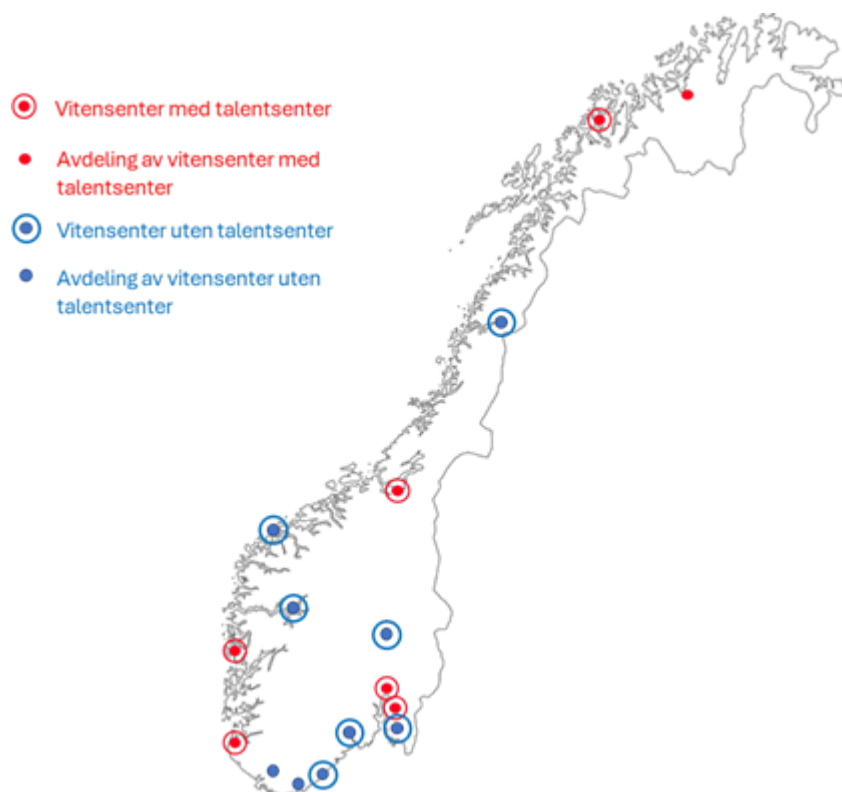
å se forskningsrådets innsats opp mot nasjonal statistikk på sentrale indikatorer som rekruttering, mobilitet og karriereveier. En pilot for dette arbeidet skal ferdigstilles i løpet av 2025.

Porteføljestyrets egne investeringer

Porteføljestyrets egne investeringer innenfor delporteføljen Rekruttering består i hovedsak av finansieringen av Vitensentre (VITEN), Forskerlinjer (FLINSTUD) og Nasjonale forskerskoler (FORSKERSKOLER).

Vitensentre:

Vitensentrene er opplevelses- og læringssentre innenfor matematikk, naturvitenskap og teknologi spesielt rettet mot barn og ungdom, der de besøkende opplever, oppdager og løser oppdrag. Utforskende læring fremmer kritisk tenkning og evne til å tenke naturvitenskapelig. Vitensentrene retter seg mot barnehager, skoler og allmennheten. Vitensentrene har kompetanse i interaktiv formidling og er en ressurs for lærere og lærerutdanningene, bla. ved å tilby forskjellige former for kurs.

Figur 22 Geografisk fordeling av vitensentre med og uten talentsenter. Kilde: Forskningsrådets data.

Den norske modellen er en egen tilskuddsordning gitt av Kunnskapsdepartementet for målrettet utvikling av et begrenset antall regionale vitensentre, som sammen utgjør et helhetlig nasjonalt tilbud. Tilskuddene støtter og delfinansierer sentrene, og ordningen administreres av Forskningsrådet. Det er nå 13 vitensentre i Norge, se Figur 22 for den geografiske fordelingen av disse. Bevilgningen har økt fra 4 millioner kroner i 2003 til 115,6 millioner kroner i 2024, og besøkstallene har økt fra 272 000 til 1 349 000 i samme periode.

Vitensentrene har fått flere oppdrag fra regjeringen, inkludert Talentsentre i realfag og Programmering i grunnopplæringen. Talentsentre i realfag ble opprettet i 2016 og gir tilbud til elever med stort læringspotensial i realfag. Det finnes talentsentre ved seks av de 13 vitensentrene.

Mer informasjon om vitensenterordningen kan finnes på [Forskingsrådets nettsider](#), [vitensentrenes egne nettsider](#), i [utviklingsplanen for de regionale vitensentrene 2025-2028](#), [Forskingsrådets retningslinjer](#), og [Kunnskapsdepartementets retningslinjer](#).

Forskerlinjer:

Forskerlinjer er spesialiserte studieløp som tilbys ved universiteter og høyskoler for å gi studenter tidlig erfaring med forskning. Formålet med forskerlinjene er å øke andelen studenter som rekrutteres til doktorgradsstudier og en videre forskerkarriere innenfor utvalgte fag.

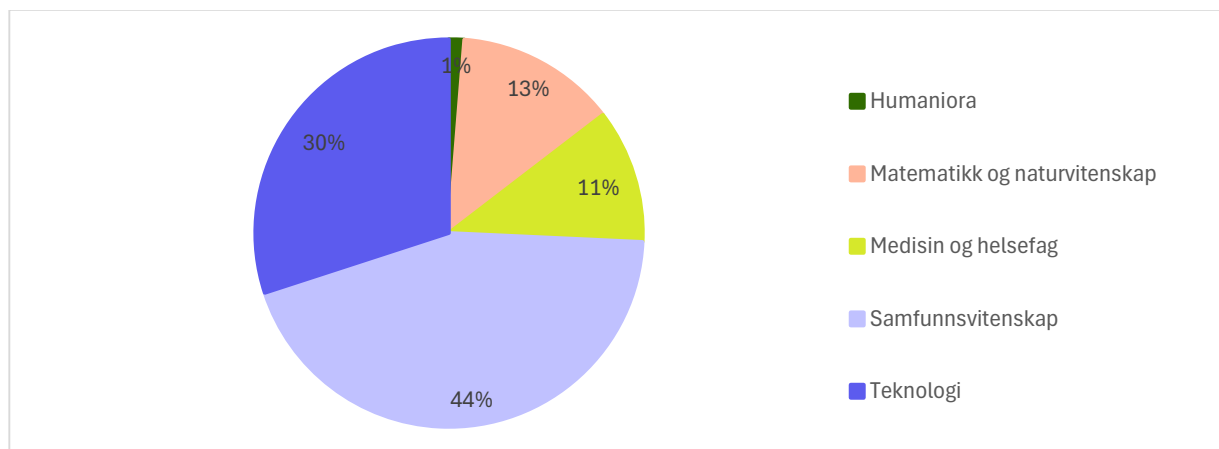
Forskingsrådet har finansiert forskerlinjer i medisin og studentstipend i odontologi og psykologi siden 2002. I 2016 satte Forskningsrådet og fem universiteter i gang et pilotprosjekt med forskerlinjer i andre fag. Målet var å prøve ut ordninger som kan ha de samme positive effektene som forskerlinjen i medisin, men ikke nødvendigvis samme oppbygging eller omfang. Universitetene valgte ut hvert sitt fagområde og utformet en ordning (pilot) tilpasset deres fagområde; veterinærmedisin, psykologi, ingeniørvitenskap, rettsvitenskap og informatikk.

En evaluering av forskerlinjene og forskerlinjepilotene er planlagt i 2025 og vil danne grunnlag for vurdering av videre satsing.

Forskerskoler:

Gjennom ordningen finansieres nasjonale forskerskoler, som skal heve kvalitet og relevans i doktorgradsutdanningen gjennom samarbeid på tvers av institusjoner. Forskerskolene organiserer ph.d.-kurs og nettverksaktiviteter innenfor fagfelt som de enkelte institusjonene ikke har kapasitet eller kompetanse til å utføre alene. I tillegg til faglig utbytte får kandidatene som tas opp i forskerskolene tilgang på utvidete nettverk både nasjonalt og internasjonalt, som oppleves som svært verdifullt i videre karriere. Forskerskolene har også utstrakt samarbeid med instituttsektoren og aktører i offentlig og privat sektor.

I tillegg til Porteføljestyrets egne investeringer i forskerskoler har også andre porteføljestyre bidratt med egne midler til forskerskoleutlysningene. I de siste utlysningene har det vært krav om at forskerskolene skal øke arbeidslivsrelevansen, med krav om samarbeid med aktører utenfor forskningsinstitusjoner. Av totalt 14 aktive forskerskoler med finansiering fra Forskningsrådet fikk 12 bevilgning fra utlysningen i 2022. En ny utlysning ble gjennomført i slutten av 2024, og syv nye forskerskoler vil ha oppstart i 2025, og kommer bl.a. til å styrke satsingen innenfor humaniora, matematikk og naturvitenskap, samt medisin og helsefag.

Figur 23 Fordeling av forskerskoler på fagområder (omfatter de 12 forskerskolene for arbeidslivsrelevans). Kilde: Datavarehuset.

Innføring av nye rekrutteringsordninger

Mobilitetsstipend

I tillegg til utenlandsopphold er sektormobilitet en viktig komponent i å styrke samspillet og kunnskapsflyten mellom akademiske institusjoner og øvrig arbeidsliv. Økt mobilitet av ansatte mellom akademia og arbeids- og næringsliv er avgjørende for å skape nettverk med kompetansemiljøer, bygge kompetanse og styrke kunnskapsflyten mellom sektorene. Forskningsrådet jobber i henhold til [Plan for rekruttering til forskning og tidlig karriere](#) med å innføre ulike virkemidler for å fremme sektormobilitet. Eksempler på slike virkemidler inkluderer mobilitetsstipend til doktorstipendiater og postdoktorer for hospitering i næringsliv, offentlig sektor eller frivillig sektor i inntil seks måneder, samt gjesteopphold i Forskerprosjekt for ansatte fra næringsliv og offentlig sektor. Disse tiltakene legger til rette for hospitering, delte stillinger og andre former for ansattutveksling mellom sektorer, noe som bidrar til å kvalifisere forskere for bredden av arbeidslivet og sikre at forskerkompetanse blir anvendt på tvers av sektorer.

Entreprenørskapsstipend

Det arbeides også med å implementere entreprenørskapsstipend for ph.d.- og postdoktorstipendiater. Dette er et spesifikt tiltak som skiller seg fra de øvrige ordningene ved å fokusere på å fremme entreprenørskap og innovasjon blant forskere. Disse stipendene er designet for å støtte forskere som ønsker å utvikle forretningsideer basert på deres forskning. Ved å tilby økonomisk støtte og ressurser til entreprenørskapsprosjekter, bidrar Forskningsrådet til å skape en kultur for innovasjon og nyskaping innen akademia. Dette tiltaket sikrer at forskere ikke bare bidrar til kunnskapsutvikling, men også til økonomisk vekst og samfunnsutvikling gjennom utvikling av forskningsbaserte forretningsideer.

Kjønn og mangfold

Forskningsrådet har over flere tiår hatt ambisjoner om å fremme likestilling i akademia, og en omfattende tilnærming til feltet. Dette innebærer både policy og retningslinjer, finansiering og støtte, kunnskapsutvikling, integrering av kjønnsperspektiver i forskningsprosjekter, samt internasjonalt samarbeid. En av de viktigste aktivitetene har vært Forskningsrådets 10-årige satsning BALANSE - Kjønnsbalanse i faglige toppstillinger og forskningsledelse (2012-2022). Gjennom perioden 2013 til 2022 ble det tildelt totalt 130 millioner kroner fordelt på 37 prosjekter. Andelen kvinnelige professorer i Norge økte i samme periode fra 23 prosent i 2011 til 38 prosent i 2024. Fra og med 2023 er satsningen utvidet til BALANSE+, det vil si det vil si at fokus er utvidet til også å gjelde mangfold og inkludering, i

tillegg til kjønnsbalanse. Ansvar for BALANSE+ midlene er fra og med 2024 lagt til Porteføljestyret for forsknings- og innovasjonssystemet. 27 millioner kroner ble lyst ut og bevilget i 2023. Nye 30 millioner kroner lyses ut høsten 2025, med planlagt bevilgning i 2026.

I løpet av 2025 vil også Forskningsrådet oppdatere sin Plan (tidligere Policy) for kjønnsbalanse, kjønnsperspektiver og mangfold, blant annet for å få mangfoldsperspektivene tydeligere fram.

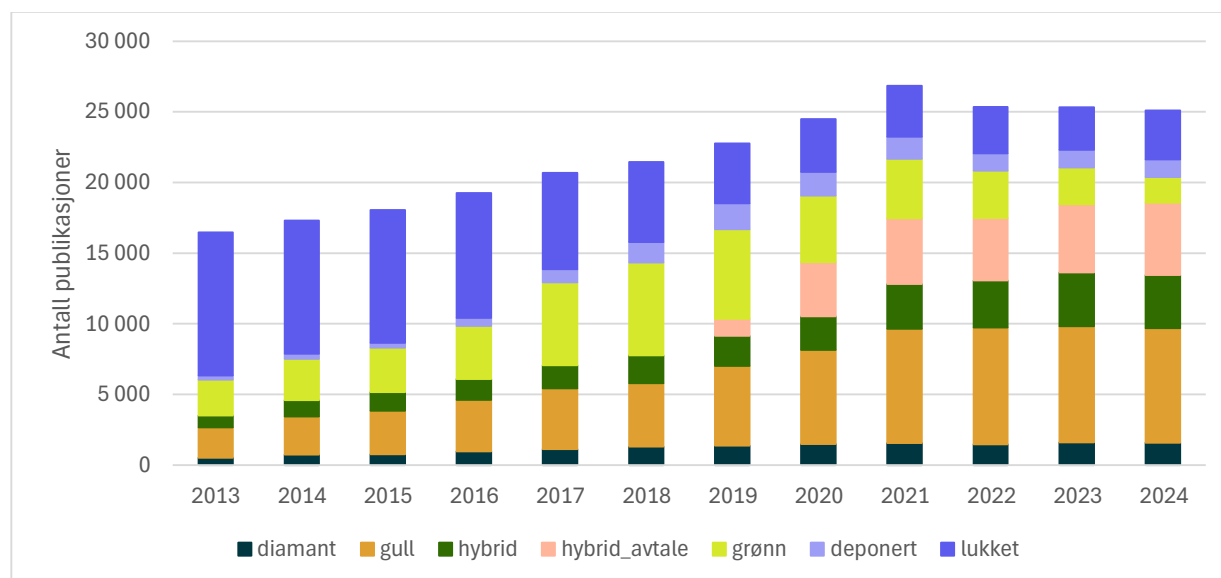
Forskningsrådet finansierer også [Kilden kjønnsforskning.no](https://www.kjonnforskning.no), et nasjonalt kunnskapssenter for kjønnsperspektiver og kjønnsbalanse i forskning. Kilden formidler kjønnsforskning og annen forskning med kjønnsperspektiver gjennom sitt nettmagasin.

Åpen forskning

Forskningsrådet har spilt en viktig rolle i å iverksette politikk for åpen publisering både i nasjonalt og internasjonalt, blant annet ved å stille krav om åpen tilgang knyttet til prosjektfinansiering. Dette er en oppfølging av nasjonale og internasjonale mål om full og umiddelbar åpen tilgang til vitenskapelige publikasjoner. Figur 24 viser tall for åpen publisering, som leveres hvert år av SIKT-kunnskapssektorens tjenesteleverandør. Figuren viser at norske forskningssystemet har hatt en meget positiv utvikling i andelen åpent tilgjengelige artikler i perioden 2013-2025. Utviklingen har skjedd samtidig med en sterk økning i totalt antall publikasjoner, fra rundt 16000 artikler per år i 2013 til ca. 25000 artikler per år i 2025.

Tallene viser at andelen publikasjoner med åpen tilgang er i ferd med å stabilisere seg på ca. 80 prosent (kategoriene "lukket" og "deponert" betyr at artikkelen ikke er åpent tilgjengelig. De øvrige kategoriene "gull", "diamant", "hybrid", osv. er ulike varianter av åpen tilgang). En betydelig andel av de åpne artiklene i perioden 2019-2024 skyldes «publiser og les»-avtalene som virksomhetene i sektoren har fremforhandlet i konsortier gjennom Sikt - kunnskapssektorens tjenesteleverandør. Bildet viser at andelen «grønn OA» (det vil si artikler hvor en fagfellevurdert versjon blir gjort tilgjengelig i åpent arkiv) har gått ned, parallelt med at andelen «gull» og «hybrid» åpen tilgang gjennom «publiser og les avtalene» har økt. Tallene viser at kategoriene «gull» (åpen tilgang med artikkelavgift) og «diamant» (åpen tilgang uten artikkelavgift) er stabile de siste årene i perioden, og for «diamant» er tallene stabile på et lavt nivå.

Fra 2026 vil Forskningsrådet, sammen med en rekke europeiske finansører og EU-kommisjonen, støtte utvidelsen av "diamant"-publiseringsplattformen Open Research Europe (ORE). ORE-plattformen dekker alle fagområder og det legges vekt på publikasjoner av høy kvalitet og transparens i publiseringsprosessen. ORE tilbyr i dag en publiseringsmulighet kun for prosjekter støttet av Horisont Europa. Med utvidelsen fra 2026 vil alle forskere fra landene som deltar få mulighet til å publisere kostnadsfritt i ORE. Den norske støtten til ORE er trukket frem i Systemmeldingen og initiativet er tråd med anbefalingene i Strategi for norsk vitenskapelig publisering etter 2024 om å utvikle alternative publiseringskanaler og diamant-publisering.

Figur 24 Antall artikler registrert i Cristin fordelt på ulike varianter av åpen tilgang. Kilde: SIKT – Kunnskapsektorens tjenesteleverandør.

Både nasjonalt og internasjonalt er det fokus på å videreutvikle vurderingsformer og insentivstrukturer, som fortsatt hviler tungt på publiseringsbasert metrikk og i for liten grad anerkjenner andre bidrag til forskning og samfunn. Norges deltagelse i CoAra-arbeidet gir viktig inspirasjon i det videre arbeidet med å utvikle gode vurderingsformer, for eksempel i behandling av søknader.

Mens statistikk for åpen publisering er godt tilgjengelig, er bildet et ganske annet for andre områder relatert til åpen forskning. Når det gjelder forskningsdata, er det langt mer krevende å følge utviklingen gjennom statistikk. Målsetninger som FAIR data (Findable, Accessible, Interoperable og Reuseable) lar seg vanskelig tallfeste, og det er store fagforskjeller, ulik praksis og et stort spekter at ulike tjenester som benyttes til håndtering og deling av data. Dette kompliserer arbeidet med å monitorere området. Det er grunn til å tro at det norske forskningssystemet har relativt gode forutsetninger for å dele og gjenbruke forskningsdata. Forskningsrådet bidrar aktivt med krav og forventninger, blant annet til datahåndteringsplaner og deltar aktivt både nasjonalt og internasjonalt i å utvikle kunnskap og politikk for deling og gjenbruk av forskningsdata. Det arbeides med å utvikle en nasjonal løsning for datahåndtering og videreutvikle føringer rundt datahåndteringsplaner som vil kunne gi bedre oversikt over forskningsdata som produseres, deles og brukes i den norske forskningssektoren.

Forskningsintegritet og etikk

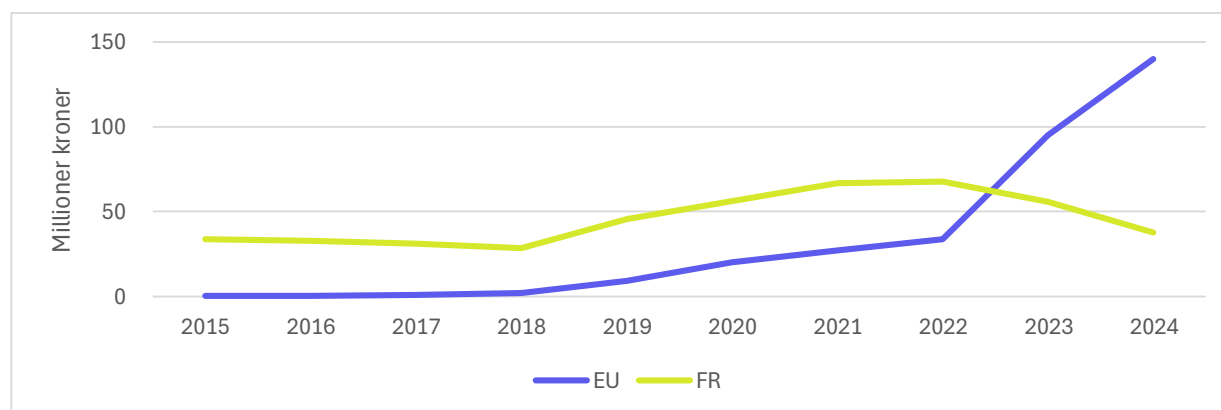
For å bidra til å styrke tilliten til det norske forskningssystemet har Forskningsrådet i 2024 gjennomført et prosjekt for å utrede hvordan stille tydeligere krav til forskningsetikk og – integritet i utlysninger, søknadsmaler, kontrakter og samarbeidsavtaler. Disse kravene er allerede implementert i flere av Forskningsrådets utlysninger, og innen utgangen av 2025 er det planlagt at de skal innføres i alle utlysninger. De nasjonale forskningsetiske komiteene, som fungerer som en nasjonal fagressurs, bidrar med råd og veiledning i arbeidet.

Forskning om forsknings og innovasjonspolitik

Forskningsrådets totalportefølje merket forskning om forsknings og innovasjonspolitik har ligget på mellom 31 og 68 millioner kroner de siste 10 årene. Blant disse finnes midler tildelt gjennom

porteføljestyrets egne investeringer, som hovedsakelig er midler tildelt de tre Forskning på forskning og innovasjon (FORINNPOL)-sentrene (se under) og BALANSE+-prosjekter (omtalt over). Øvrige midler er prosjekter finansiert av bl.a. aktivitetene Teknologikonvergens, Nyskapning og Innovasjon i offentlig sektor. Økningen fra 2021 i tildelte midler gjennom EUs rammeprogram skyldes økende søkning til, og tildeling fra, programmet European Research Infrastructures i Pilar 1 i Horisont Europa.

Figur 25 Forskningsrådets totalportefølje og midler til delt norske FoU-miljøer gjennom EUs rammeprogram merket forskning om forskning og innovasjon 2015 – 2024. Kilde: Datavarehuset.

Forskning om forskning og innovasjon (FORINNPOL) ble etablert i 2015 som en tidsbegrenset satsing over åtte år, med et budsjett på 12-13 millioner kroner i året. I 2024 ble satsingen videreført til og med 2028 med samme budsjettramme. Ordningen har til nå finansiert tre forskningssentre innenfor temaene 1) Kvalitet i forskning, 2) Resultater og effekter av forskning og innovasjon og 3) Omstilling i næringslivet og hvilke betingelser som fremmer og hemmer utvikling.¹⁵ I 2024 ble det lyst ut 43 millioner kroner til kompetanse- og samarbeidsprosjekter innenfor temaene 1) Bruk av kunnskap og samspill mellom forskning og brukere, 2) Utvikling av forsknings- og innovasjonspolitik og 3) Bærekraftig omstilling av samfunnet. Seks prosjekter ble innvilget. Disse prosjektene startet opp i 2025 og går til og med 2028.

Oppsummering av 2.2.1 Porteføljens profil

2.2.1.1 Basis/grunnbevilgninger

- Grunnbevilgninger til forskningsinstitutter: 1,37 mrd. kr i 2024.
- Retur-EU (kompensasjon for EU-deltakelse): 363 mill. kroner
- Teknisk-industrielle institutter mottar størst andel.
- Økning i grunnbevilgning i 2020 pga. koronatiltak.

2.2.1.2 Internasjonalt samarbeid

¹⁵ [Centre for Research Quality and Policy Impact Studies \(R-QUEST\)](#), [Oslo Institute for Research on Impact of Science \(OSIRIS\)](#) og [Innovation Policy for Industrial Transformation, Sustainability and Digitalization \(INTRANSIT\)](#).

- EU-midler: 3,8 mrd. kr i 2024.
- Økt norsk returandel i Horisont Europa: 3,18 prosent (over målet på 2,8 prosent).
- Suksessrate i Horisont Europa: 22,1 prosent (mot 16,4 prosent for alle land).
- INTPART og PES er sentrale virkemidler.
- Økende nordisk samarbeid og samarbeid med land utenfor EU.

2.2.1.3 Forskningsinfrastruktur

- INFRASTRUKTUR-ordningen har tildelt 7,5 mrd. kr til 172 prosjekter siden 2009.
- Økende behov for datadrevet forskning og tungregning.
- UH-sektoren mottar 48 prosent av midlene, instituttsektoren 30 prosent, og internasjonale aktører 22 prosent.
- Norge deltar i 18 ESFRI-infrastrukturer.

2.2.1.4 Forskningskultur

- Omfatter rekruttering, kjønn og mangfold, åpen forskning, etikk og forskningspolitikk.
- Antall doktorgrader har økt, men andelen finansiert av Forskningsrådet er stabil.
- Postdoktorstillinger: Forskningsrådet finansierer ca. 40 prosent.
- Vitensentre og forskerskoler er viktige tiltak.
- BALANSE+ utvidet til å inkludere mangfold og inkludering.
- Andel åpent tilgjengelige artikler nærmer seg 80 prosent.
- Forskningsrådet deltar i utvikling av diamant-publiseringsplattform (ORE).

3. Vurdering av måloppnåelse

I porteføljeplan for Forskningssystemet er det satt følgende mål for porteføljen:

- *Mål 1: Porteføljen skal bidra til helhet og godt samspill i det nasjonale forskningssystemet*
- *Mål 2 Porteføljen skal bidra til god interaksjon mellom det nasjonale og internasjonale forskningssystemet*
- *Mål 3: Porteføljen skal bidra til forskningsinfrastruktur av nasjonal strategisk interesse og legge til rette for at ressursene utnyttes best mulig*
- *Mål 4: Det nasjonale forskningssystemet skal være preget av god forskningskultur*

3.1 Mål 1: Porteføljen skal bidra til helhet og godt samspill i det nasjonale forskningssystemet

Porteføljen Forskningssystemet utgjorde i 2024 rundt halvparten av Forskningsrådets totale investeringer det året, mens porteføljestyrets egne investeringer utgjorde i underkant av 10 prosent av Forskningsrådets totale investeringer. Porteføljestyret har derfor begrenset direkte innflytelse på totalporteføljen til Forskningsrådet og hvordan den bidrar til helhet og godt samspill i det nasjonale forskningssystemet.

Blant porteføljestyrets egne investeringer inngå noen strukturelle virkemidler, som Forskningsinfrastruktur, Nasjonale forskerskoler og Forskning om forsknings- og innovasjonspolitikk, som har stor betydning for samspillet i forskningssystemet. Forskningsinfrastruktur tilrettelegger for samarbeid mellom institusjoner og forskningsmiljøer gjennom etablering og bruk av viktig forskningsinfrastruktur. Nasjonale forskerskoler bidrar til samarbeid om doktorgradsutdanninger mellom institusjoner og tilrettelegger for samarbeid med aktører i næringsliv og offentlig sektor.

Gjennom totalporteføljen Forskningssystemet, som bl.a. inkluderer Senterordningen til Forskningsrådet og midler som går til rekrutteringsstillinger, herunder Nærings- og Offentlig sektor Ph.d., tilrettelegges det for samspill mellom UH-, instituttsektor og helseforetak, og mellom de tre og aktører i næringsliv og offentlig sektor. Statistikk vist i Kapittel 2.2 Om porteføljen forskningssystemet, viser at andelen prosjekter med sektor- og tverrfaglig samarbeid i Forskningsrådet har økt siden 2015. Det er samtidig en stor utfordring i Norge å øke næringslivets FoU, absorberingskapasiteten for forskning i næringslivet og offentlig sektor og få til mer samhandling og kunnskapsoverføring mellom forskningsmiljøer og arbeids- og næringsliv. Det ser heller ikke ut til at de nåværende tiltakene og virkemidlene gjennom Forskningsrådet er tilstrekkelige for å møte disse utfordringene.

Gjennom grunnbevilgningen til instituttsektoren og Retur-EU-ordningen tilrettelegger også porteføljen Forskningssystemet for at instituttsektoren har en viss forutsigbarhet i sin finansiering og drift, i tillegg til at sektoren kan delta på lik linje med instituttsektoren i resten av Europa i konkurranse om midler fra EUs rammeprogram. Dette sikrer en helhet i det nasjonale forskningssystemet. Samtidig er grunnbevilgningen til norsk instituttsektor («nøkkeltallstiltuttene»), som ligger samlet sett på 10 prosent av total omsetning, lav sammenlignet med grunnbevilgningen instituttsektoren i andre land mottar. Dette gjelder særlig for de teknisk-industrielle instituttene og miljøinstituttene, som i 2024 hadde en grunnbevilgning på hhv. rundt syv og 10 prosent. Den lave grunnbevilgningen hemmer særlig instituttenes evne til å bidra til den grønne og digitale omstillingen norsk næringsliv har behov for, og dermed også helheten og samspillet i forskningssystemet.

3.2 Mål 2: Porteføljen skal bidra til god interaksjon mellom det nasjonale og det internasjonale forskningssystemet

Det gode norske støtteapparatet og økonomiske støtteordninger som PES og Retur-EU, har vært en viktig faktor for den økende norske returandelen i Horisont Europa, som per april 2025 er på 3,18 prosent. Det er godt over regjeringens ambisjon på 2,8 prosent. Samtidig er norsk suksessrate 22,1 prosent, som er betydelig høyere enn suksessraten for snittet av alle land. Måloppnåelsen vurderes som god.

Forskningsrådet har gjennom flere år vært opptatt av det faglige samspillet mellom prosjekter finansiert av EU og forskningsrådsfinansierte prosjekter. Det er en ambisjon at alle porteføljer og porteføljestyling skal legge til rette for fagligsamspill og for en strategisk innretning av nasjonale midler. I slutten av 2024 startet Forskningsrådet en større gjennomgang av egne virkemidler. Dette arbeidet fortsetter i 2025, og vil også omfatte samspillet med EU sine ordninger.

Det har også vært gjort endringer i vurderingskriterier for Forskningsrådsfinansierte prosjekter, for å legge disse nærmere mot vurderingskriterier brukt av EU. Formålet er at nasjonale virkemidler i større grad også skal kunne forberede søkere for Horisont Europa.

I 2025 er det for første gang bevilget midler til internasjonal stimulering. Det er avsatt 100 millioner kroner per år for 2025 og 2026. Potten skal forsterke porteføljenes internasjonale satsinger, bidra til å tette hull hvor satsinger ikke naturlig treffer porteføljene, og/eller raskt kunne støtte viktige forskningspolitiske internasjonale initiativer. Midlene har gitt mulighet til å raskt å reagere på internasjonale behov og muligheter, og har vist seg å ha stor relevans og intern etterspørsel.

3.3 Mål 3: Porteføljen skal bidra til forskningsinfrastruktur av nasjonal strategisk interesse og legge til rette for at ressursene utnyttes best mulig

Søknadene i INFRASTRUKTUR er fremmet av institusjonenes ledelse, høyt prioritert av ledelsen ved samtlige institusjoner som deltar i søkerkonsortiet og er begrunnet i institusjonenes forskning og strategiske utvikling. Måloppnåelsen vurderes som god.

De nasjonale forskningsinfrastrukturene har et stort potensial for å delta i felleseuropeiske søknader til Horisont Europa. Forskningsrådet etablerte en ny referansegruppe for programmet *Research Infrastructure* (RI-programmet) i Horisont Europa 2024. Referansegruppene bidrar til at norske aktører får bedre informasjon om utlysninger og satsinger i EUs rammeprogram. Norske institusjoner har hatt en stigende returandel i RI-programmet i Horisont Europa som nå er på over 4 prosent.

Horisont Europa setter tydelige krav til åpen forskning som ett av vurderingskriteriene og European Open Science Cloud (EOSC) er et initiativ fra EU-kommisjonen som tar sikte på å utvikle og samordne eksisterende infrastruktur og tjenester for å fremme åpen forskning. Forskningsdata skal gjøres tilgjengelig, så langt som mulig i henhold til FAIR prinsippene. Kunnskapsdepartementet utnevnte høsten 2021 Forskningsrådet som *mandated organisation*. Forskningsrådet ble formelt tatt opp som medlem i EOSC Association i desember 2021. Forskningsrådet har dermed en vedtektsfestet rolle som representant for det norske forskningssystemets interesser i EOSC Association og har etablert et nasjonalt EOSC Forum for norske medlemmer av EOSC Association og andre relevante, norske aktører. Målet med forumet er å samle, dele og bruke kunnskap om EOSC, koordinere nasjonal deltakelse i EOSC Association og ivareta norske interesser i utviklingen av EOSC.

Virkemiddelet INFRASTRUKTUR ble evaluert av en ekstern ekspertgruppe i 2021. Målet med evalueringen var å finne ut hva verdien av ordningen er for norsk forskning og samfunnet generelt, og om ordningen kan forbedres med hensyn til fremtidige behov. Den eksterne ekspertkomiteen konkluderte med at INFRASTRUKTUR er en suksess og har stor og økende innvirkning på det norske forskningssystemet. Komiteen konkluderte at ordningen har hatt en strukturerende effekt på forskningssystemet og bidratt til forbedret samarbeid og synergier mellom aktører. INFRASTRUKTUR-ordningen viser også positive effekter for samfunnet gjennom flere brukere fra næringslivet, økt samhandling mellom universiteter og næringsliv og viktige fremskritt innenfor sentrale områder som klima, helse, miljøvennlig energi og sosial velferd. Effektene på de sistnevnte områdene er langsiktige og forventes å øke med tiden.

Investeringer i tungregning, infrastrukturer for FAIR data og nasjonale støttetjenester skal bidra til nyttiggjørelse av mulighetene det store tilfanget av forskningsdata gir til å gjøre vitenskapelige fremskritt, bidra til verdiskaping og til å løse store samfunnsutfordringer. Forskningen er i endring og de fleste forskningsfelt er mer datadrevet enn tidligere. Ambisjonen er at tilstrekkelig nasjonal tungregnekapasitet og tilhørende støttetjenester skal dekke nåværende og fremtidige behov i forskning og forvaltning. Porteføljestyret vurderer at dagens nivå på investeringer i tungregning, datainfrastruktur for FAIR forskningsdata og støttetjenester ikke er tilstrekkelig for at forskere ved norske universiteter og institutter skal ha tilgang til datainfrastrukturer som muliggjør forskning og utdanning i verdensklasse.

3.4 Mål 4: Det nasjonale forskningssystemet skal være preget av god forskningskultur

Forskningsrådets rekrutteringsvirkemidler som inkluderer rekrutteringsstillinger, doktorgradsprosjekter, postdoktorstipendiater, forskerlinjer, nasjonale forskerskoler og vitensentre oppnår de satte målene i stor grad.

Antallet doktorgrader har økt betydelig i perioden 2015-2024, men antallet finansiert av Forskningsrådet har vært stabilt. Det er primært en økning i antall doktorgrader finansiert av UH-institusjonene selv som har påvirket denne utviklingen. I 2022 utgjorde doktorgrader finansiert av Forskningsrådet 14 prosent. Forskningsrådet finansierer også en betydelig andel postdoktorstipendiater. De eksisterende forskerskolene bidrar til økt sektormobilitet i dag, og forskerskolene som ble tildelt midler i 2025 vil ytterligere styrke sektorsamspillet.

Forskningsrådet har fortsatt med å finansiere de 13 vitensentrene i Norge, inkludert talentsentrene ved seks av disse. I 2024 ble det bevilget 115,6 millioner kroner (hvorav 17,3 millioner til talentsentrene) og det totale besøkstallet var 1 349 000. I 2025 er det bevilget 120 millioner kroner (hvorav 17,9 millioner til talentsentrene).

Forskningsrådet vil iverksette tiltak som mobilitetsstipend mellom academia og andre av samfunnets sektorer, entreprenørskapsstipend og forbedret rekrutteringsstatistikk for å nå målene. Disse tiltakene skal styrke samspillet mellom akademiske institusjoner og arbeidslivet, fremme innovasjon og nyskaping samt gi Forskningsrådet bedre grunnlag for å tilpasse virkemidlene. Fremover forventes det at tiltakene vil kvalifisere enda flere forskere for et bredt arbeidsliv og sikre anvendelse av forskerkompetanse på tvers av sektorer.

Ved å stille tydeligere krav til forskningsetikk og – integritet i utlysninger, søknadsmaler, kontrakter og samarbeidsavtaler, bidrar Forskningsrådet til å styrke tilliten til forskningssystemet og fremme en god forskningskultur.

Likestilling, kjønnsbalanse og mangfold er avgjørende for et demokratisk og bærekraftig samfunn, og er også viktige elementer for en god forskningskultur. Likestilling fremmer forskningens kvalitet,

samfunnsmessige relevans og miljøenes konkurransedyktighet. Forskningsrådets arbeid på kjønn og mangfold har en ambisjon om at alle forskere og deres samarbeidspartnere skal ha likestilte muligheter til å ta del i Forskningsrådets finansiering og øvrige aktiviteter, og derigjennom sørge for god forskningskultur.

Når det gjelder åpen forskning er bildet positivt i den forstand at andelen åpent tilgjengelige artikler er høy, samtidig som det er en tendens til bildet «sementeres» og overgangen til gull eller diamant publisering foreløpig uteblir og tidsskriftene innenfor «publiser og les» avtalene forblir hybrid-tidsskrifter. Med andre ord er publiseringssystemet fortsatt i stor grad basert på en kombinasjon av åpen tilgang og abonnement-systemet, og det gjenstår fortsatt mye arbeid for å lykkes med nasjonale og internasjonale strategier, herunder at «diamant» initiativer for åpen publisering blir reelle alternativ til den tradisjonelle publiseringsmodellen.

Forskningsrådet deltar i et internasjonalt samarbeid mellom EU-kommisjonen og europeiske finansører om å utvide publiseringsplattformen Open Research Europe slik at den vil gi fri publiseringstilgang for alle forskere i EU-land som deltar i samarbeidet. Dette vil bidra til utviklingen av alternative publiseringskanaler og diamant-OA, som er et uttalt mål for vitenskapelig publisering i Norge.

Forsknings- og innovasjonssystemet er i endring. Det er behov for mer forskningsbasert kunnskap om hvordan forsknings- og innovasjonssystemet fungerer, herunder hvilke effekter geopolitisk uro, økende fokus på forskningssikkerhet, digitalisering, demografiske endringer og større behov for forskning og innovasjon i et kunnskapsdrevet samfunn vil få for forskningssystemet og omvendt. Fram til 2028 er det satt av 13,5 millioner årlig som skal gå til å finansiere forskning om forsknings- og innovasjonspolitik. Dette er de eneste midlene KD bruker målrettet innenfor sitt sektoransvar for forskning om forsknings- og innovasjonspolitik og Forskningsrådets administrasjon mener at det ikke vil være tilstrekkelig for å sikre en kunnskapsbasert forskningspolitikk. Måloppnåelsen vurderes derfor som ikke tilstrekkelig på dette feltet.

4. Oppsummering og anbefalinger

Mål 1 Porteføljen skal bidra til helhet og godt samspill i det nasjonale forskningssystemet

Porteføljen Forskningssystemet utgjør nesten halvparten av Forskningsrådets totale investeringer, mens porteføljestyrets egne investeringer utgjorde i 2024 i underkant av 10 prosent av de totale investeringene. Flere av porteføljestyrets ansvarsområder og målsetninger, som samspill i forskningssystemet, forskerrekuttering, kjønn og mangfold m.m. strekker seg over alle Forskningsrådets investeringer, og porteføljestyrets evne til å påvirke måloppnåelsen er derfor noe begrenset. Likevel forvalter porteføljestyret viktige strukturelle virkemidler som Forskningsinfrastruktur, Nasjonale forskerskoler og forskning om forsknings- og innovasjonspolitik, som styrker samspillet i forskningssystemet.

Forskningsinfrastruktur fremmer samarbeid mellom institusjoner, mens nasjonale forskerskoler styrker doktorgradsutdanning og samarbeid med næringsliv og offentlig sektor. Hele porteføljen, inkludert ordninger som Sentre for fremragende forskning og Ph.d.-stillinger, bidrar til tverrsektorielt samarbeid. Statistikken viser økt sektor- og tverrfaglig samarbeid, men det er fortsatt utfordringer med å øke næringslivets FoU og kunnskapsoverføring mellom forskningsmiljøer og nærings- og arbeidsliv. FoU-innsatsen i norsk næringsliv og offentlig sektor er i tillegg ujevnt fordelt. FoU-kompetanse i mange bedrifter og i flere næringer og i deler av offentlig sektor er liten, og tilgangen til oppdatert, ny kunnskap og nødvendig FoU-kapasitet er ofte en utfordring. For å øke FoU-kompetansen og kapasiteten i foretak og offentlig sektor foreslås en styrket satsing på Nærings- og Offentlig sektor Ph.d.

Behovet for grønn omstilling av norsk næringsliv er tydelig beskrevet i Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning (LTP). Det er behov både for etablering av ny næringsvirksomhet og fornyelse i den eksisterende, og omstillingen skal gå i retning av et mer kunnskaps- og forskningsintensivt næringsliv. Norsk næringsliv har et omfattende samarbeid med norske forskningsinstitutter, og historisk har dette samarbeidet hatt avgjørende betydning for utvikling av nye næringsområder. De teknisk-industrielle instituttene har p.t. en grunnbevilgning som utgjør syv prosent av netto driftsinntekter, mens miljøinstituttene grunnbevilgning ligger på 10 prosent av netto driftsinntekter. Dette nivået er langt under instituttene i andre land.

Administrasjonen anbefaler i tråd med dette styrket innsats gjennom Forskningsrådet, for å styrke de teknisk-industrielle- og miljøinstituttene evne til å bidra til å bygge opp næringsområder (for grønn og digital omstilling) med manglende betalingsdyktig næringsliv. Grunnbevilgningen til de teknisk-industrielle- og miljøinstituttene, som kommer fra hhv. NFD og KLD, bør derfor gradvis trappes opp til et nivå svarende til ca.15 prosent av netto driftsinntekter.

Mål 2: Porteføljen skal bidra til god interaksjon mellom det nasjonale og det internasjonale forskningssystemet

Forskningsrådet jobber for bedre faglig samspill mellom EU- og nasjonalt finansierte prosjekter. Det har tidligere vært gjort endringer i vurderingskriterier for å tilnærme Forskningsrådets vurderingskriterier til de som brukes i Horisont Europa. Grunntildeling til instituttsektoren og Retur-EU-ordningen gir forutsigbarhet og styrker deltakelse i EUs rammeprogram. PES-ordningen bidrar ytterligere til å styrke den norske deltagelsen. Norge har per april 2025 en returandel på 3,18 prosent i Horisont Europa, over regjeringens mål, og en suksessrate på 22,1 prosent.

I alle Horisont Europa-prosjekter skal det lages en plan for hvordan man skal spre kunnskapen og ta i bruk resultatene. Selve planen utarbeides innenfor rammen av EU-prosjektet, men spredningsaktivitetene og det å ta i bruk resultatene er sjelden finansiert av EU-prosjektet, da dette

arbeidet i all hovedsak vil foregå etter at resultatene er klare og EU-prosjektet avsluttet. FORSTERK-ordningen bidrar gjennom nasjonal tilleggsfinansiering av slike aktiviteter, slik at norske miljøer som ikke deltok i EU-prosjektet kan få tilgang til resultatene. Imidlertid har det vært underskudd på FORSTERK, slik at det ikke har vært lyst ut midler siden 2021. Samtidig har den store norske suksessen i Horisont Europa ført til at det nå er et stort antall nye prosjekter med tung norsk deltakelse. Administrasjonen foreslår derfor å styrke finansieringen av FORSTERK-ordningen, for å kunne kapitalisere på prosjekter i Horisont Europa med norsk deltakelse.

Det er satt av 100 millioner kroner per år for 2025 og 2026 til internasjonal stimulering. Potten skal forsterke porteføljenes internasjonale satsinger, bidra til å tette hull hvor satsinger ikke naturlig treffer porteføljene, og/eller raskt kunne støtte viktige forskningspolitiske initiativer. Av disse midlene er 96 millioner kroner allerede disponert for 2025 og 55 millioner kroner for 2026. Midlene har gitt mulighet til å snu seg rundt raskt, og en styrket satsing vil kunne øke muligheten til et område med stor relevans og etterspørsel. Administrasjonen anbefaler derfor en styrking av den internasjonale stimuleringspotten.

Mål 3: Porteføljen skal bidra til forskningsinfrastruktur av nasjonal strategisk interesse og legge til rette for at ressursene utnyttes best mulig

INFRASTRUKTUR-ordningen er evaluert som en suksess, med positiv effekt på samarbeid, samfunnsnytte og strategisk utvikling. Det er behov for å begrense antallet søknader og en bedre strategisk forankring hos eierinstitusjonene i den nåværende ordningen.

Administrasjonen ser at nåværende kapasitet i Norge innen tungregning for forskning og KI ikke er dekkende for dagens kjente behov. Å holde investeringene på samme nivå som i dag, tilsier at gapet mellom behov og kapasitet vil fortsette å øke og Norge vil sakke enda mer akterut sammenlignet med nordiske og relevante EU-land. For at forskere ved norske universiteter og institutter skal ha tilgang til datainfrastrukturer som muliggjør forskning og utdanning i verdensklasse er en satsing på tungregning, lagring og tilgjengeliggjøring av FAIR data helt nødvendig. Det er derfor behov for betydelig investering i tungregning, datainfrastruktur for FAIR forskningsdata og støttetjenester.

Dersom situasjonen krever det bør forskningsinfrastrukturer som vurderes som særlig utsatt for å sikre kunnskap, prioriteres.

Mål 4: Det nasjonale forskningssystemet skal være preget av god forskningskultur

Rekrutteringsvirkemidler som doktorgrads- og postdoktorstillinger, forskerskoler og vitensentre oppnår i stor grad sine mål. Antallet doktorgrader har økt, men andelen finansiert av Forskningsrådet er stabil. I 2025 er det bevilget 120 millioner kroner til vitensentre. Nye tiltak som mobilitetsstipend og entreprenørskapsstipend skal styrke samspill med arbeidslivet og fremme innovasjon.

Forskningsrådet stiller også tydeligere krav til forskningsetikk og integritet. Innenfor åpen forskning er andelen åpent tilgjengelige artikler høy, men overgangen til diamant-publisering går tregt. Forskningsrådet deltar i et EU-samarbeid for å utvikle en felles diamant-publiseringsplattform.

Forsknings- og innovasjonssystemet er i endring og det er behov for mer forskningsbasert kunnskap om hvordan forsknings- og innovasjonssystemet fungerer. Satsingen er per nå på 13,5 millioner kroner i året, og porteføljestyret vurderer det slik at dette ikke er tilstrekkelig. Administrasjonen anbefaler derfor en styrking av satsingen på forskning om forsknings- og innovasjonspolitik, slik at det kan gjennomføres en ny utlysning i 2027.

Oppsummert foreslår administrasjonen følgende satsinger:

- Investeringer i infrastruktur for tungregning og FAIR forskningsdata
- Styrket innsats innenfor forskning om forsknings- og innovasjonssystemet
- Institutsatsing for næringslivet
- Styrking av Nærings- og Offentlig sektor Ph.d.

- Styrking av FORSTERK-ordningen
- Økning av den internasjonale stimuleringspotten

Sak PS-Forskningssystemet 56/25

Refleksjonsnotat: Forskningskultur i møte med globale endringer

Til	Ansvarlig Direktør	Saksbehandler	Vedlegg
Porteføljestyret for forskningssystemet	Johannes W. Løvhaug	Lillian M. Baltzrud	1. Utkast til refleksjonsnotat
Fra			
Områdedirektør			
Benedicte Løseth			

BESLUTNINGSSAK

Forslag til vedtak

Porteføljestyret for forskningssystemet vedtar utkast til refleksjonsnotat med de endringene som kom fram i møtet. Porteføljestyreleder gis fullmakt til å godkjenne en endelig versjon.

Porteføljestyret bed administrasjonen om å tilrettelegge for følgende formidlingstiltak:

- Refleksjonsnotatet publiseres på porteføljestyret nettsider.
- Refleksjonsnotatet legges fram for Forskningsrådets styre i oktober eller desembermøtet.
- Refleksjonsnotatet sendes de øvrige 10 porteføljestyrene i Forskningsrådet til orientering.
- Forskningsrådets administrasjon bistår med å skrive en kronikk eller leserinnlegg i Khrono
- Forskningsrådet arrangerer et frokostmøte om tematikken.

Kort bakgrunn

I porteføljeplanen til forskningssystemstyret er et av tiltakene under «Prioritering 5. Porteføljestyret vil utvikle og følge opp tverrgående planer og retningslinjer som berører forskningskultur», at porteføljestyret skal «Utarbeide refleksjonsnotater om forskningskultur og om andre av porteføljestyrets ansvarsområder». I møte 1/25 ble det oppnevnt et arbeidsutvalg for arbeidet med refleksjonsnotater og i møte 2/25 ble det besluttet at tema for refleksjonsnotat 2026 skulle være forskningskultur i møte med globale endringer.

I møte 3/25 ble utkast til refleksjonsnotatet «Forskningskultur i møte med globale endringer» diskutert og det ble besluttet at arbeidsutvalget skulle innarbeide innspillene fra porteføljestyret og legge fram en ny versjon i møte 4/25. I mellomtiden har en versjon ligget ute på Teamsrommet til porteføljestyret og det har vært mulig for porteføljestyret medlemmer å kommentere og komme med forslag til tekst.

Hvorfor saken fremmes til dette møtet

I dette møtet legges utkast til refleksjonsnotat fram for porteføljestyret for et endelig vedtak, samt en beslutning om formidlingstiltak.

Hovedpunkter

Refleksjonsnotatet

Arbeidsutvalget har i hovedsak gjort følgende endringer etter forrige porteføljestyremøte:

- **Tittel og innledning:** Den nye versjonen har en mer detaljert innledning som beskriver forskningskulturens betydning og de globale endringene som påvirker den.
- **Åpenhet:** Det er lagt til mer detaljer om åpenhet i forskning, inkludert utfordringer med å balansere åpenhet og sikkerhet, spesielt i lys av geopolitiske spenninger.
- **Ansvarlig forskning:** Den nye versjonen utdyper ansvarlig forskning, inkludert etiske refleksjoner og samfunnseffekter. Det er også lagt til informasjon om nasjonale retningslinjer for ansvarlig internasjonalt kunnskapssamarbeid.
- **Forskningsintegritet:** Det er lagt til mer detaljer om forskningsintegritet, inkludert europeiske retningslinjer og utfordringer med desinformasjon og politisk press.
- **Internasjonalt samarbeid:** Den nye versjonen har en mer omfattende diskusjon om internasjonalt samarbeid, inkludert geopolitiske spenninger og sikkerhetsutfordringer.
- **Flerbruksteknologier:** Det er lagt til en seksjon om flerbruksteknologier (dual-use), som beskriver forskning og innovasjon med både sivile og militære anvendelser.
- **Råd og anbefalinger:** Den nye versjonen inneholder konkrete råd og anbefalinger rettet mot Forskningsrådet for å styrke forskningskulturen og håndtere utfordringer knyttet til åpenhet, ansvarlighet, forskningsintegritet og internasjonalt samarbeid.
- **Referanser og kilder:** Det er lagt til flere referanser og kilder i den nye versjonen for å støtte de ulike punktene og anbefalingene.

Formidlingsplan

Målsetningen med refleksjonsnotatet er i hovedsak å løfte frem sentrale problemstillinger og dilemmaer, og stimulere til refleksjon og diskusjon i forskningssektoren. Selv om innholdet er relevant for alle aktører, er rådene nå likevel særlig rettet mot Forskningsrådet. Begrunnelsen for det er at gjennom sin rolle som premissleverandør for forskningspolitikk og -finansiering, har Forskningsrådet betydelig innflytelse på utviklingen av forskningssystemet og forskningskulturen. Det at refleksjonsnotatet nå har en tydelig adressat gjør det også enklere å legge opp en formidlingsplan, som retter seg mot Forskningsrådet og dets styresystem spesielt, men også mot sektoren som helhet generelt.

Det foreslås følgende formidlingstiltak:

- Refleksjonsnotatet publiseres på porteføljestyret nettsider.
- Refleksjonsnotatet legges fram for Forskningsrådets styre i oktober eller desembermøtet.
- Refleksjonsnotatet sendes de øvrige 10 porteføljestyrene i Forskningsrådet til orientering.
- Forskningsrådets administrasjon bistår med å skrive en kronikk eller leserinnlegg i Khrono
- Forskningsrådet arrangerer et frokostmøte om tematikken.

**Forberedelse /
prosess**

Administrasjonen har utviklet saken

Videre saksgang

Administrasjonen innarbeider evt. endringsforslag som kommer i porteføljestyremøtet og sender endelig versjon til porteføljestyreleder for godkjenning. Når refleksjonsnotatet er godkjent publiseres det på porteføljestyrets nettsider og deretter følges formidlingsplanen nevnt over opp. Administrasjonen holder porteføljestyrets medlemmer orientert når formidlingstiltakene planlegges og iverksettes, involverer porteføljestyret ved behov og kommer tilbake til porteføljestyret i møte 5/25 med en statusoppdatering.

Refleksjonsnotat: Forskningskultur i møte med globale endringer

Gjennom refleksjonsnotater ønsker Porteføljestyret for forskningssystemet å løfte frem noen sentrale problemstillinger og dilemmaer forskningssystemet står overfor. Hensikten er å stimulere til refleksjon og diskusjon over spørsmål som krever avveining mellom ulike hensyn. Rådene som gis er særlig rettet mot Forskningsrådet, men innholdet er relevant for alle aktører i forskningssektoren

Forskning utføres i et fellesskap som strekker seg over landegrenser, organisasjoner og tid. Forskningskulturen er de normer og verdier, praksiser og standarder som ligger til grunn i forskningsfellesskapet, som integritet, åpenhet og samarbeid. Disse verdiene preger både daglige rutiner og overordnede praksiser i forskningen.

God forskningskultur er en grunnleggende forutsetning for forskning av høy kvalitet og som gir samfunnsnytte. Den sikrer at kunnskap utvikles og videreføres på tvers av miljøer og over tid, og danner grunnlaget for innovasjon, politikkutforming og samfunnsutvikling. Når forskningen rammes inn av verdier som ansvarlighet og samfunnsrelevans, øker sannsynligheten for at den får positiv samfunnseffekt (impact) gjennom løsninger, ny teknologi og bedre tjenester, og bidrar til bærekraftig utvikling.¹ I Science Europe sin definisjon av forskningskultur løftes videre felles verdier som autonomi, frihet, omsorg, kollegialitet, likestilling, mangfold og inkludering inn i begrepet forskningskultur.² God forskningskultur fremmer attraktive og gode forskerkarrierer og et godt ytringsklima.

I dag ser vi at geopolitiske spenninger kan utfordre verdier som åpenhet, ansvarlig forskning, forskningsintegritet og internasjonalt samarbeid. Som en konsekvens har forskningssikkerhet kommet høyt på agendaen og er et politikkområde i rask utvikling. Også flerbruksteknologier (dual-use-) – altså forskning og innovasjon med både sivile og militære anvendelser – har fått økt politisk og strategisk oppmerksomhet. Dette stiller nye krav til forskningssystemet og krever refleksjon om hvordan vi kan ivareta de grunnleggende verdiene i forskningskulturen, samtidig som vi møter den nye situasjonen. Videre blir tradisjonelle skillelinjer mellom åpenhet, ansvarlighet og sikkerhet i forskningssystemet utfordret, og dette krever ny refleksjon om forskningskultur, etikk og internasjonalt samarbeid.

I dette notatet ønsker vi å rette søkelyset mot forskningskulturen og forskningssystemet og hvordan dette påvirkes av globale endringer. Vi vil trekke fram noen sentrale utfordringer og dilemma vi står overfor og håper å bidra til refleksjon og diskusjon. Avslutningsvis presenteres råd og anbefalinger,

¹ Se bl.a. SDG Knowledge Hub 2025: [Science, Policy, and Society: A Trinity That Can Accelerate the 2030 Agenda](#) og MIT Press Direct Perspectives on Science Volume 31, Issue 6: [Societal Impact in Research Collaborations beyond the Boundaries of Science](#).

² Science Europe 2025: Morris, J., Šinkūnienė, J. and Sean Sapcaru, S.: [A Vision & Framework for Research Cultures: Improving the Condition for Researchers, Research ideas, and the Research Endeavour](#).

med særlig vekt på Forskningsrådets rolle i å styrke forskningskulturen og sikre et sterkt og tillitsvekkende forskningssystem.

Verdier, utfordringer og dilemmaer

Verdier og praksiser som åpenhet, ansvarlig forskning, forskningsintegritet og internasjonalt samarbeid. Vi ønsker en forskningskultur som fremmer kvalitet og integritet i forskningen, og sikrer at forskningen bidrar positivt til samfunnet. Et mangfoldig og inkluderende forskningssystem gir et bredt spekter av forskningsideer og bidrag.

I det følgende vil vi se særlig på åpenhet, ansvarlighet, internasjonalt samarbeid og forskningsintegritet. Dette er fire sentrale verdier for kvalitet og tillit. Samtidig er det verdier der en ny internasjonal situasjon med geopolitiske spenninger, mer samspill mellom sivil og militær forskning og fallende tillit til forskning gir noen særlige utfordringer for forskningssystemet, og noen muligheter.

Åpenhet

Åpenhet i forskning handler både om åpenhet i forskningsfellesskapet, og om kommunikasjon med samfunnet og relevante brukere av forskningen.

Åpenhet er en grunnpilar i et velfungerende forskningssystem. Det fremmer tillit, etterprøvbarhet og kunnskapsdeling, og er avgjørende for å sikre at forskningen kommer samfunnet til gode. Et åpent forskningssystem gjør det lettere å samarbeide internasjonalt og gjenbruke forskningsresultater, og styrker forskningskvaliteten og effektiviteten i forskningssystemet. Når forskere formidler kunnskap, og samtidig lytter til samfunnets behov og perspektiver styrkes relevansen og tilliten til forskningen. Det har derfor vært et sentralt forskningspolitisk mål å fremme åpenhet i forskning, blant annet ved å fremme åpen tilgang til resultater, publikasjoner, data, forskningsprosessen mm. Samtidig skal åpenheten balanseres mot andre hensyn, som personvern og forretningshemmeligheter.

Når geopolitisk spenning og sikkerhetsrisikoer øker, blir det stadig vanskeligere å balansere åpenhet med behovet for å beskytte sensitiv informasjon. Enkelte forskningsmiljøer må skjerme informasjon for å unngå uønsket kunnskapsoverføring, og dette kan føre til mindre åpenhet og tillit. I tillegg skaper økt involvering av flere aktører i skjermet og gradert forskning risiko for tap av sensitiv informasjon, noe som igjen kan svekke tilliten hos internasjonale samarbeidspartnere.

Flerbruksteknologiforskning er en integrert del av innovasjonssystemet, særlig innenfor områder som kunstig intelligens, bioteknologi, kvanteteknologi og cybersikkerhet. Dette stiller krav til forskningsinstitusjoner og forskere, som må utvikle kompetanse og rutiner for å identifisere, håndtere og reflektere over mulige samfunnsmessige konsekvenser og risikoer knyttet til kunnskapsoverføring, eksportkontroll og etisk ansvar. Ulike land har utviklet ulike modeller for å balansere forskning, innovasjon, sikkerhet og åpenhet, og det er behov for å lære av beste praksis internasjonalt.³

I den nye internasjonale situasjonen har hensynet til nasjonal sikkerhet blitt stadig viktigere. Her oppstår nye dilemma som kan svekke internasjonalt samarbeid og akademisk frihet og true nasjonal sikkerhet. Dette skaper dilemmaer for forskningskulturen, som må balansere verdier som åpenhet, tillit og sikkerhet.

I rapporten *Et helhetlig forskningssystem for åpen, skjermet og gradert forskning* brukes begrepet "så åpent som mulig og så lukket som nødvendig" om et helhetlig forskningssystem som balanserer

³ European Commission 2025: [Unlocking the potential of dual-use research and innovation](#).

akademisk åpenhet med nasjonal sikkerhet. I et slikt system skal åpenhet og akademisk frihet fortsatt være normen i sivil forskning, samtidig som hensynet til nasjonal sikkerhet ivaretas ved å skjerme informasjon og forskning som kan være sensitiv eller skade nasjonale interesser dersom den blir kjent for uvedkommende.⁴

Tidligere har store investeringer i forsvarsrelatert FoU hatt betydelig overføringsverdi til sivil utvikling. Typisk for de siste tiårene er at resultater fra den sivile forskningen har fått økende betydning innenfor anvendelser innenfor forsvar og beredskap. Økt bruk av sivile forskningsmiljøer innenfor forsvar, sikkerhet og beredskap kan styrke innovasjonsevnen og bidra til flerbruksmuligheter. En opprettelse av en ny satsting i Forskningsrådet for å styrke forskning relevant for forsvar, sikkerhet og beredskap, som det foreslås i den nevnte rapporten, kan bidra til mer samspill mellom forskergrupper ved forskningsinstitusjonene og relevante brukere av den nye kunnskapen.⁵

Å ivareta forskningens åpenhet samtidig som kunnskap som er kritisk for nasjonal sikkerhet er krevende og forutsetter refleksjon og høy bevissthet og kompetanse fra alle aktørene i forskningssystemet. Det må legges til rette for at alt som kan være åpent holdes åpent og at det gjøres kritiske vurderinger slik at man ikke skjermer mer enn nødvendig. Forskningssystemet må ha tydelig definerte skiller mellom det åpne og det lukkede systemet. Det må være infrastruktur til å håndtere dette og fleksible overganger så forskere kan bevege seg mellom det åpne og lukkede systemet. Det må være mulig å kombinere akademisk karriere med deltakelse i skjermet forskning.

Ansvarlig forskning

Ansvarlig forskning handler om å sikre at forskningen er etisk, transparent og ikke til skade for samfunnet. Det vil for eksempel innebære forhold som å beskytte forskningsdata, respektere forskningsetiske normer og ivareta nasjonal sikkerhet. Noen ganger kan slike forhold stå i motsetning til hverandre. Ansvarlig forskning forutsetter en kultur som verdsetter kvalitet, autonomi, etisk refleksjon og engasjement, slik at man stadig gjør vurderinger om forskningen og hvordan den gjennomføres.

Ansvarlig forskning krever en helhetlig tilnærming der forskere reflekterer over samfunnseffekter (impact), teknologisk kompleksitet og brukermedvirkning. I en internasjonal situasjon preget av økte geopolitiske spenninger og sikkerhetsutfordringer, blir ansvarlighet i forskning og refleksjon rundt hva dette innebærer i ulike sammenhenger enda viktigere.

Økt bevissthet om forskningssikkerhet og ansvarlighet kan styrke forskningskulturen og beskytte nasjonale interesser. Økte krav til forskningssikkerhet påvirker rammevilkår for internasjonale samarbeid og ansettelse av personer enkelte land, som Kina og Russland. Dette kan påvirke arbeids- og fagmiljøet negativt ved å føre til mistenkeliggjøring og mindre inkludering dersom det ikke håndteres riktig. Ifølge PSTs trusselvurdering for 2025 er akademiske institusjoner og kunnskapsbedrifter særlig utsatt for spionasje fra stater Norge ikke samarbeider sikkerhetspolitisk med, spesielt Kina og Iran.⁶

Utvikling av nasjonale retningslinjer for ansvarlig internasjonalt kunnskapssamarbeid er viktig for å sikre forsvarlig deling og bruk av kunnskap. Gode rutiner på institusjonene for ansettelser og ivaretagelse av ansatte, samt opplæring av forskere og administrasjon i flerbruksteknologier,

⁴ Forskningsrådet, FFI og NSM 2023: [Et helhetlig forskningssystem for åpen, skjermet og gradert forskning](#).

⁵ Forskningsrådet, FFI og NSM 2023: [Et helhetlig forskningssystem for åpen, skjermet og gradert forskning](#).

⁶ [Nasjonal trusselvurdering 2025](#).

eksportkontroll og ansvarlig internasjonalisering, er viktig for å sikre gode og inkluderende arbeidsforhold som ivaretar forskningssikkerheten.

Forskningsintegritet

Forskningsintegritet er avgjørende for å sikre troverdighet, kvalitet i forskningen og tillit til forskning i samfunnet. Den handler om ærlighet, etterrettelighet og respekt for forskningsetiske normer og henger tett sammen med de andre verdiene i forskningskulturen. Europeiske retningslinjer trekker fram fire grunnprinsipper: pålitelighet, ærlighet, respekt og ansvarlighet.⁷ Disse prinsippene skal veilede forskere i alle deler av forskningsprosessen – fra idé til publisering – og gjelder på tvers av fagområder og institusjonelle rammer. Opplæring, institusjonell støtte og tydelige retningslinjer er viktig for ivaretagelse av forskningsintegritet.

For å opprettholde tilliten til forskning må den være uavhengig og redelig. Dette innebærer at forskere må kunne arbeide fritt fra politisk, økonomisk eller ideologisk press, og at forskningsresultater presenteres presist og etterrettelig og publiseres åpent. Det er viktig at også oppdragsgivere og brukere av forskning, så vel som forskerne selv, har forståelse for hva redelig forskning innebærer. Alle parter i forskningssamarbeid må inngå klare avtaler om integritet, rettigheter og ansvar allerede ved oppstart. Forskningsoppdrag er viktige for å utvikle ny kunnskap på bestemte områder, men «spesifikt ønskede» resultater kan ikke bestilles. Institusjoner har et særlig ansvar for å fremme en kultur for forskningsintegritet gjennom opplæring, tydelige retningslinjer og støtte til forskere på alle nivåer.

Desinformasjon, politisk press og svekket tillit til forskning utfordrer i så måte forskningssystemets legitimitet, integritet og troverdighet. Politisk motiverte vilkår for finansiering, som vi ser eksempler på i USA under Trump-regjeringen, truer akademisk frihet og setter forskningens integritet i fare.⁸ Åpenhet om forskningen og formidling av forskningsresultater til offentligheten kan motvirke dette. Større vekt på åpenhet og ansvarlighet i forskningen kan også bidra til økt tillit til forskningssystemet. I stortingsmeldingen *Sikker kunnskap i en usikker verden* understrekes også behovet for å bekjempe desinformasjon og styrke tilliten til forskning.⁹

Svekket forskningsintegritet kan føre til mindre åpenhet og mer kontroll av forskning, noe som igjen kan hemme innovasjon og samfunnsnytte og undergrave forskningens troverdighet. Samtidig kan økt oppmerksomhet rundt forskningsetikk og formidling styrke tilliten til forskning og bidra til en mer sterkere forskningskultur. Institusjonene har viktig ansvar for å gi forskningsetisk opplæring, og legge til rette for refleksjon om forskningsetikk og integritet gjennom hele karrieren.

Strengere sikkerhetskrav og mistenkeliggjøring av forskere fra enkelte land kan imidlertid skape barrierer for samarbeid og svekke verdier som internasjonalisering, mangfold og akademisk frihet. For å møte disse dilemmaene må forskningsinstitusjoner balansere behovet for sikkerhet med prinsippene om åpenhet, respekt og rettferdighet – og sikre at tiltak for forskningssikkerhet ikke går på bekostning av forskningsintegritet.

Internasjonalt samarbeid

Det norske forskningssystemet har blitt stadig mer internasjonalt. De siste årene har det vært en betydelig økning i internasjonal sampublisering og internasjonale prosjektsamarbeid, og innslaget av

⁷ ALLEA 2023: [The European Code of Conduct for Research Integrity. Revised edition 2023.](#)

⁸ HARVARD Kennedy School 2025: [Examining threats to academic freedom in America and the world.](#)

⁹ Kunnskapsdepartementet 2024: [Meld. St. 14 \(2024-2025\) Sikker kunnskap i en usikker verden.](#)

utenlandske forskere i norsk forskning har økt vesentlig.¹⁰ Som en liten forskningsnasjon er Norge avhengig av internasjonalt samarbeid for å opprettholde høy kvalitet og sikre relevans i forskningen. Uten dette samarbeidet risikerer vi at kvaliteten på forskningen svekkes og at norske fagmiljøer mister tilgang til den nyeste kunnskapen og metodikken.

Veksten i internasjonal mobilitet blant forskere og mer forskningssamarbeid på tvers av landegrenser har styrket norske forskningsmiljøer og ført til en mer globalisert forskningskultur og økt kunnskapsdeling og innovasjon. USA er en viktig forskningspartner, men politiske endringer der påvirker internasjonalt samarbeid. Omfattende kutt i budsjettene til høyere utdanning og forskning, kombinert med politisk motiverte vilkår for videre statlig finansiering truer sentrale akademiske verdier. Det utfordrer internasjonalt samarbeid om data og infrastruktur og vanskeliggjør samarbeid om sentrale forskningstema.

Geopolitiske spenninger reiser viktige spørsmål om forskningens rolle i samfunnet. Skal forskning tjene nasjonale interesser, statens behov eller bredere samfunnsinteresser? Det er ikke tilstrekkelig å styrke formidlingen for å øke tilliten – vi må også forstå hvordan forskning brukes og hvem den tjener. I en tid med økt politisk uro og sikkerhetsutfordringer må forskningssystemet reflektere over sin rolle og sikre at forskningen fortsatt er uavhengig, inkluderende og samfunnsnyttig.

Økt militær spenning og geopolitisk uro har ført til at forskningssikkerhet har blitt en viktigere dimensjon i forskningssystemet. Eksportkontroll, flerbruksteknologier og endrede sikkerhetspolitiske prioriteringer kan begrense samarbeid med land Norge ikke har sikkerhetspolitisk samarbeid med, og svekke internasjonalt samarbeid generelt. Dette kan føre til redusert forskermobilitet, mindre mangfold og svekket akademisk frihet. Forskjeller i forskningsetiske normer mellom land, eller fravær av slike, kan også skape samarbeidsproblemer. Samtidig er kunnskapssektoren blitt et mål for utenlandsk etterretning og påvirkning, noe som har ført til skjerpede rutiner for rekruttering og håndtering av sensitiv informasjon ved norske institusjoner.¹¹

Å løfte standarden for forskningssikkerhet og få til et godt samspill mellom ansvarlige myndigheter og etater vil bidra til at det norske forskningssystemet er motstandsdyktig, slik at vi kan fortsette å samarbeide åpent med de beste fagmiljøene internasjonalt. Dette arbeidet forutsetter sterk bevissthet om de grunnleggende verdiene som forskningskulturen bygger på og godt samspill mellom ansvarlige institusjoner og etater.

¹⁰ NIFU arbeidsnotat 4/2025: Rustad Markussen, H., Karlstrøm, H. og Wendt, K.: [Internasjonalt forskningssamarbeid og geopolitikk. En oversikt over Norges internasjonale sampublisering og inngående forskermobilitet.](#)

¹¹ NIFU Innsikt 7/2025: Schwach, V.: [Policy Brief 02.05.2025 om Meld. St. 14 \(2024-2025\) Sikker kunnskap i en usikker verden.](#)

Råd

Dette refleksjonsnotatet har som mål å løfte frem sentrale problemstillinger og dilemmaer, og stimulere til refleksjon og diskusjon i forskningssektoren. Selv om innholdet er relevant for alle aktører, er rådene særlig rettet mot Forskningsrådet. Gjennom sin rolle som premissleverandør for forskningspolitikk og -finansiering har Forskningsrådet betydelig innflytelse på utviklingen av forskningssystemet og forskningskulturen. Med ansvar for agendasetting, forskningspolitisk rådgivning og utforming av virkemidler og konkurransearena, har Forskningsrådet en særlig viktig rolle for å styrke forskningskulturen og etablere mekanismer som støtter forskere og forskningsorganisasjoner i møte med utfordringer knyttet til åpenhet, ansvarlighet, forskningsintegritet, internasjonalt samarbeid og etiske dilemmaer.

1. For å styrke bevisstheten om verdiene i forskningskulturen og møte utfordringer som følger av geopolitisk uro, desinformasjon og forskningssikkerhet, bør Forskningsrådet

- Tilrettelegge for at alle porteføljestyrene oppretter arenaer for refleksjon og dialog om forskningsetikk, sikkerhet og internasjonalisering, og styrke formidlingen av kvalitetssikret forskningsinformasjon til offentligheten. Ett tiltak kunne være å videreutvikle Forskningsrådet som en møteplass på tvers av prosjekter, der forskere får anledning til å dele erfaringer og reflektere over forskningskulturens verdier.
- Bidra til opplæring og støtte opplæringstiltak for forskere og forskningsadministrasjon om forskningsetikk, integritet, sikkerhet og ansvarlighet, inkludert flerbruksteknologier og eksportkontroll.
- Bidra til at forskningen er så åpen som mulig, og så sikker som nødvendig, og bidra til en felles forståelse av hvordan dette kan balanseres i forskningssystemet.

2. For å utvikle policyer som styrker forskningskulturen og forskningssikkerheten, bør Forskningsrådet, alene eller i samarbeid med andre aktører:

- Fremme ansvarlig internasjonalt samarbeid med nye og etablerte partnere, basert på felles verdier og etisk kunnskapsdeling.
- Bidra til å styrke institusjonell kapasitet for håndtering av sikkerhetsutfordringer.
- Delta aktivt i europeiske initiativer for forskningssikkerhet og erfaringsdeling, og støtte fleksible mekanismer for åpen og skjermet forskning.

3. Forskningsrådet bør styrke kravene til forskningssikkerhet og ansvarlighet i søknadsprosesser og prosjektoppfølgning ved å:

- Kreve risikovurdering av internasjonalt samarbeid i søknader, der det vurderes samarbeid om sensitiv teknologi, samarbeid med ikke-allierte land og mulige etiske og sikkerhetsmessige utfordringer.
- Stille krav til samarbeidsavtaler med utenlandske aktører, inkludert akademisk frihet, menneskerettigheter, gjensidighet og exit-strategier.
- Sikre åpenhet om finansieringskilder og forskernes tilknytninger, og stille krav til institusjonell kompetanse og opplæring i forskningssikkerhet der dette er relevant.

Sentrale begreper

Forskningssystemet: Omfatter aktører som utfører og anvender forskning og relasjonene mellom dem, samt organisering og finansiering av forskningsaktiviteter. De fire forskningsutførende sektorene - universiteter og høyskoler, helseforetak, forskningsinstitutter og næringsliv - har ulike samfunnsoppdrag. I tillegg utfører offentlig sektor i økende grad forskning.

Forskingskultur: Handler om normer, verdier og praksiser som styrer hvordan forskning utføres. Det omfatter aspekter som frihet, etikk, samspill og åpenhet i forskningsprosessen. Forskningskultur utvikles over tid, og illustrerer hvordan god forskning i seg selv krever tid til refleksjon, kvalitetssikring og faglig modning. Praksis ved fagfelleevaluering og kollegial støtte er viktige deler av en kultur for kvalitet, og kan gi rom for faglig utvikling, trygghet og sterkere fellesskap.

Geopolitisk spenning: Endringer i den globale politiske situasjonen som påvirker internasjonalt samarbeid og forskningssikkerhet. Dette inkluderer økt rivalisering mellom stormakter, krig i Europa og utfordringer knyttet til samarbeid med autoritære regimer.

Forskningssikkerhet: Identifisering og håndtering av risiko knyttet til uønsket kunnskapsoverføring, uønsket påvirkning og innblanding i forskning, samt brudd på forskningsetikk og faglig integritet gjennom bruk av kunnskap og teknologi til å underminere sentrale samfunnsverdier.

Desinformasjon: Spredning av falsk informasjon, inkludert fabrikkerte data og forskningsresultater. Slik spredning underminerer tillit til forskning og skaper usikkerhet i samfunnet.

Flerbruksteknologi (dual-use): Produkter, programvare, kunnskap eller teknologi som har potensial til å brukes både til sivile og militære formål. Dette omfatter både generelle teknologier (som kunstig intelligens, bioteknologi, kvanteteknologi, nanoteknologi og avanserte materialer) og mer spesifikke løsninger, hvor bruksområdet kan være både samfunnsnyttig og sikkerhetsrelatert. Begrepet favner både tilsiktet og utilsiktet bruk, og inkluderer både direkte og indirekte anvendelser innenfor forsvar, sikkerhet, samfunnsberedskap og sivile sektorer.

Andre kunnskapskilder

- ALLEA 2023: [The European Code of Conduct for Research Integrity. Revised edition 2023.](#)
- Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse Rapport 12/2024: [Geopolitisk spenning og internasjonalt kunnskapssamarbeid. En kvalitativ studie av erfaringer i norske fagmiljø.](#)
- European Commission 23. May 2024: [Council Recommendation on enhancing research security.](#)
- European Commission 2025: [Unlock the potential of dual-use research and innovation.](#)
- European Commission 2025: [ESIR Making the most of EU Research and Innovation Investments: Rethinking dual use.](#)
- Forskningsrådet, FFI og NSM 2023: [Et helhetlig forskningssystem for åpen, skjermet og gradert forskning.](#)
- G7 Science and Technology Ministers' Meeting Communiqué 2024: [Common Values and Principles on Research Security and Research Integrity.](#)

- Kunnskapsdepartementet 2024: [Meld. St. 14 \(2024-2025\) Sikker kunnskap i en usikker verden.](#)
- NIFU Innsikt 9/2024: Sivertsen, G.: [Sino-Norwegian collaboration in science: An analysis based on articles in Web of Science.](#)
- NIFU Rapport 12/2024: Aksnes, D. W. [Mapping Norwegian Polar and Svalbard Research. Bibliometric Indicators and Research Statistics.](#)
- NIFU Rapport 2/2025: Furhold, J. og Børing, P.: [Kompetanse og arbeidskraft. Innsikter fra NHOs Kompetansebarometer 2024.](#)
- NIFU Arbeidsnotat 4/2025: Rustad Markussen, H., Karlstrøm, H. og Wendt, K.: [Internasjonalt forskningssamarbeid og geopolitikk. En oversikt over Norges internasjonale sampublisering og inngående forskermobilitet.](#)
- NIFU Innsikt 7/2025: Schwach, V.: [Policy Brief 02.05.2025 om Meld. St. 14 \(2024-2025\) Sikker kunnskap i en usikker verden.](#)
- NUPI 2022: Gåsemyr, H. J., Fjæstad, K., Tvedt Hogstad, M. E.: [UTFORDRENDE KUNNSKAPSSAMARBEID: Etiske og sikkerhetsrelaterte utfordringer som forskere og kunnskapsinstitusjoner i Norge møter i internasjonale samarbeid.](#)
- OECD STI Policy Paper 130/2022: [INTEGRITY AND SECURITY IN THE GLOBAL RESEARCH ECOSYSTEM.](#)
- Science Europe 2025: Morris, J., Šinkūnienė, J. and Sean Sapcaru, S.: [A Vision & Framework for Research Cultures: Improving the Condition for Researchers, Research ideas, and the Research Endeavour.](#)

Sak PS-Forskningssystemet 57/25

Forskningsrådets strategiske ansvar for instituttsektoren

U.off. §14, 1. ledd

Til	Ansvarlig Direktør	Saksbehandler	Vedlegg
Porteføljestyret for forskningssystemet	Johannes W. Løvhaug	Asbjørn Mo	1. Sak PS-FS 54/24 Vedlegg 1 Orientering om Forskningsrådets ansvar Instituttsektor
Fra			
Områdedirektør Benedicte Løseth			

DRØFTINGSSAK

Forslag til vedtak Porteføljestyret tar administrasjonens innspill til videreutvikling av Forskningsrådets strategiske ansvar for instituttsektoren til orientering og peker på følgende problemstillinger som viktige å ta tak i, i det videre arbeidet: ... [Her følger en kulepunktliste basert på porteføljestyrets diskusjon.]

Kort bakgrunn Et viktig punkt i [Meld.St.14 Sikker kunnskap i en usikker verden](#) (her kalt «Systemmeldingen») er instituttene som oppdragsinstitutter. Meldingen påpeker at «de samlede kostnadene til innkjøpt FoU fra forskningsinstituttene har hatt en nedgang» men også at nedgangen først og fremst skyldes «endringer i FoU-aktiviteten i næringene som er tilknyttet utvinning av olje og gass», samt at næringslivet ellers «kjøper omtrent like mye FoU fra instituttsektoren i 2022 som i 2013». Meldingen bebuder at «Regjeringen vil foreta en gjennomgang av forskningsinstituttene rolle i forskningssystemet og vurdere mulige tiltak som kan styrke oppdragsmarkedet og koblingene mellom næringslivet og forskningsmiljøene med tanke på omstilling og utvikling» (s. 81). Videre vil Regjeringen «styrke oppdragsforskningen [...]» bl.a. «gjennom å videreutvikle og konkretisere Forskningsrådets [...] strategiske ansvar for instituttsektoren» (s. 81).

Porteføljestyret ble i november 2024 orientert om Forskningsrådets forvaltning av sitt særskilte, strategiske ansvar for instituttsektoren (Sak PS-FS 54/24, se vedlegg). Dette ansvaret er til dels operasjonalisert i noen løpende driftsoppgaver. Disse inkluderer innhenting av nøkkeltall for instituttene personell, finansiering og vitenskapelige publisering o.a. faglige leveranser, samt analyse og rådgivning knyttet til dette. Videre inngår beregning og utbetaling av grunnbevilgning til institutter omfattet av [retningslinjer for statlig grunnbevilgning](#), samt overvåkning av om instituttene tilfredsstiller retningslinjenes krav, også de som søker om å bli omfattet av retningslinjene. I tillegg innhenter og kontrollerer vi hvert år instituttene timesatser slik at vi kan fullfinansiere deres kostnader i prosjekter finansiert av oss. (Oversikten her er ikke fullstendig.)

Hvorfor saken fremmes til dette møtet Etter at Systemmeldingen ble lagt frem, har administrasjonen hatt ett møte med KD der det ble signalisert at Forskningsrådet ville bli konsultert og få en rolle i den videre oppfølgingen, uten at dette ble ytterligere konkretisert. I tillegg har porteføljestyret bedt administrasjonen om en sak som drøfter hvordan Forskningsrådets strategiske ansvar for instituttsektoren kan videreutvikles. Denne saken løfter frem noen utfordringer administrasjonen mener Forskningsrådet bør vurdere å gå nærmere inn, i dialog med KD o.a. relevante departementer og instituttene.

Hovedpunkter

Avgrensning: Denne saken dreier seg om retningslinjeinstituttene

Vi har valgt å begrense diskusjonen til den delen av instituttsektoren som er omfattet av ovenfor nevnte retningslinjer for grunnbevilgning (kalt «retningslinjeinstituttene» i Systemmeldingen), noe vi oppfatter å samsvare med intensjonen bak Systemmeldingens utsagn sitert ovenfor. De statlige forvaltningsinstituttene (som Folkehelseinstituttet, Havforskningsinstituttet og Forsvarets forskningsinstitutt, og som ikke er omfattet av retningslinjene), har en annen primærrolle i forskningssystemet enn retningslinjeinstituttene. Mens forvaltningsinstituttene i stor grad er finansiert direkte over statsbudsjettet for å levere forskningsbasert kunnskap og råd til forvaltningen, skal retningslinjeinstituttene levere forskningstjenester til næringsliv og offentlig sektor bl.a. gjennom oppdragsforskning. Det er særlig denne oppdragsrollen Systemmeldingen anser som utfordret. Viktige kjennetegn ved retningslinjeinstituttene er en svært differensiert miks av finansieringskilder og lav grunnbevilgning, noe som medfører nærhet til brukerne av instituttene forskning, men også tøffe økonomiske vilkår. Et kjernesporsmål er om deres rammevilkår i tilstrekkelig grad støtter opp om deres rolle.

En annen grunn til at vi her konsentrerer oss om retningslinjeinstituttene er at ingen annen gruppe har en så stor andel av sine FoU-inntekter fra Forskningsrådet. Sett under ett hadde de i 2024 31 % av sine driftsinntekter direkte fra Forskningsrådet. Tilsvarende tall for UH-sektorens og forvaltningsinstituttene FoU er henholdsvis 15 og 12 %.¹ Dessuten kommer betydelig del av retningslinjeinstituttene inntekter fra næringsliv og offentlig sektor fra prosjekter som også er støttet av Forskningsrådet. Dette innebærer at disse instituttene er den av våre brukergrupper som blir sterkest påvirket av endringer i Rådets finansieringsordninger, være seg ordningenes økonomiske rammer og deres eventuelle krav eller incentiver til samarbeid med, og/eller medfinansiering fra, ulike brukergrupper av forskningen som mottar vår støtte.

Problemstilling 1: Økt vår oppmerksomhet rundt forskning i samspill med brukere

Systemmeldingen er opptatt av instituttene nedgang i FoU-oppdag. Dette knytter an til den mer generelle problemstillingen: Hvordan legge til rette for at forskning tas i bruk og for et godt fungerende samspill mellom forskningsinstitusjoner og brukerne av forskning? Forskningen skal ikke bare være av høy kvalitet, den skal også komme til nytte på relativt kort sikt. Det stilles spørsmål ved om dagens mekanismer for dette er tilstrekkelige, også av instituttene selv.²

Problemstillingen er sentral i Forskningsrådets valg av finansieringsordninger. I ulik grad stiller disse krav om samarbeid mellom forskningsinstitusjoner og aktører i næringsliv eller offentlig sektor og i mange tilfeller også medfinansiering fra sistnevnte. Det er derfor grunn til å spørre om ulike forskningsinstitusjonenes egenart, styrker og rammevilkår blir sterkt nok vektlagt i våre valg av finansieringsordning. Mer spesifikt: Blir retningslinjeinstituttene nærhet til brukerne av forskningen i tilstrekkelig grad vektlagt i våre utlysninger og søknadsvurdering? Og: Krever et styrket samspill særskilt virkemiddelutvikling?

Koblingen mellom Forskningsrådets finansieringsordninger og tiltak for samspill ligger i vår porteføljestyling. Portefølje- og investeringsplanene konkretiserer om det skal være en forskningsinstitusjon, en bedrift eller en offentlig enhet som kan søke i utlysningene. Eventuelle krav til samarbeid blir også tydeliggjort. Men begrunner portefølje- og investeringsplaner i sterk nok grad sine valg knyttet til hvorvidt utlysningene skal kreve eller incentivere samarbeid mellom forskningsinstitusjoner og aktører utenfor disse? Og skal samarbeidet skje i form av FoU-oppdag til mottagere av Rådets midler i bedrifter eller offentlige enheter? For å legge til rette for at institusjoner som samarbeider godt med næringsliv eller offentlig sektor vinner frem med sine søknader, må også

¹ Tall for instituttene finnes i [Årsrapport 2024 for forskningsinstituttene omfattet av retningslinjer for statlig grunnbevilgning](#) og tilhørende nøkkeltall for 2024. Tall for UH-sektor hentet fra Indikatorrapporten avsnitt 3.1, [FoU i universitets- og høyskolesektoren](#).

² Se f.eks. Hanneborg, Spjøtvoll og Sand. [Forskningspolitikk 2/2025](#) (juni 2025), side 18.

søknadsvurderingen gjenspeile eventuelle insentiver til samarbeid (dog uten å gå på kompromiss med forskningens vitenskapelige kvalitet).

Økt oppmerksomhet rundt samspill i forskningssystemet krever også kunnskapsgrunnlag. Et bidrag til dette kunne være å inkludere tall i de årlige porteføljeanalysene for i hvor stor grad Forskningsrådets finansiering utløser forskningsfinansiering fra aktører i næringsliv og offentlig sektor. I tillegg er det relevant å tallfeste i hvor stor grad tilleggsfinansiering fra slike aktører ikke bare finansierer deres egen prosjektdeltagelse, men også forskning ved forskningsinstitusjoner. Aktørenes vilje til å finansiere forskningsinstitusjoner er et sikrere tegn på om de finner institusjonenes bidrag nyttig og relevant, enn om de kun finansierer egen innsats.

Til tross for relativt store forskjeller mellom de ulike forskningsinstitusjonenes samfunnsoppdrag og økonomiske rammevilkår, opererer Forskningsrådets med én samlet gruppe av [godkjente forskningsorganisasjoner](#). Utlysningene skiller m.a.o. ikke mellom de ulike institusjonstypene. Administrasjonen mener dette er en klok og veletablert policy, og legger derfor ikke opp til en nærmere drøfting av dette prinsippet. Vi understreker imidlertid viktigheten av at porteføljene er seg bevisst de ulike institusjonenes styrker, og hensyntar dette i sine planer. Et velfungerende forskningssystem krever ikke bare godt samarbeid mellom forskningsinstitusjoner og -brukere i næringsliv og offentlig sektor, men også mellom de ulike, ofte svært heterogene, institusjonene.

Problemstilling 2: Øke vår oppmerksomhet rundt instituttenes grunnbevilgning

Retningslinjeinstituttene har vesentlig lavere grunnbevilgning enn tilsvarende institutter i andre land.³ Videre er det ingen mekanisme som «automatisk» dimensjonerer arena-departementenes grunnbevilgnings-budsjetter etter de ulike institutt-arenaenes størrelse.

I vår [gjennomgang av grunnbevilgningsordningen](#) i 2020 sammenfattet Forskningsrådet en overordnet begrunnelse for statlig grunnbevilgning i tre krav retningslinjeinstituttene bør innfri: i) dokumentert vitenskapelig kvalitet, ii) objektivitet og iii) evne til å være driver for omstilling. En oppside ved den relativt lave grunnbevilgningen er institutter med betydelig oppmerksomhet rettet mot etablert næringsliv og offentlige institusjoner med vilje og evne til å samarbeide med forskningsinstitusjoner. Lav grunnbevilgning og «for tett» samarbeid med forskningens brukere kan imidlertid også utfordre instituttenes objektivitet (alle veldokumenterte forskningsresultater er ikke nødvendigvis «positive» sett med oppdragsgivers øyne). Det kan også være vanskelig å finne tid til å sikre den vitenskapelige kvaliteten gjennom publisering i anerkjente tidsskrifter. Å være driver for omstilling blir spesielt krevende siden det fordrer forskning rettet mot fremtidige, og fortsatt ikke-eksisterende, brukere av kunnskapen og derfor heller ikke finnes finansiering fra relevante brukere (utenom Forskningsrådet). Dette tilsier at Forskningsrådet bør være tydelig på at grunnbevilgningen bør utgjøre et minimum av et institutts driftsinntekter.

Forskningsrådet overvåker grunnbevilgningens andel av de totale driftsinntektene.⁴ I flere år har vi i våre budsjettinnspill argumentert for at de teknisk-industrielle instituttenes grunnbevilgning bør økes; den har i en årrekke ligget på mellom 7 og 8 % av de totale driftsinntektene. De siste årene har også miljøinstituttene vokst uten at grunnbevilgningens realverdi har fulgt med. Dennes andel av driftsinntektene er på vei ned mot et like lavt nivå som de teknisk-industrielle instituttenes. Økt grunnbevilgning også til denne instituttgruppen er derfor godt begrunnet.

Forskningsrådet erfarer at argumentasjon for økt grunnbevilgning utelukkende på grunnlag av grunnbevilgningens andel av instituttenes totale driftsinntekter er krevende. Det åpenbare motargumentet, «Hvorfor øke grunnbevilgningen til en sektor som vokser

³ [Forskningspolitikk 1/2023](#), side 4.

⁴ Utviklingen i grunnbevilgning som andel av totale driftsinntekter (så vel som per forskerårsverk) innenfor hver av institutt-arenaene er kortfattet drøftet i [Årsrapport 2024 for forskningsinstituttene omfattet av retningslinjer for statlig grunnbevilgning](#) (juni 2025), side 17-18.

og derfor fungerer?», overskygger lett argumentene om at instituttene trenger økonomisk handlingsrom for å kunne fylle sin rolle. Våre forslag til økt grunnbevilgning hittil, har derfor vært tydelige på at midlene bør øremerkes kompetanseoppbygging for å møte særskilte fremtidige behov, typisk «grønn» omstilling og digitalisering. Denne argumentasjonen bør videreføres, samtidig med at vi tydeligere enn før argumenterer for at grunnbevilgningens bør utgjøre et visst minimum.

Problemstilling 3: Retningslinjeinstituttene samspill med offentlig sektor

Selv om Systemmeldingen understreker viktigheten av instituttene rolle for offentlig sektor, ikke bare for næringslivet, er retningslinjeinstituttene samarbeid med offentlig sektor i mindre grad problematisert. Dette til tross for at offentlig sektor (utenom Forskningsrådet) de siste årene har stått for en større del av instituttene inntekter enn næringslivet når vi inkluderer inntektene fra såkalte forvaltningsoppdrag.⁵

Forskningsrådet mottar imidlertid noen bekymringsmeldinger fra instituttene knyttet til deres samhandling med offentlig sektor. De gjelder særlig to forhold, der det ene er mangelen av insentiver for at forskningsresultatene skal komme til praktisk nytte.⁶ Dette gir grunn til å spørre om hvordan Forskningsrådet kan legge til rette for at forskning i og for offentlig sektor i større grad enn i dag kommer til praktisk anvendelse, samt om retningslinjeinstituttene rolle i dette samspillet kan styrkes.

Den andre utfordringen er knyttet til retningslinjeinstituttene økonomiske rammevilkår. Ser vi bort i fra eventuelle finansinntekter fra f.eks. salg av spinoff-selskaper eller forvaltning av egen eiendom, har retningslinjeinstituttene kun to kilder til inntekter de selv kontrollerer. Disse er grunnbevilgningen og overskudd fra økonomisk aktivitet gjennom FoU-oppdrag (bidrag fra Forskningsrådet skal gi kostnadsdekning, ikke mer). Mens grunnbevilgningen utgjør 10 % av driftsinntektene, retningslinjeinstituttene sett under ett, utgjør overskudd fra økonomisk aktivitet maksimalt kun noen få prosent. Likevel er dette viktige inntekter, ikke minst for å kunne bidra til å finansiere utgifter til akquisisjon av oppdrag (økonomisk aktivitet) som ikke kan finansieres av grunnbevilgning (jf. statsstøtteregelverket). Forskningsrådet oppfatter det slik at flere institutter finner det mer krevende å oppnå overskudd i oppdrag for offentlig sektor enn for næringslivet, bl.a. fordi førstnevnte ikke alltid har klart for seg at retningslinjeinstituttene *ikke* er «offentlige, (full)finansierte institusjoner». Dette gir grunn til å spørre om hvordan Forskningsrådet kan bidra til å tydeliggjøre de økonomiske forutsetningene for instituttene samspill med offentlig sektor

Problemstilling 4: Grenseflaten mot konsulentbransjen

Systemmeldingen nevner at konsultentselskaper fortrenger instituttene innenfor noen næringer, og indikerer at kvalitative forskjeller på hva konsultentselskaper og institutter tilbyr bedriftene kan påvirke forskningssystemet på sikt. Meldingen påpeker også faren for mindre spredning av forskningsresultater og for at bedrifter kan miste tilgang til kostbar forskningsinfrastruktur, i den grad instituttene taper terreng. Meldingen konkluderer med at det er «behov for mer kunnskap [...] for å kunne si noe sikkert om omfanget og betydningen av konsulentvirksomheten [...] for omstilling i arbeids- og næringsliv» og bebuder en nærmere utredning.

Det finnes flere eksempler på godt samarbeid mellom institutter og konsultentselskaper. Instituttene gir oss imidlertid signaler om at enkelte kjøpere av konsulent tjenester, særlig i offentlig sektor, mangler kompetanse til å skille mellom tjenester som tilbys av henholdsvis konsulenter og institutter. Forskningsrådet er opptatt av at retningslinjeinstituttene primært skal utføre *forskning*, noe vi årlig følger opp i vår gjennomgang av om hvert enkelt institutt oppfyller retningslinjenes krav til å kunne motta

⁵ Årsrapport 2024 for forskningsinstituttene omfattet av retningslinjer for statlig grunnbevilgning (juni 2025), figur 1.

⁶ Frisvoll og Lian. [Forskningspolitikk 2/2025](#) (juni 2025), side 22.

grunnbevilgning. Samtidig kommer vi ikke utenom at det her finnes gråsoner der konsulenter utfører forskning og institutter selger konsulenttjenester. Systemmeldingens signaler gir likevel grunn til å spørre om Forskningsrådet kunne bidra til en tydeligere karakterisering av hva som bør skille instituttenes tilnærming og arbeidsmetodikk fra den vi kan forvente å finne i konsulentbransjen.

Problemstilling 5:

Tydeliggjøre instituttene rolle som forvaltere av data og forskningsinfrastruktur

Forskningsinfrastruktur og data spiller en avgjørende rolle i et velfungerende forskningssystem. Det er viktig innenfor en stor bredde fag og tema, fra klimamodellering til språkmodeller for kunstig intelligens. Systemmeldingen omtaler dette, primært i sammenheng med den stadig økende betydningen av data og regnekraft for prosessering av disse. Noen særskilt rolle for retningslinjeinstituttene i tilknytning til forskningsinfrastruktur og data er imidlertid ikke omtalt.

Heller ikke i Forskningsrådets strategi for forskningsinfrastruktur er retningslinjeinstituttene spesielt fremhevet; strategien gjelder forskningssystemet i sin helhet. Det er imidlertid to problemstillinger der retningslinjeinstituttene har en særskilt rolle: Den første gjelder det EU-kommisjonen kaller *technology infrastructures*,⁷ og som EU i økende grad anser som avgjørende for innovasjon og omstilling i næringslivet. Retningslinjeinstituttene har en viktig rolle i å forvalte slik infrastruktur og de bruker den i stor grad i sine FoU-samarbeid med og -oppdrag for næringslivet. I relasjon til dette nevner vi også de industrinære infrastrukturene finansiert gjennom Norsk katapult forvaltet av Siva. Forskningsrådet bør se investeringer fra vår nasjonale infrastrukturordning og lignende ordninger i EU og katapult-ordningen i sammenheng.

Den andre problemstillingen gjelder innsamling og forvaltning av data relevante for en stor bredde av sektorer og fagområder, som klima og miljø, folkehelse, forvaltning av fiskeressurser, språk og KI. I flere av disse sammenhengene spiller de statlige forvaltningsinstituttene hovedrollen, ikke minst når det gjelder kontinuitet i tidsserier og tilgjengeliggjøring av disse. Men også retningslinjeinstituttene tar del i dette viktige arbeidet. Mens forvaltningsinstituttene i stor grad får sin dataforvaltning spesifisert og finansiert gjennom tildelingsbrev, får en del retningslinjeinstitutter (primært miljøinstitutter) spesifikke tilskudd til lignende oppgaver (kalt «[nasjonale oppgaver](#)»). Også Forskningsrådets infrastrukturordning har bidratt betydelig til å finansiere flere sentrale infrastrukturer for datainnsamling og -forvaltning.

Typisk for denne typen data er at de er relevante for både forvaltning og forskning. Infrastruktur for dataforvaltning server ikke bare forskning, men i økende grad også forvaltning. Tilsvarende er data primært innhentet for forvaltningsformål også viktig input i forskning. Dette krever samordning av ansvar og finansiering. «Alle» ser behovet for data, men det kan være krevende å fordele ansvaret for å finansiere dem. Det bør derfor avklares hvilke datainfrastrukturer og data og som bør ha offentlig grunnfinansiering og fra hvem, og hvilke som heller bør finansieres gjennom Forskningsrådets ordning der det konkurreres om midlene. I noen sammenhenger kan særskilt departemental finansiering være formålstjenlig, og derfor noe vi gir tydelig råd om.

Forberedelse / prosess

Administrasjonen har utarbeidet saken.

⁷ [Technology Infrastructures - European Commission](#): «Technology Infrastructures (TIs) are important tools for industry to lower the costs and risks arising during the technology development, testing, prototyping, validation and upscaling phases, in order to bring technologies to higher Technology Readiness Levels (TRL) and eventually reach industrial application and market entry. Due to their functions and importance for our industry, TIs are essential for Europe's technological sovereignty, strategic autonomy and competitiveness. »

Videre saksgang Se vedtaksforslag.

SAK PS-Forskningssystemet 59/25

Forskningsrådets arbeid med forskningssikkerhet

Til	Ansvarlig Direktør	Saksbehandler	Vedlegg
Porteføljestyret for forskningssystemet	Johannes Løvhaug	Jon Øygarden Flæten	

Fra
Områdedirektør
Benedicte Løseth

ORIENTERINGSSAK

Forslag til vedtak Porteføljestyret tar saken til etterretning.

Kort bakgrunn	Forskningssikkerhet står høyt på agendaen og er et politikkområde i rask endring. I Meld. St. 14 (2025-2025) "Sikker kunnskap i en usikker verden" («Systemmeldingen») legger regjeringen vekt på at Norge er avhengig av åpenhet og internasjonalt samarbeid i forskningen, samtidig som forskningssikkerheten må styrkes i lys av den geopolitiske situasjonen og nasjonale trusselvurderinger. Forskningsfinansierer forventes å spille en særskilt rolle i dette arbeidet, jf. Systemmeldingen og EUs rådsanbefalinger.
----------------------	---

Hvorfor saken fremmes til dette møtet	For det videre utviklingsarbeidet er det viktig å etablere en felles forståelse på alle nivåer i organisasjonen av Forskningsrådets ansvar og rolle i arbeidet med forskningssikkerhet i det norske FoU-systemet. Saken gir en orientering til Porteføljestyret om pågående arbeid med forskningssikkerhet sett i lys av forventningene til Forskningsrådet som beskrevet i systemmeldingen. Porteføljestyret bes diskutere om de planlagte tiltakene er adekvate i møte med utfordringsbildet som tegnes i systemmeldingen.
--	--

Hovedpunkter	Forskningsrådets rolle og ansvar for forskningssikkerhet Forskningssystemet skal være godt rustet til å navigere i en mer spent og krevende internasjonal kontekst. Dette krever større bevissthet hos alle aktører om behovet for aktsomhet, samtidig som de grunnleggende verdiene som åpenhet, integritet og akademisk frihet skal holdes høyt. Verdenssituasjonen utfordrer både institusjonene og system-aktører som Forskningsrådet, og det er viktig å utvikle en klar forståelse av roller og ansvar i det videre arbeidet med forskningssikkerhet. Systemmeldingen og EUs rådsanbefalinger fra 2024 om styrket forskningssikkerhet peker på at de utførende virksomhetene har et hovedansvar for å ivareta sikkerhet og ansvarlig internasjonalt samarbeid. Samtidig forventes forskningsfinansierer å spille en særskilt rolle i arbeidet med forskningssikkerhet, blant annet gjennom søknadsprosessen og gjennom å bygge kompetanse på området. Regjeringen forventer også at Forskningsrådet jobber systematisk med bevisstgjøring og langsiktig kunnskapsutvikling i norske forskningsmiljøer, og jobber videre med å konkretisere sin egen rolle og tydeliggjøre denne rollen i forhold til forskningsinstitusjonenes ansvar for øvrig. Et sentralt spørsmål er hvordan Forskningsrådets og de utførende virksomhetenes ansvar bør balanseres. Dette er et prinsipielt spørsmål, men også i stor grad spørsmål om ressurser og kompetanse i organisasjonen. Forskningsrådet er ikke
---------------------	---

dimensjonert for et omfattende opplegg for «in house» risikovurdering av prosjekter. En slik funksjon er heller ikke i tråd med vår rolle i forskningssystemet og prinsippet om virksomhetenes hovedansvar.

Administrasjonen mener at Forskningsrådets ansvar for forskningssikkerhet knyttet til søknadsprosessen bør avgrenses til å **stille krav om at spørsmål om forskningssikkerhet er vurdert og håndtert av de utførende virksomhetene i tilknytning til prosjekter vi finansierer**. Dette operasjonaliseres blant annet gjennom å innføre et sett spørsmål med tilhørende veiledningsmateriale for nye prosjekter, med formål å hjelpe institusjonene med å ta det nødvendige ansvaret knyttet til det enkelte prosjekt.

Status for arbeidet med forskningssikkerhet

Forskningsrådet har i flere år jobbet med temaet ansvarlig internasjonalt kunnskapssamarbeid (AIS), og publiserte i 2023 retningslinjer for AIS som er utviklet i samarbeid med HK-dir ([nettressurs](#) som oppdateres årlig). De siste årene har forskningssikkerhet kommet høyt på agendaen, og Forskningsrådet etablerte høsten 2024 en intern kjernegruppe for arbeidet med forskningssikkerhet. Kjernegruppen har utviklet et opplegg for risikovurdering gjennom veiledede spørsmål før oppstart av nye prosjekter (iverksettes med det nytt søknadsbehandlingssystem i 2026), og interne retningslinjer for håndtering av saker og henvendelser knyttet til forskningssikkerhet.

Systemmeldingen peker på ulike departementene og etater som har et delansvar for forskningssikkerhet i kunnskapssektoren. Sammen med HK-dir inviterer Forskningsrådet denne høsten til et ledermøte/nettverksmøte for disse etatene - Direktoratet for eksportkontroll og sanksjoner (DEKSA), UDI, og EOS-tjenestene (NSM, PST og E-tjenesten). Formålet er å bidra til gjensidig læring, informasjonsutveksling og felles situasjonsforståelse knyttet til forskningssikkerhet.

Forskningsrådet deltar i flere internasjonale fora og bilaterale møter med andre finansisører om forskningssikkerhet, og vår tilnærming er i stor grad informert av europeiske og britiske finansisører som har vært tidlig ute i dette arbeidet.

EU-kommisjonen er i gang med flere tiltak som følger opp rådsanbefalingene, blant annet etablering av et «European Center of Expertise», som vil bidra til læring, analyse og ressurser knyttet til forskningssikkerhet, i tillegg til veiledere for risikovurdering og verktøy for bakgrunnssjekk av internasjonale partnere og en større konferanse i Brussel i slutten av oktober. Kommisjonen vil trolig også utvikle nye rutiner for vurdering og håndtering av risiko i EU-søknader og prosjekter med neste rammeprogram og det foreslåtte konkurranseevnefondet.

Forskningsrådets utviklingsarbeid med forskningssikkerhet skjer i nært samspill med andre prosesser og saksfelt både internt i organisasjonen og nasjonalt. KVA-AST-arbeidet (kunnskapsgrunnlag for vurdering av sensitive teknologier), og arbeidet med internasjonal og norsk rett og etiske regler, som er påbegynt internt i Forskningsrådet, danner viktig grunnlag for det videre arbeidet med forskningssikkerhet. Et annet relatert saksfelt er eksportkontroll, hvor UD nylig har klargjort regelverkets betydning for kunnskapssektoren. Eksportkontroll og lisensplikt er i utgangspunktet avgrenset til lister over varer- og teknologier som kan brukes av andre lands militære, og vil i kun begrenset grad treffe kunnskapsmiljøer.¹ Arbeidet med forskningssikkerhet er imidlertid langt bredere definert enn eksportkontroll, har grenseflater mot temaer som forskningsintegritet, etikk og åpen forskning, og omfatter hele sektoren, fra grunnforskingsmiljøer til bedrifter. God forskningssikkerhet krever forståelse og etterlevelse av regelverk, men også økt bevissthet, kunnskap og kompetanse på alle nivåer i forskningssystemet om etiske og sikkerhetsmessige utfordringer.

¹ [Veileder for eksport av teknologi - August 2025 - Utenriksdepartementet](#)

Videre arbeid med forskningssikkerhet

Forskningsrådets aktivitet fremover innebærer å

- **stille krav om at utførende virksomheter tar ansvar for forskningssikkerhet** i det enkelte prosjekt gjennom veiledede spørsmål ved prosjektstart. Gjennom disse spørsmålene, veiledning på nettsider og i retningslinjer (Ansvarlig internasjonalt samarbeid) vil Forskningsrådet etablere klare **forventninger til risikovurdering og -håndtering** i de enkelte prosjekter/samarbeid og bidra til bevisstgjøring i kunnskapssektoren.
- **etablere interne rutiner** for å håndtere saker om forskningssikkerhet i prosjekter og **øke den interne kompetansen** på saksbehandlernivå i investeringsprosessen.
- **videreutvikle arbeidet med forskningssikkerhet** i samspill med andre pågående prosesser, herunder arbeidet med Kunnskapsgrunnlag for vurdering av sensitive teknologier (KVASt) og videre arbeid med en ny portefølje for forsvar, nasjonal sikkerhet og beredskap.
- **gi råd til relevante departement** i aktuelle spørsmål om forskningssikkerhet, herunder **utvikle kunnskap om status for forskningssikkerhet** gjennom monitorering av prosjektporteføljer, og **samarbeide med relevante statlige aktører** blant annet gjennom nettverksarbeid (se over).
- **fortsette å følge den internasjonale utviklingen tett** og videreutvikle egen tilnærming i tråd med EU-kommisjonens tilnærming med det neste rammeprogrammet for forskning og innovasjon/konkurransesfond. **Forskningsrådet vil delta aktivt i det videre internasjonale arbeidet** om forskningssikkerhet i regi av Science Europe, EU-kommisjonen og OECD.

**Forberedelse /
prosess**

Administrasjonen har utviklet saken

Videre saksgang

Arbeidet med forskningssikkerhet følges opp av administrasjonen.

Sak PS-Forskningssystemet 58/25

Plan for kjønnsbalanse, kjønnsperspektiver og mangfold

U. offl § 14, 1. ledd

Til	Ansvarlig Direktør	Saksbehandler	Vedlegg
Porteføljestyret for forskningssystemet	Johannes W. Løvhaug	Heidi Dybesland	1. Plan for kjønnsbalanse, kjønnsperspektiver og mangfold
Fra			
Områdedirektør			
Benedicte Løseth			

BESLUTNINGSSAK

Forslag til vedtak Porteføljestyret for forskningssystemet vedtar ny plan for kjønnsbalanse, kjønnsperspektiver og mangfold.

Kort bakgrunn Forskningsrådet har over flere tiår jobbet målrettet på likestillingsfeltet, og hatt en omfattende tilnærming til feltet. Dette innebærer både policy og retningslinjer, finansiering og støtte. Siden 2005 har Forskningsrådet hatt en egen policy/handlingsplan på feltet som med jevne mellomrom har blitt revidert og oppdatert. Saken var til diskusjon i porteføljestyrets møte 3/2025.

Hvorfor saken fremmes til dette møtet Planen skal vedtas av Porteføljestyret for forskningssystemet før den sendes til godkjenning av Forskningsrådets styret 23. oktober.

Hovedpunkter Planen dekker tre områder: kjønnsbalanse, kjønnsperspektiver og mangfold. Kjønnsbalanse, mangfold og kjønnsperspektiver er et tverrgående policyfelt hvor ansvaret for oppfølgingen er lagt til porteføljestyret for forskningssystemet. Planen skal gjelde hele Forskningsrådets virksomhet på feltet og behandles derfor på samme måte som porteføljeplanene: den vedtas av ansvarlig porteføljestyre, men må deretter godkjennes av Styret.

Planen er revidert etter innspill fra porteføljestyret på møte 3/2025. Det gjelder blant annet tydeliggjøring av at det kan oppstå en målkonflikt mellom geopolitisk sikkerhet og ønsket om større mangfold. Tall er oppdatert der hvor det finnes nyere tall, og det er lagt inn noen funn fra fagevalueringen av matematikk, IKT og teknologi (2025).

Tiltaksplanen er utvidet til 11 punkter (fra ni punkter), og inkluderer

- Det er – i et nasjonalt perspektiv – særlig to grupper framtidens likestillings- og mangfoldspolitik i forskningssektoren må ha oppmerksomheten rettet mot: Det ene er internasjonalt rekrutterte forskere, det andre er innvandrere og norskfødte med innvandrerbakgrunn. Dette er også områder hvor Forskningsrådet må forsterke sin innsats.
- Forskningsrådet vil fortsette å arbeide for mangfold i representasjonen i sine styre og utvalg.

Måloppnåelse vil bli vurdert i forbindelse med porteføljeanalysene.

**Forberedelse /
prosess**

Planen er utviklet av administrasjonen etter en åpen høringsrunde i januar/februar 2025. Et tverrgående team i Forskningsrådet har gitt innspill underveis i prosessen. Planen ble lagt frem for porteføljestyret for forskningssystemet 5. juni for å få innspill og kommentarer, og disse er innarbeidet.

Videre saksgang

Planen sendes til styret for godkjenning.

Innholdsfortegnelse

1. Innledning.....	1
2. Kjønnsbalanse	2
Historikk.....	Feil! Bokmerke er ikke definert.
3. Kjønnsperspektiver.....	4
4. Mangfold	6
5. Tiltaksplan	8
6. Ordforklaringer.....	9

1. Innledning

Arbeidet for likestilling, mangfold og inkludering er under hardt press i mange land. Forskning på feltet blir angrepet og noen steder forbudt. Dette har ført til at likestilling, mangfold, inkludering og kjønnsperspektiver i forskningen har fått fornyet oppmerksomhet og er blitt et sentralt stridstema for både grunnleggende akademiske og demokratiske verdier.

Forskningsrådet har over flere tiår hatt ambisjoner på likestillingsfeltet og jevnlig oppdatert vår Policy for kjønnsbalanse og kjønnsperspektiver. Hva er behovet for å oppdatere denne i 2025? Ett svar er at vi i nå dag opererer med et utvidet likestillingsbegrep, et såkalt kjønn+ (kjønn pluss) perspektiv. Det vil si at mangfold og inkludering inngår sammen med kjønnsbalanse som elementer når vi snakker om likestilling. Hva innebærer endringene for Forskningsrådets virksomhet?

Det har vært mye positiv utvikling på likestillingsfeltet de siste tiårene og mange milepæler er nådd. Samtidig vet vi av erfaring at likestilling verken skjer av seg selv eller er noe vi kan ta for gitt. Andre og tilsynelatende mer presserende tematikker stiller lett likestillingsarbeidet i skyggen. Likestilling er ikke noe vi kan bli ferdig med. I likhet med begreper som demokrati og frihet er likestilling noe som stadig må reforhandles og fornyes, og nye generasjoner må få eierskap til problemstillingene på sin måte og med sine erfaringer. Det er ikke gitt at gårsdagens virkemidler og politikk er de riktige for framtiden. Den forrige policyen for kjønnsbalanse og kjønnsperspektiver ble sist oppdatert 2019. Siden den gang har både Forskningsrådet og verden rundt oss gjennomgått store endringer.

Alle offentlige myndigheter er gjennom *Likestillingsloven* pålagt å jobbe aktivt, målrettet og planmessig for å fremme likestilling, og hindre diskriminering. Denne planen er Forskningsrådets svar på dette pålegget. Likestillingsloven ble 2019 skjerpet, blant annet med et krav om aktivitets og redegjørelsesplikt (ARP). Offentlige myndigheter er nå pålagt å forebygge trakassering, seksuell trakassering og kjønnsbasert vold og motarbeide stereotypisering.

Som ledd i å styrke det europeiske forskningssamarbeidet (ERA) undertegnet Norge i 2021 *Ljubljanaerklæringen*, som stadfester kjønnsbalanse, likestilling og inkludering som felles europeiske

kjerneverdier. Gjennom denne avtalen er vi blant annet forpliktet til å legge til rette for likestilte og rettferdige forskerkarrierer, innføre krav om likestillingsplaner (GEPs), og å sørge for integrering av kjønnsperspektiver i forskning og innovasjon.

Regjeringens *Langtidsplan for forskning og høyere utdanning* (LTP) fra 2023 slår fast at Norge skal ha et velfungerende forskningssystem som samlet sett når de overordnede målene i forskningspolitikken. Kjønnsbalanse, mangfold og inkludering er viktige elementer for et velfungerende forskningssystem. Forskningsrådet har et ansvar for å bidra til et forskningssystem som forvalter en god forskningskultur.

Denne planen er forankret i *Forskningsrådets strategi* (2024) der en av prioriteringene er å «utvikle et velfungerende forskningssystem med høy kvalitet i forskningen og som møter samfunnets omstillingsbehov». Hensikten med en oppdatert plan er å sørge for at alle forskere og deres samarbeidspartnere skal ha likestilte muligheter til å ta del i Forskningsrådets finansiering og øvrige aktiviteter. Planen dekker tre områder:

- kjønnsbalanse
- kjønnsperspektiver
- mangfold

I planen beskrives hva som er dagens utfordringer innen hvert felt, samt hva Forskningsrådet har gjort, gjør og kan gjøre. Avslutningsvis følger en tiltaksplan for videre arbeid.

2. Kjønnsbalanse

Kvinner utgjør i dag flertallet blant studenter og stipendiater og nær halvparten av det vitenskapelige personalet. Men dess høyere opp i det akademiske stillingshierarkiet man kommer, jo lavere er kvinneandelen. Det er også store forskjeller når det gjelder kjønnsbalanse i forskjellige fagområder.

Historikk

Likestilling, likeverd og like rettigheter er sentrale verdier i det norske samfunnet. Da Norge innførte stemmerett for kvinner på like vilkår med menn i 1913, var Norge et av de første land i verden til å innføre en slik allmenn stemmerett for begge kjønn. Den norske staten har siden den gang aktivt jobbet for å sikre norske kvinner og menn like rettigheter. Med utdanningsrevolusjonen rundt 1970-tallet entret også kvinner for fullt universitetene og academia. Mange insentiver og tiltak har vært gjennomført for å sikre at begge kjønn skal ha like muligheter for å gjøre akademisk karriere. Gitt at Forskningsrådet har et ansvar for å bidra til et velfungerende forskningssystem, har vi på eget initiativ allerede siden 2005 hatt en policy for kjønnsbalanse, som vi jevnlig gjennomgår og oppdaterer.

Lånekassen har vært en av de største driverne for å utjevne både kjønnsforskjeller og andre forskjeller i høyere utdanning i Norge. Men også andre målrettede tiltak har bidratt til å sikre god likestilling. Forskningsrådets virkemidler har bestått av både policyarbeid og finansiering av tiltak, og kunnskapsutvikling, blant annet gjennom BALANSE-programmet.

Det har vært en jevn økning i antall kvinnelige professorer de siste tiårene, fra 23% i 2011 til 38% i 2024. BALANSE-satsningen ble opprettet i 2012 og har trolig bidratt til utviklingen.

BALANSE – Kjønnnsbalanse i faglige toppstillinger og forskningsledelse

Et handlingsrettet program i Forskningsrådet med en programperiode på ti år (2012-2022). Hovedmålet med programmet var å forbedre kjønnnsbalansen i norsk forskning. Programmet skulle bidra til strukturell og kulturell fornyelse av forsyningssystemet gjennom ny kunnskap, læring og innovative tiltak. Fra 2023 ble BALANSE utvidet til BALANSE+ med søkelys på mangfold og inkludering, i tillegg til kjønnnsbalanse.

Utfordringer:

- Mens det totale antallet kvinnelige professorer har økt, er det store forskjeller innen fagområder. Den skjevaste kjønnnsbalansen blant professorene har hele tiden vært innenfor teknologi og matematikk og naturvitenskap, og her har også endringen vært minst de siste ti årene. Fra 2012 til 2022 økte andelen kvinnelige professorer fra 11 til 17 prosent for teknologi og fra 17 til 22 prosent for matematikk og naturvitenskap. Fagevalueringen av matematikk, IKT og teknologi (2025) viste at det fortsatt er lav kvinneandel innen disse fagområdene. Mens kvinner utgjorde 51% av forskerstyrken i universitetssektoren som helhet, utgjorde de 25 % av forskerpersonalet i matematikk, IKT og teknologi.
- Det fins hierarkiske kjønnnsbaserte forskjeller i norsk forskning og academia, men også vertikale skiller som handler om at enkelte fagområder er svært dominert av menn, mens andre er dominert av kvinner.
- Det er en utbredt oppfatning om at likestilling mellom kjønn i stor grad er oppnådd og derfor ikke lenger er en like aktuell sak. Dette hemmer videre arbeid for likestilling.

BALANSE GenderAct (2021-2023)

Et deltakelses- og tiltaksprosjekt ved Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet, Universitet i Bergen. Målsettingen var å bidra til et mer likestilt karriereløp for kvinner og menn i academia, med utgangspunkt i matematiske, naturvitenskapelige og teknologiske fag, samt å forbedre kjønnnsbalansen i vitenskapelige toppstillinger og toppforskningsledelse. Aktiviteten i prosjektet var spesielt rettet inn mot kulturelt og strukturelt endringsarbeid foruten identitetsarbeid og konkrete tiltak inn mot prosesser og rutiner.

Hva Forskningsrådet gjør

- Gjennom tilskuddsordningen BALANSE har Forskningsrådet i perioden 2013 til 2022 tildelt totalt 130 millioner kroner fordelt på 37 prosjekter. BALANSE+, videreføringen av BALANSE-programmet, har tildelt 27 millioner kroner fordelt på 20 prosjekter, og 30 millioner er lyst ut i 2025.

- Resultater fra BALANSE er oppsummert i "12 anbefalinger og tiltak" (2017) Anbefalinger og tiltak for bedre kjønnsbalanse (forskningsradet.no) og antologien Kjønn og akademia – På vei mot BALANSE? Fagbokforlaget (2022).
- I perioden 2013-2025 har Forskningsrådet praktisert moderat kjønnskvoltering ved tildeling av midler.
- Fra og med 2022 innførte Forskningsrådet i likhet med Europakommisjonen krav om handlingsplaner for likestilling (Gender Equality Plans/GEP) for søkere og samarbeidspartnere. Likestillingsplanen må være på plass ved kontraktsinngåelse. Handlingsplanen må være vedtatt av ledelsen og offentlig tilgjengelig på institusjonens hjemmeside. Krav om handlingsplaner for likestilling (GEP)

3. Kjønnsperspektiver

Mens *kjønnsbalanse* handler om hvem som utfører forskningen, handler *kjønnsperspektiver* om forskningens innhold. Kjønnsperspektiver kan ha samfunnsmessig, politisk og kulturell betydning.. Det finnes ikke noe fasitsvar på hvordan kjønnsperspektiver kan integreres i forskning, ettersom det kan innebære forskjellige teoretiske og metodologiske tilnærminger.

Et kjønnsperspektiv kan innebære å stille kritiske spørsmål om stereotype forestillinger om kjønn, samtidig som man undersøker alle kjønns behov, holdninger og handlinger. Hensikten er å forbedre forskningens relevans for samfunnet, for utvikling av kunnskap, teknologi og innovasjon.

Et kjønnsperspektiv kan være relevant på forskjellige måter i ulike fagområder. Mens kjønnsforskning og kjønnsperspektiver er velkjent innen samfunnsfag og humaniora, kan det virke mer fremmed innen naturvitenskap og teknologi. Med utviklingen av kunstig intelligens blir kjønnsperspektiver for eksempel stadig mer aktuelt også innen disse teknologifagene. KI-forskningen må ha et reflektert forhold til kjønn for ikke å risikere å reprodusere kjønnsstereotyper. Sosiale medier og algoritmer bidrar til å forme unge menneskers syn på kjønn.

Innen medisin og helseforskning kan et kjønnsperspektiv være helt avgjørende. For all forskning som berører mennesker eller biologiske organismer er kjønnsperspektiver avgjørende og kan gi viktig ny og innsikt. Kjønnsperspektiver er relevant for all forskning som retter seg mot mennesker på en eller annen måte.

Utfordringer:

- Manglende kunnskap og forståelse av hva som omfattes av kjønnsperspektiver. Det er ofte en utfordring å integrere kjønnsperspektiver i forskningsprosjekter på en hensiktsmessig måte. Dette krever at forskere har kompetanse på kjønnsperspektiver og at de vurderer hvordan kjønn kan påvirke forskningsdesign og analyse. Manglende oppmerksomhet rundt kjønnsperspektiver i forskningen vil kunne gi mangler ved forskningen selv og skape betydelige kunnskapshull.
- Mangel på kjønnsperspektiver kan gi misvisende forskningsresultater og forsterke kjønnsstereotyper.

- Begreper som interseksjonalitet (dvs. sosial klasse, alder, LHBTQI, religion og funksjonsnedsettelse) gjør perspektivet mer komplekst. Dette kan være utfordrende å implementere i praksis.

FRIPRO - Infertilitet og kreft risiko

En av seks i verden rammes av ufrivillig barnløshet og denne forekomsten er økende. Funn fra store epidemiologiske studier tyder på at infertilitet gir en fremtidig økt risiko for sykdom, deriblant kreft, for både menn og kvinner. Stemmer det, og gjelder denne sammenhengen i så fall for alle typer infertilitet og kreft? Forskningsrådet har bevilget midler til et forskningsprosjekt ved Folkehelseinstituttet som skal se på forhold relatert til kjønn, bruk av medisinsk teknologi for assistert reproduksjon, genetikk, alder og fødselskohort for å forstå denne komplekse problemstillingen.

Hva Forskningsrådet gjør

- I perioden 1996-2012 finansierte Forskningsrådet et tverrfaglig humanistisk og samfunnsvitenskapelig kjønnsforskningsprogram. Programmets overordnede formål var å styrke kjønnsforskningen som eget kunnskapsfelt og å fremme økt kunnskap om kjønn og likestilling. Programmet ble utfaset med en målsetting om å innlemme kjønnsperspektiver i all forskning, der det er relevant.
- I prosjektmalen til forskningssøknader ber vi om at søkere vurderer hvorvidt kjønnsperspektiver er relevant i det foreslåtte prosjektet.
- Som en del av Excellence-kriteriet blir fagfeller bedt om å vurdere hvordan kjønnsperspektiver er gjort rede for i søknader der det er relevant.

Forskningsrådet finansierer [Kilden kjønnsforskning.no](http://Kilden.kjonnforskning.no) som fra 2025 er en avdeling i Forskningsrådet, men med egne vedtekter.

Kilden

Kilden er et nasjonalt kunnskapssenter for kjønnsperspektiver og kjønnsbalanse i forskning, og en faglig uavhengig avdeling i Forskningsrådet. Som kunnskapssenter skal Kilden fremme kjønnsforskning, kjønnsperspektiver og kjønnsbalanse i forskning og innovasjon gjennom å sammenstille forskning og å stimulere til offentlig debatt. Kilden samarbeider med mange aktører fra forskningsmiljøer, organisasjoner og statsforvaltningen. Kilden eier og drifter det vitenskapelige tidsskriftet Tidsskrift for kjønnsforskning. Les mer på [Kilden kjønnsforskning.no](http://Kilden.kjonnforskning.no)

4. Mangfold

Kjønn er ikke den eneste dimensjonen som kan ha betydning for adgang, avansement, inkludering og faglige perspektiver i forskning og i akademia. De siste årene er også mangfold satt på dagsordenen som en utfordring og et mål for et bredere arbeid med likestilling innenfor norsk forskning.

Den tyske filosofen Hannah Arendt opererer med begrepet pluralitet, hver og en av oss er unike og har et særpreget perspektiv på verden. At vi alle er forskjellige er en viktig påminnelse. Det er ikke de andre som er forskjellige, det er vi. Perspektivet omfatter oss alle.

Økt migrasjon og generelt mer heterogene samfunn gjør det nødvendig med et bredere perspektiv på likestilling. Kjønn er fortsatt en viktig forskjellsskapende dimensjon, men ledsages av, og virker sammen med flere andre. Begrepet kjønnsbalanse indikerer representasjon som det er enkelt å sette konkrete mål for og å følge med på. Kjønnsbalanse og likestilling i norsk akademia har blitt monitorert i en årrekke. Norge er i en unik situasjon, i og med at Forskerpersonalregisteret gir mulighet til å følge utviklingen i universitets- og høgskolesektoren tilbake til 1960-tallet. Få land har så lange tidsserier. Det er annerledes med dimensjoner som mangfold og inkludering. Dette er begreper som bidrar til en bredere tilnærming til arbeid for likestilling i akademia, det vil si at alle – uavhengig av bakgrunn – skal kunne delta på like vilkår.

Mangfoldsarbeidet i akademia handler om å motvirke alt som kan skape en forskjell som ikke bør være en forskjell. Inkludering handler om aktivt å arbeide for å gi plass til ulike mennesker og perspektiver. Mangfold kan dreie seg om inkludering av minoriteter og urfolk, etterkommere av innvandrere, eller det kan dreie seg om seksuell legning, personer med funksjonsnedsettelse, sosial klasse, alder eller annet. Mangfold handler også om antidiskriminering og det å motvirke seksuell trakassering, hets mot homofile og samer eller antisemittisme, for å nevne noen områder.

Mangfold i akademia dreier seg om like muligheter til en plass i akademia og til å gjøre en akademisk karriere. Dette er et viktig demokrati- og rettferdsmål. Samtidig er det en forutsetning for perspektivmangfold, noe som er viktig for all forskning og kunnskapsutvikling. Større bredde i bakgrunnen til forskerpersonalet vil føre til større bredde i forskningen.

Noen tall og statistikk: 15 prosent av befolkningen har funksjonsvariasjoner. 20 prosent av befolkningen har innvandrerforeldre. Bufdir anslår at mellom 5 og 10 prosent av befolkningen anser seg som lesbiske, homofile, bifile eller andre orienteringer enn heterofil.

Statistikk fra SSB viser at personer med innvandrerbakgrunn utgjorde 35 prosent av forskere og faglig personale i akademia i 2023, 60 prosent av disse har bakgrunn fra Europa. Andelen forskere med innvandrerbakgrunn varierer en god del mellom stillingsnivåene. Det er høyest andel innvandrere blant rekrutteringsstillingene, hele 74 prosent av postdoktorene og 46 prosent av stipendiatene hadde innvandrerbakgrunn i 2023. I næringslivet hadde 17 prosent av FoU-personalet med høyere grads utdanning utenlandsk statsborgerskap i 2023. Tall for 2023 viser at 38 prosent av professorene er 60 år eller eldre, og like mange er i aldersgruppen 50–59 år. Andelen professorer som er 60 år eller eldre har vært relativt stabil rundt 40 prosent de siste 10 årene. Sosial bakgrunn er en indikator som har fått fornyet oppmerksomhet i akademia. 32 prosent av befolkningen har foreldre med utdanning på universitets- og høgskolenivå. Andelen er høyere blant de med høy utdanning og blant studenter

med henholdsvis 46 prosent og 61 prosent, mens andelen er hele 66 prosent blant forskere/faglig personale i academia (Kilde: [Indikatorrapporten 2025](#)).

Utfordringer:

- Manglende felles forståelse av hva som legges i begrepet «mangfold».
- Begrepet «mangfold» er stort og komplekst, noe som kan gjøre det vanskelig å iverksette konkrete tiltak.
- «Mangfold i forskningssystemet» kan vise til en rekke dimensjoner slik som mangfold av faglige perspektiver i forskningsprosjekter, mangfold i forskerpersonalet, mangfold i tematiske forskningsområder, mangfold som fokus for undersøkelser i forskning, mangfold som anvendt perspektiv i forskningsprosjekter, mangfold i forskningsdesign og metodologi, og mangfold i form av at ulike epistemiske kulturer er representert i et forskningsfelt. Mangfold forstås i dag for ofte som relasjonen majoritet/minoritet/etnisitet.
- Mange mangfoldsdimensjoner har vi ikke tallmateriale på.
- Internasjonalisering av norsk academia bidrar til mer samarbeid og økt mobilitet på tvers av landegrensene, men det fører også til større konkurranse om stillinger og forskningsmidler.
- Av og til kan hensynet til nasjonal sikkerhet og mål om inkludering stå mot hverandre. Det kan oppstå en målkonflikt mellom geopolitisk sikkerhet og ønske om større mangfold.

Hva Forskningsrådet gjør

- Styret i Forskningsrådet vedtok i desember 2021 å videreføre BALANSE-programmet som BALANSE+, det vil si at fokus ble utvidet til også å gjelde mangfold og inkludering, samtidig som kjønnsbalanse fortsatt står sentralt. Mens BALANSE hadde søkelys på toppstillinger og forskningsledelse, retter perspektivet seg mot hele karriereutviklingsløpet. 27 millioner kroner ble lyst ut og bevilget i 2023. Nye 30 millioner kroner er lyst ut i 2025.
- Forskningsrådet er i gang med å utarbeide et kunnskapsgrunnlag for FoU-innsatsen på likestilling og ikke-diskriminering. Kunnskapsgrunnlaget skal gi en oversikt over dagens kunnskapsstatus, identifisere forsknings- og kunnskapsbehov og foreslå prioriterte innsatsområder og FoU-tiltak for å bidra til økt mangfold, inkludering og rettferdighet i samfunnet.

BALANSE+ Mobilisering for mangfold og kvalitet – MOBILIZE (2024-2026)

MOBILIZE-prosjektet ved OsloMet setter søkelyset på etniske minoriteter i Norge, etterkommere av innvandrere, og deres manglende rekruttering til forskning. Mens vi har hatt en stigende andel internasjonalt rekrutterte forskere de siste 20 år, ansettes ytterst få etterkommere av innvandrere. Overgangen fra å være student, kandidat til å bli rekruttert til forskning, er ett av flere trinn i en mer omfattende seleksjonsprosess. Opprettelsen av en universitetsfilial på Holmlia i 2022 er et av tiltakene for å tiltrekke flere studenter og vekke interessen for forskning blant etterkommere av innvandrere.

5. Tiltaksplan

- 1) Forskningsrådet vil sørge for at flere utlysninger eksplisitt ber om kjønns- og mangfoldsperspektiver. Samfunnet trenger mer kunnskap om disse perspektivene. Porteføljestyrene har et ansvar for retning og fokus på utlysninger av forskningsmidler. Forskningsrådet vil oppfordre disse til å i større grad enn i dag eksplisitt etterspørre kjønns- og mangfoldsperspektiver.
- 2) Moderat kjønnskvoltering som generell praksis i forbindelse med søknadsbehandling fases ut. Forskningsrådet har praktisert moderat kjønnskvoltering ved søknadsbehandling en del år, ettersom kvinner har vært underrepresenterte som prosjektledere i søkte prosjekter hos Forskningsrådet. Dette er ikke lenger en utfordring, og en juridisk gjennomgang av praksisen konkluderer med at moderat kjønnskvoltering både må være midlertidig og kun benyttes når det er dokumentert stor ubalanse i et presist og avgrenset område. Bruk av moderat kjønnskvoltering/positiv særbehandling, kan derfor kun gjøres når det foreligger oppdatert statistikk av fordelingen mellom kjønn innenfor tema eller avgrenset område av utlysningen.
- 3) Forskningsrådet vil gi god informasjon til søkere om hva kjønnsperspektiver innebærer, slik at de kan ta høyde for dette i prosjektsøknaden.
- 4) Forskningsrådet vil gi god informasjon til fageksperter som vurderer søknader for Forskningsrådet. Fagekspertene må gis god introduksjon til hvilke prioriteringer og krav vi vektlegger ved vurdering av søknader.
- 5) Økende internasjonalisering og økt mobilitet tilsier at forskningspolitikken, herunder krav, vurderingskriterier og lignende bør vær mest mulig like i Europa. Vi vil derfor endre der det er nødvendig, og harmonisere våre krav og vurderingskriterier opp mot EU. Dette innebærer at Forskningsrådet vil revidere mal til prosjektbeskrivelse. Forskningsrådet vil kreve at både kjønnsbalanse og mangfold i forskerteamet gjøres rede for, i tillegg til dagens praksis med at kjønnsperspektiv beskrives hvis relevant.
- 6) Krav om likestillingsplaner, såkalte GEPs, opprettholdes. I likhet med Europakommisjonen innførte Forskningsrådet i 2022 krav om handlingsplaner for likestilling (Gender Equality Plans, GEP) på organisasjonsnivå for søkere og samarbeidspartnere ved inngåelse av kontrakt. Kravet gjelder ikke for privat næringsliv, interesseorganisasjoner eller frivillig sektor. Vi følger utviklingen i EU og legger våre krav tett opptil EU. For krav om handlingsplaner, se: [Krav om handlingsplanar for likestilling \(GEP\)](#)
- 7) Det er – i et nasjonalt perspektiv – særlig to grupper framtidens likestillings- og mangfoldspolitikk i forskningssektoren må ha oppmerksomheten rettet mot: Det ene er internasjonalt rekrutterte forskere, det andre er innvandrere og norskfødte med innvandrerbakgrunn. Dette er også områder hvor Forskningsrådet må forsterke sin innsats.
- 8) Forskningsrådet vil framover se tematiseringer som rekruttering, forskningsetikk, ansvarlig forskning og innovasjon, åpen forskning, kjønnsbalanse og mangfold i sammenheng, som elementer av det vi kaller «forskningsskultur». Ansvaret for dette legges til Porteføljestyret for forskningssystemet.
- 9) Forskningsrådet skal ha gode og informative nettsider om tematikken som er lette å finne fram i.
- 10) Forskningsrådet vil se på representasjon i våre egne kanaler, for eksempel ved inkluderende billedbruk og synliggjøring av forskere med ulike bakgrunner.
- 11) Forskningsrådet vil fortsette å arbeide for mangfold i representasjonen i sine styrever og utvalg.

6. Ordforklaringer

Begrep	Definisjon
Kjønn+	Når plusstegnet legges til, angir det at det betyr kjønn og mangfold. Utbredt terminologi i EU-systemet.
Kjønnsbalanse	Handler om hvem som utfører forskningen.
Kjønnsperspektiver	Handler om forskningens innhold.
Kjønnsforskning	En tverrfaglig vitenskapelig disiplin som analyserer betydningen av kjønn og kjønnsroller i samfunnet.
Kvinnehelse	Sykdommer som utelukkende rammer kvinner, sykdommer som rammer kvinner på annen måte enn menn, og sykdommer som ikke er tilstrekkelig utforsket for kvinner.
Interseksjonalitet	Begrepet interseksjonalitet viser til hvordan sosiale kategorier som kjønn, rase, alder, etnisitet, religion, sosial klasse, seksuell orientering og funksjonsevne kan samvirke og påvirke personers leve- og livsvilkår.
Mangfold	Ordboksdefinisjonen av mangfold er «stor variasjon og mangesidighet».
Gender	Engelsk begrep for kulturelt kjønn.
Sex	Engelsk begrep for biologisk kjønn.

Sak PS Forskningssystemet 61/25

Orienteringer

Til	Ansvarlig Direktør	Saksbehandler	Vedlegg
Porteføljestyret for forskningssystemet	Johannes W. Løvhaug	Lillian M. Baltzrud / Birgit Jacobsen / Kristin Danielsen	1. Endringer i fullmaktene 2. Sak til Styret om kommende rammeprogram 3. Møteplan 2026 4. Langtidsmøteplan
Fra			
Områdedirektør Benedicte Løseth			

BESLUTNINGSSAK

Forslag til vedtak Porteføljestyret for forskningssystemet tar orienteringene til etterretning.

Kort bakgrunn Orienteringer er en fast sak i møtene til porteføljestyret for forskningssystemet. Saken kan inneholde både skriftlige og muntlige orienteringer. Sistnevnte vil det orienteres om i møtet. Oppdatert langtidsmøteplan legges alltid ved.

Hvorfor saken fremmes til dette møtet Porteføljestyret skal være kjent med pågående saker som angår deres ansvarsområder.

Hovedpunkter Til dette møtet er det en skriftlig orientering (se vedlegg 1):

1. Endring i Forskningsrådets fullmakter

Styret vedtok 2. juni endringer i Forskningsrådets fullmakter, blant annet for å effektivisere saksbehandlingen og tydeliggjøre porteføljestyrenes hovedoppgaver - se vedlegg 1.

I tillegg til det er det tre saker det vil bli orientert muntlig om i møtet:

2. Det 10 rammeprogrammet

Vedlagt er saken som gikk til møte i Forskningsrådets styre den 11. september, med orientering om kommisjonens forslag til det 10. rammeprogrammet. Det vil bli orientert kort om status og prosess videre i dette møtet, og så blir det en egen sak på møte 5/25 den 20. november. Da vil vi legge opp til en diskusjon om hvordan rammeprogrammet med konkurransefond vil påvirke det norske forskningssystemet, og hvordan Forskningsrådet på best mulig måte kan hente ut de potensielle synergiene mellom rammeprogrammet og egne virkemidler.

3. Status for internasjonal rekrutteringsutlysning

Styret behandlet saken i juni (Styremøtet 04/25 Sak s 48/25), og utlysningen ble publisert kort tid etter, 24. juni 2025. Målet er å styrke norske forskningsmiljøer gjennom rekruttering av talentfulle forskere fra land utenfor Europa. Utlisningen resulterte i 15 søknader, hvorav 14 innstilte, der 7 fikk tildeling i år. De resterende 7 kvalifiserte søknader overføres til den nye utlysningen med bevilgning i 2026.

Syv søknader er knyttet til Forskningsrådets sentre og syv til FRIPRO-erfarne forskere utlysningen. Blant de 14 innstilte forskerne er kjønnsfordelingen balansert (50/50), og alderen spenner fra 27 til 64 år. Hoveddelen har tilknytning til institusjoner i USA (13 av 14), mens én kommer fra Kina.

Etter at første utlysning er gjennomført er utlysningen for 2026 og 2027 åpnet. Ny utlysning med løpende frist inkluderer nå som før Forskningsrådets sentre og Forskerprosjekt for erfarne forskere (FRIPRO). I tillegg inkluderes prosjekter finansiert gjennom Toppforsk – Forskerprosjekt for å utvikle verdensledende forskningsmiljøer.

- Hele rammen for perioden på totalt 300 millioner kroner er nå lyst ut: 50 millioner for 2025 og 250 millioner kroner i 2026-2027.
- Søknader behandles fortløpende etter rekkefølgen de mottas til midlene er brukt opp.

4. Status for fellesutlysninger med Ukraina

- Den første utlysning i samarbeid med National Science Foundation of Ukraine åpnes for mottak av søknader mandag 1.september (midler til å inkludere en ukrainsk forsker i et pågående forskerprosjekt i Forskningsrådet).
- Det første møtet i planleggingen av en bilateral utlysning på mental helse området ble avholdt under besøket fra National Science Foundation of Ukraine 28.08.25. Stor interesse fra ukrainsk side allerede. Målet er søknadsfrist i 2025, evnt tidlig 2026

5. Møteplan 2026

Under denne saken vil også møteplan for 2026 beslutes – se vedlegg 3.

Endringer i fullmaktene

Styret vedtok 2. juni endringer i Forskningsrådets fullmakter, blant annet for å effektivisere saksbehandlingen og tydeliggjøre porteføljestyrenes hovedoppgaver. Hovedledelsen har også fastsatt retningslinjer for behandling av saker på sirkulasjon i Forskningsrådets styrer. Nedenfor følger de viktigste endringene:

- Vedtak om tildeling i internasjonale utlysninger
 - o I internasjonale utlysninger hvor porteføljestyret har fastsatt budsjettrammen for utlysningen og den faglige vurderingen og rangeringen er gjort på en internasjonal arena, har administrerende direktør tildelingsfullmakt.
- Søknader utenfor utlysningens tema eller andre avgrensninger i utlysningen
 - o Innsendte søknader som er utenfor tematiske eller andre avgrensninger i utlysningen, eller når det ikke er midler igjen, avslås på administrerende direktørs fullmakt.
- Klare avslag eller tildelinger der det ikke er rom for faglig skjønn
 - o Saker der porteføljestyret på forhånd har tatt en avgjørelse om prosess og karaktergrenser for avslag eller tildeling slik at det ikke er noe rom for skjønn, kan avgjøres på administrerende direktørs tildelingsfullmakt. Det er porteføljestyret som da delegerer denne beslutningsmyndigheten til administrerende direktør.
- Vedtak om prosjekter samfinansiert fra flere porteføljer
 - o Vedtak om samfinansierte prosjekter skal fattes i bare ett porteføljestyre. Normalt er dette det porteføljestyret som bidrar med mest midler. Unntaksvis kan et porteføljestyre med mindre finansielt bidrag fatte vedtak, dersom kompetanse- eller habilitetsgrunner tilsier det.
- Retningslinjer for vedtak på sirkulasjon i Forskningsrådets styrer
 - o Vedtak i Forskningsrådets styrer skal som hovedregel fattes i digitale eller fysiske møter. Unntaksvis kan saker behandles på sirkulasjon, og da gjelder de samme reglene som for ordinære møter. Alle habile styremedlemmer må aktivt gi tilbakemelding om de støtter saken eller ikke. Det må lages en protokoll som godkjennes av styremedlemmene på sirkulasjon etter vedtaket er fattet. Protokollen publiseres deretter på nettsiden.

Endringene vil bli nærmere forklart i saker i porteføljestyret der disse fullmaktene kommer til anvendelse.

Sak S 60/25

Kommende rammeprogram og konkurranseevnefondet – konsekvenser for norsk forskning og innovasjon og Forskningsrådet

Til Styret	Ansvarlig Direktør Benedicte Løseth	Saksbehandlere Tom-Espen Møller og Inger Midtkandal	Vedlegg
Fra Adm. direktør			

Forslag til vedtak

Forskningsrådets styre har blitt orientert om Europakommisjonens forslag til flerårig budsjett for EU for perioden 2028-2034, herunder forslag om opprettelse av et nytt europeisk konkurranseevnefond (ECF) og nytt rammeprogram for forskning og innovasjon.

Administrasjonen innarbeider styrets foreløpige innspill, og legger frem et utkast til høringsinnspill til Kommisjonens høring om konkurranseevnefondet og det nye Horisont Europa-programmet til styremøtet i oktober. Administrasjonen legger styrets føringer til grunn i dialog med departementene om et eventuelt nasjonalt posisjonsdokument om konkurranseevnefondet og Horisont Europa.

Kort bakgrunn

16. juli fremmet Europakommisjonen forslag til nytt flerårig budsjett for EU for perioden 2028-2034. Nærmere 25 prosent av totalbudsjettet settes av til et nytt europeisk konkurranseevnefond (ECF). Som en del av forslaget til konkurranseevnefond inngår et nytt og selvstendig forsknings- og innovasjonsprogram (egen forordning og øremerket budsjett). Navnet *Horisont Europa* (HEU) beholdes.

Fra nå av blir det forhandlinger mellom EUs institusjoner om Kommisjonens forslag. Budsjettet kan bli betydelig endret, både i størrelse, innretning og innhold, før det ventes å bli vedtatt i løpet av 2027. Fra norsk side vil vi følge forhandlingene tett, og for å komme godt inn i arbeidet med forberedelsene er det viktig at Norge på et tidlig tidspunkt klargjør at vi ønsker assosiering til hele HEU og hele eller deler av det øvrige ECF.

Hvorfor saken fremmes til dette møtet

EUs rammeprogram for forskning og innovasjon og det nye konkurranseevnefondet vil ha stor betydning for norsk forsknings- og innovasjonspolitik, for Forskningsrådet og norske forskningsorganisasjoner og næringsliv, og for nasjonal omstillings- og konkurranseevne.

HEU 2028-2034 skal bygge på det som de forutgående rammeprogrammene har oppnådd, oppskalere for å ta resultater i bruk, forenkle der det er mulig og rette

investeringer mot områder og sektorer hvor Europa trenger det mest. Derfor foreslås det å bli innpasset i et bredere og større ECF. Grunnlaget for ECF og HEU ligger særlig i anbefalinger og konklusjoner i de tre rapportene fra Draghi, Letta og Heitor, med en rekke problemstillinger som også gjelder for Norge. ECF og HEU tar sikte på å møte utfordringene som er beskrevet, og vil være godt egnet til å løse samfunnsutfordringer også Norge står ovenfor.

Det er derfor viktig at Forskningsrådet gir relevante og godt forankrede innspill til utviklingen av HEU og ECF, og til hvordan Norge bør forberede seg på tilknytning for å sikre størst mulig effekt av vår deltakelse.

Hovedpunkter

Forskningsrådets styre leverte 6. mai [høringssvar til Kommisjonens høring om det neste MFF](#). Styret understreket i innspillet at EUs rammeprogrammer for forskning og innovasjon er svært viktig for internasjonalt forskningssamarbeid og verdiskaping. Horisont Europa bør fornyes, men bør forbli et frittstående forsknings- og innovasjonsprogram.

Programstrukturen for det nye HEU er ganske lik det nåværende programmet, får fire søyler og hovedprioriteringer som samsvarer godt med tidligere norske innspill. Det viktigste nye grepet er at HEU skal kobles tett til ECF for å sikre en sømløs finansiering fra grunnleggende forskning, til marked og global produksjon. Koblingene er særlig tette mellom søyle 2 og 3 i HEU og ECF.

Foreslått budsjett for ECF er 451 mrd. euro (409 mrd. euro uten EUs innovasjonsfond). Det inkluderer 175 mrd. euro til Horisont Europa. Beløpene er imidlertid ikke inflasjonsjustert. I faste 2025-priser er forslaget til budsjettet for Horisont Europa 155 mrd. euro, som innebærer en realvekst på ca. 63 prosent sammenlignet med det nåværende programmet.

Neste Horisont Europa-program og koblingen til ECF:

- ECFs fire tematiske områder gjøres også gjeldende for søyle 2 – konkurranseevne – i Horisont Europa,
- Den utfordringsdrevne delen av søyle 3 – innovasjon – skal også samarbeide tett med ECF.
- det skal opprettes felles arbeidsprogram og 8 programkomiteer forankret i ECF.

I tillegg vil de sammenkoblede HEU og ECF ha kapasitet til å utvikle såkalte «månelandingsprosjekter», som kan bevege seg fra forskning til demonstrasjon og til å bli tatt i faktisk bruk. Det pekes på 11 ulike områder, med bevilgninger fra både HEU, ECF, men også fra andre offentlige og nasjonale kilder og fra private fondsmidler og tilskudd.

ECF og HEU har større forventninger til finansielt og strukturelt samspill (whole of government approach). Det innebærer at vi bør forberede oss på at det innføres en langt mer sammensatt måte å finansiere FoU på enn hittil. Det foreslås en rekke måter (toolbox) å gjøre dette på, og Kommisjonen fremhever særlig ambisjonen om å legge opp til at ECF tiltrekker seg kapital utenfra, både fra private, offentlige og

institusjonelle kilder. I tillegg kommer økte forventninger til medfinansiering fra EUs medlemsland og assosierte land. Faglig er det tydelig at digitalt lederskap blir løftet frem, dual use blir innført og forsvarsforskningen og -industrien får en betydelig større rolle. Omstruktureringene og omgrupperingene innenfor det vi kjenner som søyle 2 er relativt omfattende.

Struktur og budsjett for Horisont Europa 2028-34

Figuren viser hovedstruktur og foreslått budsjett til de ulike hoveddelene av det nye Horisont Europa-programmet:

What is the Commission proposing?

With a proposed **€175 billion** budget, the new programme will be based on four pillars.

Pillar I	Pillar II	Pillar III	Pillar IV
EXCELLENT SCIENCE	COMPETITIVENESS AND SOCIETY	INNOVATION	EUROPEAN RESEARCH AREA
€44.079 BILLION	€75.876 BILLION	€38.785 BILLION	€16.262 BILLION
EUROPEAN RESEARCH COUNCIL	COMPETITIVENESS ¹ : 1. Clean Transition and Industrial Decarbonisation 2. Health, Biotech, Agriculture and Bioeconomy 3. Digital leadership 4. Resilience and Security, Defence Industry and Space	EUROPEAN INNOVATION COUNCIL	ERA POLICIES
MARIE SKŁODOWSKA-CURIE ACTIONS	SOCIETY: 1. Global societal challenges 2. EU Missions 3. New European Bauhaus Facility	INNOVATION ECOSYSTEMS AND THE KNOWLEDGE TRIANGLE	RESEARCH AND TECHNOLOGY INFRASTRUCTURES
SCIENCE FOR EU POLICIES			WIDENING PARTICIPATION AND SPREADING EXCELLENCE

¹ Consistent with activities under the European Competitiveness Fund

1. *Fremragende forskning* (44 mrd. euro)
 - o Dekker som tidligere Det europeiske forskningsrådet (ERC) og Marie Skłodowska-Curie Actions (MSCA), og har også fått med EUs felles forskningssentre (JRC). Budsjettet er doblet og ERC får 31,5 mrd. euro.
2. *Konkurranseevne og samfunn* (76 mrd. euro)
 - o Konkurranseevne (68 mrd. euro):
 - ren omstilling og industriell dekarbonisering (25 mrd. euro)
 - helse, bioteknologi, landbruk og bioøkonomi (20 mrd. euro)
 - digitalt lederskap (17 mrd. euro)
 - motstandsdyktighet, sikkerhet, forsvars- og romindustri (6,4 mrd. euro)
 - o Samfunn – globale samfunnsendringer, samfunnsoppdrag (missions) og nytt Europeisk Bauhaus (7,6 mrd. euro)
 - o De fire tematiske områdene under «konkurranseevne» samsvarer med inndelingen i konkurranseevnefondet. For disse områdene

skal det utarbeides felles arbeidsprogram for Horisont Europa og ECF

- o Budsjettet for denne søylen vokser med omtrent 50 prosent. Prosjekter skal ha en god balanse mellom grunnleggende og anvendt forskning.

3. *Innovasjon* (39 mrd. euro)

Dekker som tidligere Det europeiske innovasjonsrådet (EIC) og økosystemer for innovasjon. EIC skal i større grad forvaltes etter modell fra amerikanske programmer (ARPA, DARPA) – bl.a. mer aktiv porteføljeforvaltning i regi av programledere. Den mer utfordringsdrevne delen skal skje i tett samarbeid med ECF og inkludere støtte til teknologier med forsvarsanvendelser. All finansiering av oppskalering fra 2028 skal skje fra ECF. Budsjettet er foreslått tredoblet.

4. *Det europeiske forskningsområdet* (16 mrd. euro)

Dekker Det europeiske forskningsområdet, forsknings- og teknologiinfrastrukturer og «widening». Det er nytt at forsknings- og teknologiinfrastrukturer er plassert her og at teknologiinfrastrukturer er med. Det er også nytt at programmet kan bidra til investering i ny infrastruktur (med inntil 20 prosent). «Widening» foreslås endret ved at deltakerlandene deles i to grupper – «widening-land» og «transition-land», og det vil fra 2030 bli stilt krav til widening-landene om at de selv må bidra med økte offentlige FoU-investeringer om de fortsatt skal kunne motta støtte til kapasitetsbygging.

Konkurranseevnefondet (ECF)

ECF skal bidra til å bygge konkurransekraft i strategisk viktige sektorer. Det nye konkurranseevnefondet skal erstatte 14 eksisterende programmer under en felles inngang og sett med regler for søkerne. Fondet skal bidra til å bygge strategisk konkurransekraft i strategisk viktige sektorer og sammen med Horisont Europa gi sømløs støtte fra grunnleggende forskning til utrulling og opptak i markedet.

De 14 programmene som inngår i ECF er Horisont Europa (HEU), Innovasjonsfondet (IF), Digitalt Europa-programmet (DEP), «Connecting Europe Facility – Digital (CEF), Det europeiske forsvarsfondet (EDF), Lov om støtte til ammunisjonsproduksjon (ASAP), Den europeiske forsvarsindustrien styrkes gjennom felles anskaffelseslov (EDIRPA), Det europeiske forsvarsindustriprogrammet (EDIP), EU4Health, Det europeiske romprogrammet, IRIS - satellittbasert kommunikasjonssystem, InvestEU, SMB-pilaren av indre markedsprogrammet og LIFE.

Det er foreslått at Horisont Europa skal fungere som et frittstående program, men de fire tematiske 'vinduerne' under *konkurranseevne i søyle II* skal ha felles arbeidsprogram med ECF. Det legges også opp til tett samarbeid mellom ECF og den utfordringsdrevne delen av *søyle III – innovasjon*.

I tabellen under vises den foreslåtte budsjettfordelingen mellom HEU og ECF i de fire tematiske politikkvinduene:

Politikkvindu	Beskrivelse	Budsjett HEU	Budsjett ECF
Ren omstilling og industriell avkarbonisering	Investeringer i teknologi og løsninger som støtter overgangen til en klimanøytral økonomi	25,3 mrd euro	26,2 mrd euro
Helse, bioteknologi, landbruk og bioøkonomi	Fremme innovasjon innenfor helse, bærekraftig matproduksjon og biologiske ressurser	19,6 mrd euro	20,4 mrd euro
Digitalt lederskap	Støtte til digital infrastruktur, kunstig intelligens, cybersikkerhet og andre digitale innovasjoner	16,8 mrd euro	51,5 mrd euro
Motstandsdyktighet, sikkerhet, forsvarsindustri og rom	Styrke Europas kapasitet innen forsvarsteknologi, sikkerhet og romfart	6,4 mrd euro	125,2 mrd euro

Samfunnsoppdrag (Missions)

Støtten til de fem samfunnsoppdragene som ble etablert under det nåværende Horisont Europa-programmet videreføres til og med 2030. Det er i tråd med den tiårige tidshorisonten som det er bestemt at samfunnsoppdragene skal ha. Det foreslås ikke etablert nye samfunnsoppdrag, noe som i praksis innebærer at samfunnsoppdragene under Horisont Europa fases ut fra og med 2031. I forordningen for Horisont Europa 2028-34 åpnes det imidlertid for å etablere en rekke såkalte «månelandinger» samfinansiert av Horisont Europa og ECF. De mulige månelandingene har flere fellestrekk med samfunnsoppdragene, men er gjennomgående mer teknologisk rettet enn de samfunnsutfordringsdrevne samfunnsoppdragene.

Partnerskap

Det foreslås at alle partnerskapene skal baseres på en MoU som setter rammene for det enkelte partnerskapet. MoU-en skal stipulere tydelige mål, rapporteringskrav, forpliktelser og styringsstruktur. Partnerskapet kan i godt begrunnede tilfeller driftes av en Joint undertaking eller andre strukturer satt opp i henhold til artikkel 185 eller 187 EU-traktaten. I praksis betyr det at de

avtalebaserte og institusjonelle videreføres, mens samfinansierte partnerskap forsvinner.

Sammensetningen av partnerskapene endres. I utgangspunktet skal partnerskapene ha med både offentlige og private aktører som representerer vesentlige deler av sine respektive økosystemer som partnere. Dette skal sikre bred og balansert involvering av sentrale interessenter. Det kan gjøres unntak for dette kravet i godt begrunnede tilfeller. Det betyr at det fremdeles kan forekomme partnerskap som bare har offentlige aktører som medlemmer (public-public).

Det vil fremdeles kreves formell langsiktig forpliktelse fra partnerne for deres finansielle bidrag til partnerskapene.

Det skal være et begrenset antall partnerskap og de skal velges gjennom en konkurransebasert prosess innen områder foreslått av Kommisjonen. Partnerskapene bør ha en kobling til ECF og bidra til policymålene i de fire policyvinduene, og støttes av ECF der det er relevant.

Deltakelsesregler

Kommisjonen legger stor vekt på å forenkle og standardisere deltakelsesregelverket. Det er et mål at utlysningene skal være kortfattede, brede og deskriptive.

Viktige endringer:

- De overordnede deltakelsesreglene er en del av forordningen for ECF. I forordningen for Horisont Europa er det kun tatt inn supplerende regelverk som spesifikt gjelder Fol.
- For samarbeidsprosjekter endres minstekravet til et konsortium. Minstekravet er fremdeles tre partnere, men nå må minst to være fra et medlemsland, og den tredje kan være fra et assosiert land eller medlemsland.
- Det skilles ikke lenger mellom Innovation Actions (IA) og Research and Innovation Actions (RIA).
- Støttenivå bestemmes av organisasjonstype. Non-profit organisasjoner og SMB-er kan få opptil 100 % støtte, mens store bedrifter kan få opptil 70% støtte. Støttegraden i en aktivitet settes i det enkelte arbeidsprogrammet.
- EU støtten skal i mindre grad kobles til faktiske kostnader, Det blir mer bruk av forenklete kostnadsberegninger. Hovedsakelig i form av Lump sum, men også økt bruk av personell unit costs. Bare i unntakstilfeller skal tilskuddet baseres på faktiske kostnader.
- Økt bruk av personell unit costs kan føre til lavere kostnadsdekning for deltakerne i prosjektene. Dette kan særlig være problematisk for instituttsektoren i Norge som allerede har en lav kostnadsdekning.
- Nåværende bestemmelse i artikkel 22 (5) og (6) i Horisont Europa-forordningen, som gir Kommisjonen adgang til å begrense deltakelsen i visse utlysninger på bakgrunn av strategiske interesser og andre policy-prioriteringer, er i neste rammeprogram løftet ut av rammeprogrammets forordning og inn i ECF-forordningen. Begrensinger i deltakelsen kan enten

være basert på hensynet til EUs økonomiske interesser, eller strategiske interesser som sikkerhet og forsvar. De nåværende reglene lar EU begrense deltakelsen av aktører fra tredjeland, mens ECF-forordningen i tillegg kan begrense gjennomføringen av prosjektaktiviteter og bruk av fasiliteter mm. til kun å omfatte medlemsland.

Muligheter for assosiering

Det legges opp til muligheter for assosiering til hele eller deler av både Horisont Europa og Konkurranseevnefondet. EØS/EFTA land er nevnt som egen kategori.

Spørsmål til diskusjon

- Hvilken betydning kan forslaget til ECF og HEU få for norsk forskning og innovasjonspolitik og forholdet mellom forskningspolitikk og andre politikkområder?
- Hva bør være Forskningsrådets hovedbudskap til Kommisjonens høring om ECF og HEU?
- Hva bør være Forskningsrådets hovedbudskap i dialogen med departementene om ECF og HEU, inkludert våre innspill til et eventuelt nasjonalt posisjonsdokument?

Forberedelse / prosess

Saken er forberedt av Forskningsrådets administrasjon.

Videre saksgang

Administrasjonen besvarer Kommisjonens høring om den delen av EUs neste langtidsbudsjett som omfatter ECF og Horisont Europa i tråd med føringene gitt av Styret. Styrets føringer blir også retningsgivende for Forskningsrådets dialog med KD og andre departementer om et planlagt nasjonalt innspill til Kommisjonens forslag til ECF og Horisont Europa.

Styret vil i møtet bli forelagt en tentativ tidsplan og forslag til videre prosess for styrets arbeid med Kommisjonens forslag og mulige konsekvenser for det norske forskningssystemet.

Styret vil i møtet i oktober bli forelagt spørsmål om konsekvenser av forslaget til ECF og HEU for Forskningsrådet og det norske forskningssystemet.

Forslag til møteplan 2026 for Porteføljestyret for forskningssystemet:

- Møte 1/26: onsdag 11. februar
- Møte 2/26: onsdag 22. april
- Møte 3/26: torsdag 11. juni
- Møte 4/26: onsdag 23. september
- Møte 5/26: onsdag 25. november